

Čuvari baštine

TURISTIČKA ZAJEDNICA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

Čuvari baštine

TURISTIČKA ZAJEDNICA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE
ZAGREB, MMXIV

Kulturna baština Zagrebačke županije

KREĆETE LI NA PUTOVANJE kroz kulturološki prostor i vrijeme, tematskom publikacijom “Čuvari baštine” željeli bismo vam pružiti informacije i pomoći u prepoznavanju prostornih specifičnosti kulturno-povijesnih cjelina Zagrebačke županije.

Prostor Zagrebačke županije je raznolik, no u njemu je ipak moguće izdvojiti dva osnovna kulturna krajolika: nizinsko područje sjeverozapadne Hrvatske (Turopolje, Posavina i Pokuplje) i brdsko područje (Žumberak, Samoborsko gorje i Prigorje). To su dvije prostorne cjeline, temeljene na prirodnim i reljefnim obilježjima, povijesnim, kulturnim i tradicijskim obilježjima, vrsti, tipu i obliku naselja, tipologiji tradicijske arhitekture i karakterističnim arhitektonskim obilježjima i detaljima.

Crkve i kapele, sa svojim visokim zvonnicima, uzdignute na uzvisinama iznad naselja imaju posebno simboličko značenje. Svojom izdvojenošću pružaju mogućnost upoznavanja autohtone kulturno-povijesne gradnje. Istovremeno, njihove unutrašnjosti mjesta su mira i bogatoga sakralnog blaga. Pažnju svojom ljepotom plijene brojni oltari, freske, slike, statue i vitraji. No, posebno mjesto svojom vrijednošću zauzimaju orgulje, centralni instrument religijskoga života.

Brdoviti reljef i stoljetni granični položaj županije rezultirali su gradnjom brojnih utvrđenih gradova — kaštela. Prestankom sukoba javlja se želja za reprezentativnošću i većom udobnošću stanovanja, te se u nižim predjelima grade brojni dvorci i kurije.

Mnoge priče i legende toga razdoblja i danas privlače posjetitelje. Bogata kulturna baština ovih prostora posjetiteljima pruža brojne mogućnosti.

Ova publikacija pruža uvid u kulturnu povijest prostora Zagrebačke županije: sakralne cjeline, dvorce, kurije i institucije u kulturi. Ujedno je i poticaj da navedena mjesta uključite u jednu od vaših budućih šetnji ili obilazaka Zagrebačke županije. Bogata i zanimljiva prošlost vas očekuje!

Tradicijski motiv i vez karakteristični za Zagrebačku županiju

Čuvari baštine

Dugo Selo	8
Ivanić-Grad	12
Križ	18
Jastrebarsko	20
Samobor	30
Sveti Ivan Zelina	42
Sveta Nedelja	48
Velika Gorica	52
Pisarovina	66
Vrbovec	70
Zaprešić	76
Brdovec, Dubravica, Marija Gorica	82
Krašić	88
Žumberak	94

Dugo Selo

Crkva sv. Martina

NASELJE SE FORMIRALO u srednjem vijeku kao ruralni prostor. Posjed sv. Martina se prvi puta spominje 1209. godine kada ga je hrvatsko-ugarski kralj Andrija II. darovao viteškom redu templara. Posjed Božjakovina, u kojem je i Dugo Selo, od 1685. godine, pa sve do ukinuća feudalizma u posjedu je obitelji Drašković.

U 18. stoljeću spojeno je Gornje i Donje Selo u današnje Dugo Selo. Sve do sredine 20. stoljeća prevladavala je drvena tradicijska izgradnja koja je davala specifičan karakter naselju, a koji je djelomično sačuvan i danas.

ŽUPNA CRKVA SV. MARTINA

Izgrađena je 1900. godine po zamislima poznatoga zagrebačkog arhitekta i obnovitelja katedrale Hermana Bolléa u neogotičkom stilu. Nazivaju je i “katedrala u malom”. Oprema je skromna, također neogotička i sadrži glavni oltar sv. Martina i četiri bočna oltara. Vitraji jarkih boja su noviji i djelo su slikara Josipa Bifela.

① Župni ured, T 01 2750 207

*Prozorje, Martin breg***CRKVA SV. MARTINA**

Crkva na vrhu brijega iznad Dugog Sela sagrađena je na nekadašnjem templarskom posjedu na prijelazu 15. u 16. st. u kasnogotičko-renesansnim oblicima. Kasnije je preoblikovana. Pretpostavlja se da je na istom mjestu postojala starija crkva koja se prvi put spominje 1209. godine. Najznačajniji nalaz iz tih starijih vremena je kamena nadgrobna ploča s kraja 13. stoljeća.

Do nas su stigli ostaci jednobrodne građevine od koje je ostao samo zvonik i apsida. Visoki oktogonalni zvonik masivnog podnožja je iz 16. stoljeća i imao je obrambenu funkciju. Tijelo crkve se urušilo. Crkva je bila barokizirana, a stariji gotički sloj vidljiv je u strukturama ziđa te u kamenim profilacijama na sjevernom zidu i u svetištu.

① Župni ured, T 01 2750 207

Sv. Martin je omiljeni templarski svetac. Ove božje redovnike i vojnike narod je zvao božjaci i po njima je cijela Božjakovina dobila ime. Templari su ukinuti 1312. godine, a Božjakovinu su naslijedili ivanovci, također kršćanski vojni red. Nestankom njih, početkom 16. stoljeća završava vezanost područja, pa i naše crkve za kršćanske vojne redove.

Na crkvu je 4. srpnja 2007. godine postavljena stilizirana metalna “Stopa sv. Martina”, čime je Dugo Selo uključeno u međunarodnu putnu knjigu s polazištem iz francuskoga grada Toursa gdje je sv. Martin obavljao službu biskupa. Međunarodna ruta obuhvaća europske regije, gradove, župe i područja u kojima se štuje sv. Martin, a Dugo Selo je prvo mjesto u Hrvatskoj uključeno u tu međunarodnu rutu.

Brckovljani

Općina Brckovljani mjesto je mnogih kurija i tradicijskog graditeljstva, pa tko romantičarski voli stare, uglavnom zapuštene kurije i narodno graditeljstvo, tko ne voli vrevu i razrađenu turističku ponudu, a voli istraživati nepoznato, neka se zaputi u ovu malu općinu i — neće požaliti!

ŽUPNA CRKVA SV. BRCKA**NE PROPUSTITE!**

Nalazi se na uzvisini u središtu naselja. Izvorno je to srednjovjekovna građevina koja se spominje već 1334. godine. Iz tog razdoblja sačuvano je gotičko svetište s križno-rebrastim svodom i bočni južni portal. Povećana je i barokizirana 1695. godine kada su dograđene bočne kapele, sakristija i zvonik. To je jednobrodna građevina s masivnim zvonikom na pročelju. Ima vrijedan kasnobarokni glavni oltar i propovjedaonicu iz 1755. godine.

① Župni ured, T 01 2757 789, E zupa.sv.brcka@gmail.com

CRKVA POHOĐENJA MARIJINOG (na groblju)

Za razliku od Sv. Brcka, koji je originalna gotika, ovo je neogotička crkva. Građena je 1864. godine po projektu graditelja Pfeifenbergera, a oslikali su je Zasche i Prokše. Slikar M. Antonini 1894. godine obnavlja stare i dodaje nove slike. Kapela danas, na žalost, propada. Dio slika prenesen je u župnu crkvu sv. Brcka, dok se slika "Sv. Franjo Ksaverski krsti crnca" nalazi u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu.

ZGRADA STARE ŠKOLE

Jednokatnica je dužom stranom okrenuta prema ulici. Pročelje je ukrašeno jednostavnim historicističkim detaljima. Zgrada je sagrađena 1903. godine kao dvorazredna građevina s dva stana za učitelje. Danas je adaptirana za stanovanje.

*Prečec***KURIJA ZAGREBAČKOGA BISKUPA JOSIPA PL. GALJUFA** (Prečec 13)

Dao ju je sagraditi 1785. godine biskup Galjuf na starom biskupskom posjedu koji se spominje od 1600. godine. Kurija je kasnobarokna jednokatnica, građena od opeke i kamena te pokrivena visokim i strmim krovom.

*Stančić***KURIJA STANČIĆ**

Okružena je parkom i nekoliko pomoćnih objekata. Potječe iz druge polovice 18. stoljeća, a pripadala je obitelji Pozvek. To je jednokatnica čije je prizemlje zidano opekama i kamenom, dok je kat građen drvenim planjkama. Vanjština je izmijenjena novom žbukom u prizemnoj zoni i drvenom oblogom u katnoj. Kurija Stančić vrijedna je kao dio cjeline.

Rugvica

Novaki Oborovski

KURIJA VERNIĆ (Stara cesta 46)

Katnica sagrađena sredinom 19. stoljeća, građena od opeke. Prizemlje je gospodarske namjene, a kat je namijenjen stanovanju. Zajedno s pripadajućim gospodarskim zgradama predstavlja vrijedan arhitektonsko-ambijentalni sklop rugvičkoga kraja.

Oborovo

CRKVA SV. JURJA MUČENIKA I SV. JAKOVA APOSTOLA

Prva zidana crkva sagrađena je 1642. godine, a današnja je dovršena 1755. godine i obnovljena 1906. godine. Jednobrodna je građevina velikih dimenzija sa zvonikom naslonjenim na glavno pročelje. Na spoju zvonika i pročelja je vanjsko polukružno stubište. Unutrašnjost je svođena baroknim križnim svodovima s polukružnim pojasnicama i opremljena baroknim inventarom iz sredine 18. stoljeća. Bogato su oblikovani glavni oltar, bočni oltari i propovjedaonica.

① Župni ured, T 01 2761 333

CRKVA MAJKE BOŽJE ŽALOSNE

Nalazi se nasuprot mjesnom groblju. Prema natpisu na kamenome nadvratniku portala, kapela je sagrađena 1735. godine. Jednobrodna je građevina sa zvonikom iz 19. stoljeća na pročelju. Kapela je recentno obnovljena, pri čemu je unutrašnjost djelomično izgubila svoj izvorni izgled (kameni pod) te je uklonjen dio inventara (klupe).

Od samo djelomično sačuvanog inventara značajne su barokna slika Bogorodice od Sedam Žalosti i kamena grupa Bogorodice s djetetom i svecima.

① Župni ured, T 01 2761 333

Ivanić-Grad

Svod crkve sv. Petra apostola

U PROŠLOSTI JE IVANIĆ-GRAD bio renesansna tvrđava, izgrađena u 16. stoljeću u močvarnom području s vodenim opkopima (*wasserburg*). Položaj je bio dobar jer je ovdje rijeka Lonja čije su vode bile iskorištene za punjenje opkopa tvrđave. Uz utvrdu se formiralo podgrađe. Od tvrđave nije ostalo ništa i na njenom mjestu je danas centar grada s parkom, župnom crkvom, magistratom i starom školom. Na grbu Ivanić-Grada nalazi se stilizirana kula — uspomena na utvrdu koje više nema.

ŽUPNA CRKVA SV. PETRA APOSTOLA

Crkva je sagrađena 1831. godine na mjestu nekadašnje drvene kapele. To je prostrana jednobrodna, još uvijek kasnobarokna građevina s klasicističkim detaljima. Cijela unutrašnjost crkve je početkom 20. stoljeća oblikovana i dekorirana u historicističkom slogu. Oslikao ju je Leonardo Marotti. Rijetko gdje se može doživjeti tako očuvan i neizmijenjen historicistički ambijent, svojevrсно ogledalo onoga doba.

① Župni ured, T 01 2889 030

CRKVA SV. JAKOVA

Nevelika, jednobrodna, skladno oblikovana građevina iz sredine 19. stoljeća. U cijelosti je svođena. Iz starije crkve preostao je vrijedan barokni inventar i reljef nadgrobne ploče s urezanom 1648. godinom ugrađen u zidu uz pjevalište.

① Župni ured, T 01 2889 030

ZGRADA MAGISTRATA (VIJEĆNICA)

Jednokatna historicistička zgrada sagrađena je u razdoblju od 1871. do 1889. godine, a pregrađivana je od 1907. do 1909. godine. Iznad ulaznih vrata je klesani grb grada. Gotovo sve prostorije južnog krila imale su drvene oslikane stropove, ali je restauriran samo oslik u glavnoj dvorani. Danas je u funkciji gradske vijećnice.

U gradu se već četvrti naraštaj obitelji Kruh Vuk bavi opančarskim obrtom. Oni proizvode opanke, koji su dio narodne nošnje, na tradicionalan način. Opanci se više ne nose, ali trebaju ih folklorne skupine, kazališta i drugi. Umijeće izrade registrirano je kao nematerijalna kulturna baština.

① Ulica ruža 62, T 01 2881 449, M 095 5003 647

ZGRADA KUNDEK (Kundekova 2-4)

Stambena jednokatnica sagrađena je u 19. stoljeću u klasicističkom duhu. Stariji dio građen je prije 1865. godine, a bočno krilo krajem 19. stoljeća. Đuro Kundek bio je gradonačelnik Ivanić-Grada. Ubraja se među najstarije sačuvane objekte u gradu, a ističe se dimenzijama i reprezentativnim karakterom.

ČARDAK — TRADICIJSKA KUĆA (Omladinska 23)

U dvorištu Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Naftalan uređena je etno kuća — čardak. Radi se o tipičnoj velikoj, tradicijski građenoj jednokatnici od drvenih *planjki* spojenih hrvatskim vezom. U prizemlju su uređene postolarska i radionica lana, dok je na katu prikazan nekadašnji način života u ovakvoj kući.

Dubrovčak Lijevi

CRKVA SV. NIKOLE

Nalazi se na obali Save na koju gleda glavno pročelje s portalom. Malo zakašnjeli je primjer kasnobarokne crkve centralnoga četverolisnog tlocrta (tzv. slatkogorski tip). Građena je oko 1800. godine, a obnovljena 1880. godine. U crkvi se nalazi vrijedna zbirka rukotvorina od lana.

① Župni ured, T 01 2896 044

Posavski Bregi

CRKVA SV. MAKSIMILIJANA

Prilično velika jednobrodna i svođena crkva dovršena je 1815. godine. Sagrađena je još uvijek u kasnobaroknom slogu s nekim primjesama klasicizma. Gradnju je nadzirao zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovec i to pojašnjava odabir titulara. Na svodu su slike iz vremena gradnje. Iz istog vremena je i oprema crkve. Crkva posjeduje zbirku oltarnica od lanenog platna koje su izradili i donirali župljani.

① Župni ured, T 01 2896 044

Zaklepica

ČARDAK OBITELJI VRATARIĆ-SUKNER

Izgrađen je 1782. godine od ručno tesane hrastovine spajane u hrvatski vez, kojemu je u temelje postavljeno golemo riječno kamenje. U vlasništvu je obitelji Rukavina i jedan je od najstarijih očuvanih primjeraka tradicijske arhitekture u Hrvatskoj. U ovakvim kućama su nekoć živjele velike i mnogoljudne obiteljske zadruge.

Graberje Ivaničko

ETNOGRAFSKA ZBIRKA OBITELJI KEZELE

Na Seoskom turizmu Kezele u nekoliko manje ili više prilagođenih tradicijskih objekta izložena je etnografska zbirka. U njoj se nalazi posuđe, čupovi, glačala, mlinci, vinske preše, brente, brijači pribor, preslice, glazbeni instrumenti, kola, saonice, jarmovi, plugovi i mnogi drugi predmeti.

① Vinogradska 6, Šumećani, T 01 2820 496, E info@kezele-vino.hr

Toranj crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije i crkve sv. Ivana Krstitelja

Kloštar Ivanić

ŽUPNA CRKVA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Prvi put se spominje u 13. stoljeću u sklopu ženskog samostana. Uništena je za tatarskih provala. Potom je izgrađena gotička građevina koja je temeljito barokizirana 1759. godine. Danas je to prostrana jedno-brodna barokna crkva s bočnim kapelama. Prostor broda svođen je češkim kapama, a svetište, kapele, prostor pod pjevalištem i predvorje križnim svodom. Uz tijelo crkve je prislonjen zvonik. Ispod površine poda nalazi se kript. Crkva ima izrazito vrijedan, bogat i raznovrsan inventar nastao od 17. do 19. stoljeća. Glavni oltar i bočni oltari sv. Josipa i sv. Jurja ističu se vrhunskom izvedbom kipara Franje Antuna Strauba. Na glavnom oltaru pala je starija od samog oltara, a djelo je nepoznatoga majstora iz 1664. godine. Treba istaknuti vrijedne oltare Žalosne Blažene Djevice Marije, rad Franje Risnera iz 1751. godine, i oltar Trpećeg Isusa iz 1760-ih godina. Lijepa je i barokna propovjedaonica. Posebno je

značajan Božji grob iz 1690-ih godina koji je jedan od najkvalitetnijih primjera, rijetko očuvane, barokne scenografije za Božji grob u Hrvatskoj, a vrijedna je i kamena skulptura Bogorodice sućutne (pieta) kojoj se sa sigurnošću ne može utvrditi vrijeme nastanka.

Orgulje su mehaničkog sistema s drvenim apstraktima, s dva manuala i pedalom, djelo poznatog zagrebačkog graditelja iz 19. stoljeća Pavla Pumpa. U Hrvatskoj predstavljaju jedno od najvećih djela iz doba bidermajera. Obnovljene su 1988. godine.

Franjevci su od 1728., pa sve do 1931. godine držali jedinu ljekarnu u ovome kraju, jednu od najstarijih u Hrvatskoj. Današnja ljekarna Kloštra Ivanića nastavlja djelovanje te iste fratarske ljekarne.

① Župni ured, T 01 2831 400, E ivanic-klostar@ofm.hr

FRANJEVAČKI SAMOSTAN I CRKVA SV. IVANA KRSTITELJA

Crkva je građena na prijelazu iz 15. u 16. stoljeće u kasnogotičkom slogu. Barokizirana je tijekom 17. i 18. stoljeća. Ubraja se među najveće gotičke sakralne građevine u sjevernoj Hrvatskoj. Jednobrodna je, s poligonalnim svetištem poduprtim kontraforima. U gotici je imala križno-rebrasti svod, a nakon što su ju spalili Turci, dobila je bačvasti, ali i on je propao. Barokizirano je i pročelje na kojemu je renesansni portal s grbom Luke Baratina, graditelja crkve i uklesanom 1508. godinom. Masivni zvonik kasno renesansnih osobina na južnoj strani svetišta je barokiziran s tipičnom baroknom lukovicom na vrhu.

Gradnja samostana počela je u 16. stoljeću, a dovršena je 1748. godine. Franjevci su, u strahu od Turaka, napustili samostan 1544. godine i u njega se vraćaju 1639. godine. U međuvremenu je samostan služio kao vojarna Vojne Krajine. U Drugom svjetskom ratu crkva je teško oštećena, ostala je bez krova i nakon toga dugo vremena bila izložena propadanju.

Za vrijeme Austrije 1817. godine učinjena je katastarska izmjera za područje Hrvatske i Slavonije. Zvonik crkve sv. Ivana Krstitelja u Kloštru Ivaniću je ishodišna točka za tu izmjeru. Izabran je zvonik jer se, zbog visine od 69 metara, vidio iz mnogih susjednih točaka te je mogao poslužiti kao izvrsno polazište trigonometrijske mreže.

Franjevci sele u novi samostan izgrađen uz župnu crkvu sv. Marije, a stari su predali sestrama karmelićankama. Krajem '80-ih godina 20. stoljeća počela je obnova crkve koja još traje. Inventar je iz 17. i 18. stoljeća. Isticao se glavni oltar s početka 18. stoljeća i osobito četiri bočna oltara iz sredine 18. stoljeća zagrebačkoga kipara Josipa Weinachta,

a vrijedno je i dvadesetak slika s franjevačkom tematikom. Od inventara sačuvane su gotovo sve slike i kipovi koji se čuvaju u riznici i pinakoteci novog franjevačkog samostana i župe.

① Župni ured, T 01 2831 400

RIZNICA I PINAKOTEKA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA**I ŽUPE U KLOŠTRU IVANIĆU****NE PROPUSTITE!**

U sklopu sakristije župne crkve, na dva kata, od 1994. godine izloženi su predmeti koji pripadaju samostanu i župi. Izloženi su barokni drveni polikromirani kipovi svetaca visoke vrijednosti i slike s religijskim motivima, također uglavnom barokne. Tu je i srebrno i pozlačeno barokno crkveno suđe, kao što su kaleži, kadionice, pokaznice... Izloženo je i nešto crkvenog ruha. Knjižnica sadrži oko 5.000 naslova nastalih od 15. do 20. stoljeća. Ima knjiga s područja medicine, ljekarništva, teologije, filozofije i lingvistike. Tri su inkunabule. Računa se da ima oko 150 raritetnih knjiga na hrvatskom i više stotina na slovenskom, latinskom i njemačkom jeziku.

① Župni ured, T 01 2831 400

Arhiv franjevačkog samostana u Kloštru Ivaniću

Bešlinec**KAPELA PRESVETOG TROJSTVA****NA MJESNOM GROBLJU**

Sagrađena je 1924. godine i ni po čemu ne bi bila značajna da u nju nije naknadno smješten oltar Presvetoga Trojstva. To je drveni oltar iz 1720. godine s kvalitetnim skulpturama svetica Lucije i Apolonije. Vještina rezbara vidi se posebno na krilima retabla i na atici na kojima su vješto rezbareni ornamenti s bujnim akantusovim lišćem. Kipovi su pripisani zagrebačkome majstoru Claudiusu Kautzu i spadaju u njegove kvalitetnije radove. Na oltarnoj pali je prikaz Uznesenja Marijinog. Cijeli oltar, uključujući i dvije oltarne slike, preslikani su u više navrata što onemogućuje potpun uvid u izvornu kvalitetu rada, ali se može naslutiti vrlo visoka kvaliteta. Kada jednom bude restauriran, oltar će zasjati punim sjajem.

MARČANSKA GRKOKATOLIČKA EPARHIJA

U Marči je nekada postojao grkokatolički manastir. Od njega nije ostalo ništa. Na mjestu gdje je nekad bio oltar manastirske crkve 1925. godine podignuta je mala kapelica. Ovo mjesto posebno je važno za grkokatolike, jer je tu počeo savez s katoličkom crkvom. Episkop Srpske pravoslavne crkve Simeon Vretanijski je 19. studenoga 1611. godine sklopio jedinstvo s Katoličkom crkvom. Papa Pavao V. priznao je Simeona za episkopa vjernika grčkog obreda u Ugarskoj, Slavoniji, Hrvatskoj i na krajnjim granicama Kranjske, te je izdao dekret "Divinae Majestatis arbitrio" kojim osniva manastir Marču pod nazivom sv. Mihaela Arkandela na mjestu nekadašnje crkve Svih Svetih, a za opata je postavio vladiku Simeona. Sva imanja oko Marče koja su pripadala crkvi Svih Svetih dodijelio je manastiru Marči. Nažalost, sve što je Simeon sagradio u Marči bilo je od drveta i sve je propalo.

Križ

Crkva Uzvišenja Sv. Križa

PODRUČJE OPĆINE KRIŽ pripada posavsko-moslavačkom zemljopisnom prostoru. Ime je dobilo po crkvi Sv. Križa. U 16. stoljeću spominje se *Kaštel Križ*, opisan kao manja utvrda na rubu Vojne krajine s manjom posadom vojnika-plaćenika. Krajem 16. i početkom 17. stoljeća naseljeno je pusto područje oko krajiških tvrđava stanovništvom iz turskog područja i tako nastaju okolna sela. U vrijeme Vojne krajine mjesto se zove *Vojni Križ*. Ukidanjem Vojne krajine 1873. godine Vojni Križ dolazi pod bansku vlast. Nakon Drugoga svjetskog rata mjesto gubi naziv “vojni” i ostaje samo Križ.

CRKVA UZVIŠENJA SV. KRIŽA

Vjerojatno je, ali nije posve sigurno, da su ovdje 1120. godine templari sagradili prvu drvenu crkvu Svetog Križa. Crkva se u pisanim izvorima

prvi puta bilježi 1334. godine i to u vizitaciji čazmanskog arhidakonata. Crkva je jednobrodna gotička, pa kasnije barokizirana građevina sa zvonikom uz sjeverni zid lađe. O gotici svjedoče kontrafori na vanjskim zidovima crkve i donji kat zvonika koji je vjerojatno bio kula. Kula je kasnije povišena, a na vrhu joj je barokna lukovica. 1693. godine svedeno je svetište, a 1729. godine svod dobiva i brod.

Sačuvan je barokni inventar iz prve polovice 18. stoljeća. Veliki glavni oltar s retablom na dva kata sa skupinom raspeća iz 1720. godine rano-baroknih je obilježja, a bočni oltari sv. Roka i sv. Antuna su kasnobarokni iz 1761. godine. Barokna je i propovjedaonica.

Manje mehaničke orgulje s jednim manualom i pedalom, te devet registara potječu iz 1787. Orgulje je 1909. obnovio F. Heferer, a prije tridesetak godina F. Antolić je dodao mijehu elektromotor. Posebnu pozornost orgulje privlače izuzetno kvalitetnim figurama i ornamentikom bogatim kućištem. Primjer slikovitog baroknog ormara s anđelima sviračima rijedak je na našem području.

Pejzažni park oko crkve vjerojatno je projektirao Durhanek, arhitekt koji je projektirao i Botanički vrt u Zagrebu.

① Župni ured, T 01 2824 747

GALERIJA KRIŽ SA SPOMEN-SOBAMA MILKE TRNINE I JOSIPA BADALIĆA

Uz obljetnicu rođenja Milke Trnine, 2010. godine, otvorena je spomen-soba Milke Trnine pod nazivom *Hommage Milka Trnina*, sa zbirkom slika i keramike Ljerke Njerš. Izložena je i dokumentarna fotografija o Milki Trnini i drugi predmeti od kojih su neki replike.

Spomen-soba Josipa Badalića obuhvaća originalne dokumente, fotografije i knjige Josipa Badalića. Zbirka umjetničkih slika Knjižnice i čitaonice Križ također se može vidjeti u Galeriji Križ.

① Trg Svetog Križa 5, T 01 2831 510, 2831 511, E info@opcina-kriz.hr

Okešinec

ANTIČKI KOMPLEKS SIPĆINE

Antički građevinski sklop površine oko 200 m² sastoji se od nekoliko prostorija. Unutar njih otkriveni su ostaci žbukane podnice i opecnog opločenja. Velike količine tubula ukazuju na to da je kompleks imao sustav podnoga i zidnog grijanja. Žbuka je bila oslikana, a sudeći po velikoj količini tesera, podovi nekih prostorija bili su mozaični. Prema rezultatima arheoloških i geofizičkih istraživanja, kompleks predstavlja rimski vojni logor, pomoćnu stanicu ili privremeno boravište rimske vojske. Nalazište se istražuje i još nije otvoreno za javnost.

Jastrebarsko

Dvorac Erdődy

SMJEŠTEN NA POLA PUTA između Zagreba i Karlovca, grad je okružen vinorodnim brežuljcima i šumama. Trgovište Jastrebarsko vjerojatno je nastalo početkom 13. stoljeća, a povlasticu “slobodnog kraljevskog trgovišta” kralj Bela IV. dodjeljuje mu 1257. godine. Stari grad, franjevački samostan i crkva sv. Nikole s grobljem odredili su granice naselja. Sačuvana je izdužena urbana matrica naselja uz cestu s kraja 18. i početka 19. stoljeća, kojoj su se podredili i kasniji urbanistički zahvati s kraja 19. i početka 20. stoljeća.

Jastrebarsko je dobilo ime po jastrebarima, srednjovjekovnim uzgajivačima lovnih ptica, jastrebova i sokolova. Mjesto od davnina u svom grbu ima jastreba.

DVORAC ERDŐDY

Prvu utvrdu na tom mjestu gradi ban Matija Gereb u razdoblju od 1483. do 1489. godine. Obitelj Erdődy, koja ulazi u posjed Jastrebarskog vlastelinstva u prvoj polovici 16. stoljeća, dograđuje ga i poboljšava. Bio je to četverokutni renesansni burg s četiri okrugle kule na uglovima i opkopom s vodom (nizinska utvrda — *wasserburg*). Od četiri kule, ostale su do danas samo dvije. Kamenu ploču s uklesanim grbom Erdődyja, lijevo od ulaza, ugradio je 1592. godine hrvatski ban Toma Erdődy, veliki pobjednik nad Turcima kod Siska i osnivač franjevačkog samostana u Jastrebarskom. Utvrda je prvenstveno služila za obranu od Turaka. U baroku utvrda se preuređuje u dvorac i tada dobiva trijemove u unutrašnjem četverokutnom dvorištu. *Šanci* (opkopi) su djelo-mično zatrpani, a dvorac dobiva lijepi engleski perivoj, danas omiljeno jaskansko šetalište i ribnjak. Dvorac je bio u vlasništvu Erdődyja sve do 1922. godine kada ga je kupio veletrgovac Ehrman iz Zagreba koji je ubrzo bankrotirao, pa je dvorac godine 1936. završio na dražbi i umalo je prodan za građevni materijal. Zauzimanjem tadašnjega Općinskog poglavarstva spriječeno je rušenje dvorca koji je pretvoren u dječji dom. Danas je prazan, zapušten i propada, ali uskoro počinje obnova. U Gradskom muzeju Jastrebarsko u nekoliko su prostorija izloženi predmeti i namještaj iz dvorca.

Obnovljena je velika višekatna žitnica koja je bila u sklopu mnogih gospodarskih objekata koji su pripadali imanju.

FRANJEVAČKI SAMOSTAN S CRKVOM UZNESENJA

BLAŽENE DJEVICE MARIJE

NE PROPUSTITE!

Nalazi se na rubu grada. Prvo su ovdje bili dominikanci koji 1575. godine napuštaju samostan. Ban Toma Erdődy 1602. godine poziva bosanske franjevce i time ispunjava vlastiti zavjet nakon slavne pobjedničke bitke protiv Turaka 1593. godine. Današnji sklop građen je u 16. stoljeću, a krajem 17. stoljeća započinju radovi na proširenju i pregradnjama koji traju do sredine 18. stoljeća. Crkva je u cijelosti završena 1747. godine. Jednobrodna je građevina s ulaznim trijemom. Zvonik je prislonjen uz pročelje. Uz sjeverni zid lađe je kapela oktogonalnog tlocrta. Crkva je značajan primjer ranobarokne dvoranske građevine koja zajedno sa samostanom čini skladnu baroknu cjelinu. Od stare gotičke dominikanske crkve ostali su samo tragovi u zidu crkve.

Oprema crkve je kasnobarokna iz 18. stoljeća. Glavni mramorni oltar je djelo talijanskoga majstora Giovannia Rosse iz 1733. godine. Oltarna pala Uznesenja Marijina djelo je Valentina Metzingera, baroknog slikara ljubljanskog kruga. Bočni oltari i propovjedaonica također su

Franjevački samostan s crkvom Uznesenja Blažene Djevice Marije

iz sredine 18. stoljeća, dok su oltar sv. Valentina i Bičevanja Krista s početka 20. stoljeća.

Franjevci napuštaju samostan 1982. godine i dolaze cisterciti. U njihovo vrijeme neke su umjetnine i mnoge knjige odnesene iz Jastrebarskoga. Franjevci su se ponovno vratili 2008. godine i sada nastoje u samostan vratiti sve vrijedne kipove, slike i knjige koje mu pripadaju. Crkva i samostan, u svojoj vrsti, spadaju među najvrjednija kulturna dobra u Hrvatskoj.

① T 01 6282 110

ŽUPNA CRKVA SV. NIKOLE

Nalazi se na maloj uzvisini usred grada. Tu je bila crkva i u srednjem vijeku, ali od nje ništa nije ostalo. U drugoj polovici 18. stoljeća crkva se obnavlja i iznova gradi. Drveni zvonik zamijenjen je 1757. godine zidanim s baroknom lukovicom. Izgradnja nove crkve dovršena je 1788. godine i tada dobiva današnji oblik dvoranske jednobrodne svođene kasnobarokne građevine. Godine 1880. crkva je bila ozbiljno oštećena u potresu, pa se potreba za obnovom iskoristila za preoblikovanje pročelja u tada aktualnom stilu historicizma i nabavom novog inventara. Na pročelju je ipak ostao kameni barokni portal s uklesanom godinom posvete "1786".

U unutrašnjosti se od barokne opreme sačuvala barokna propovjedaonica iz 1759. godine. Glavni oltar svetog Nikole je iz 1913. godine i rađen je po nacrtu Hermana Bolléa, a bočni oltari svetog Roka i svetog Florijana su iz 1922. godine i rađeni su po nacrtima Stjepana Podhorskog. U unutrašnjosti još valja spomenuti nadgrobnu ploču bana Petra Erdődyja iz 1567. godine.

① Župni ured, T 01 6281 756, E zupni.ured.sv.nikole@zg.t-com.hr

NAPOLEONOVA BOLNICA (Šetalište braće Kazić 30)

Zgrada je građena početkom 19. stoljeća kao bolnica u vrijeme Napoleonove Ilirije. Klasicističkog je sloga. Radi se o dvokatnici s predvorjem i drvenim stubištem u središnjem dijelu zgrade. Prostorije se nižu uz oba pročelja s pristupom iz središnjeg hodnika koji prolazi duljom osi zgrade. Prvobitan raspored prostorija u velikoj je mjeri sačuvan.

GRADSKI MUZEJ I GALERIJA JASTREBARSKO

Gradski muzej prvotno je bio u dvorcu Erdődy, a 1996. godine premješten je u staru gradsku vijećnicu, koja je izgrađena 1826. godine. U stalnom postavu su cjeline koje govore o povijesti grada i okolice. Tu se čuva i "bula", povelja kralja Bele IV. kojom je 1257. godine Jastrebarsko dobilo status slobodnoga kraljevskoga grada. Interesantne su već spomenuta zbirka iz obližnjeg dvorca Erdődy i spomen-soba dr. Vladka Mačeka, koji je rođen u Jastrebarskom. Vrijedna je i etnografska zbirka.

① V. Mačeka 1, T 01 6283 991, E muzej@jastrebarsko.hr

BAČVARSKA ZBIRKA OBITELJI GOLUB

Zbirka je koncipirana kao stalan izložbeni postav u prizemlju stare kuće koja se nalazi u središtu Jastrebarskoga. Pristupačna je za javnost i jedna je od rijetkih te vrste u Hrvatskoj te stoga ima veliku kulturološku vrijednost. Zbirka sadrži alate i pomagala za izradu bačava i bačve. Predmetima i fotografijama prikazan je bačvarski obrt od 19., pa do sredine 20. stoljeća. Zbirka broji 233 predmeta od metala, drva, rogoza i papira.

① Franje Tuđmana 16, T 01 6283 515, M 095 800 39 60

Crna Mlaka

DVORAC ZWILLING – RIBOGRAĐ

Gradio ga je zakupnik ribnjaka Crne Mlake Kornelius Zwilling. Sagrađen je 1917. godine prema nacrtima Honigsberga i Deutscha, tvrtke koja je puno gradila u Zagrebu, u secesijskom stilu i romantičarskom duhu. To je živahna arhitektura s kulama, lođom i mnoštvom drugih detalja,

konstrukcija je od armiranoga betona. Danas je Crna Mlaka specijalni ornitološki rezervat i nalazi se pod posebnom zaštitom. Područje je u privatnom vlasništvu, dvorac je zapušten i propada.

① M 091 6283 533 (isključivo uz najavu)

Draga Svetojanska

RUŠEVINE STAROG GRADA TURENA SVETOJANSKOG

Protuturska utvrda s prijelaza iz 15. u 16. stoljeće nalazi se u uskom klancu potoka Draga i branila je prolaz iz Jaskanskog Pokuplja i Prigorja u Žumberačko-plešivički masiv. Vidljivi su ostaci kružne branič kule promjera 13 metara i zidova debelih 1,5 metara, koji su zatvarali pravokutno dvorište.

Gorica Svetojanska

CRKVA SV. ANE

Smještena je na prostranom platou usred naselja, uz mjesno groblje. Kapela sv. Marije sagrađena je 1687. godine kao jednobrodna građevina sa zvonikom uz glavno pročelje. Godine 1735. postaje župnom crkvom sv. Ane. Događuje joj se natkriveni ulaz, a nakon potresa 1868. godine se radikalno mijenja i dobiva današnji izgled.

U unutrašnjosti su sačuvana dva barokna oltara.

① Župni ured, T 01 6281 756, E zupni.ured.sv.nikole@zg.t-com.hr

ETNO ZBIRKA SVETOJANSKOG KRAJA

Otvorena je 2002. godine u potkrovlju škole. Stalnu izložbu čini oko 200 izložaka. Tematske cjeline su: *Družinska iža*, *Pinjica*, *Poljodjelstvo* i *Narodne nošnje*. Predmeti kao što su stol i klupe za veliku družinu, *parenjica* (perilica za rublje), lonci za kiseljenje, peći, kreveti, ormari, odjeća..., dočaravaju način života i rada u prošlosti ovoga kraja. U *Pinjici* je izložena preša za grožđe iz 1827. godine, potom bačve i drugi predmeti koji govore o bogatoj i dugoj tradiciji vinogradarstva i vinarstva.

① Gorica Svetojanska 35, T 01 6286 921, E etnosvjana@net.hr

Hrašća

CRKVA SV. VIDA

Kasnobarokna građevina dovršena je 1744. godine, kasnije je doživjela izmjene.

Od izvorno tri, sačuvan je samo glavni oltar sv. Vida iz 1753. godine. Retabl je arhitektonski koncipiran, na dva kata, s tipično kasnobaroknim konkavnim linijama. U središnjoj niši skulpturalni je prikaz mučenja sv. Vida. Mladi svetac lijepoga lica stoji u kotlu kojeg ližu plamenovi. Dva

mučitelja sa strane su gotovo karikaturalno modeliranih lica. Oltar i kipovi na njemu vjerojatno su djelo neznane domaće radionice. Rezbari su imali poteškoća s anatomijom, pa su sveci nezgrapni, ali su upravo zbog toga šarmantni.

① Župni ured, T 01 6281 756

Pavlovčani

CRKVA SV. PAVLA (na groblju)

Crkva je stara zidanica, a obnavljana je u nekoliko navrata. Jednobrodna je građevina s ravnim drvenim stropom i malim drvenim zvonikom nad glavnim pročeljem. Od inventara ističe se glavni oltar, najstariji u kraju, dragocjeno djelo iz 1643. godine s velikom, kasnijom, slikom obraćenja sv. Pavla. Slike su iz 1741. godine, ali su vrlo skladno uklopljene u stariji retabl.

① T 01 6281 756

Petrovina

CRKVA SV. PETRA

Srednjovjekovna gotička građevina iz 15. stoljeća, jednobrodna je s gotičkim kontraforima na apsidi. U unutrašnjosti, svetište je svođeno rebrastim zvjezdastim svodom s profiliranim rebrima čija su polja ukrašena dobro očuvanim freskama koje pripadaju internacionalnoj gotici.

Svod crkve sv. Petra

Otkrivene su prilikom obnove 1980-ih godina i prikazuju scene iz Muke Kristove. Današnji poligonalni zvonik gradi se 1663. godine. Početkom 18. stoljeća probija se južni zid lađe i dograđuje kapela sv. Antuna Pustinjaka. Početkom 19. stoljeća sagrađena je sakristija, povećani su prozori lađe i sazidano je pjevalište. U lađi su sačuvani vrijedni oltari Arkandela Mihaela i Žalosne Blažene Djevice Marije iz 17. stoljeća. U bočnoj kapeli je oltar svetog Antuna iz 18. stoljeća. Orgulje i propovjedaonica su iz 1821. godine.

Gotička građevina, freske i oltari iz 17. stoljeća po vrijednosti su među najznačajnijim kulturnim dobrima svoje vrste u sjevernoj Hrvatskoj.

① Župni ured, T 01 6286 099, E zupa.petrovina@zg-nadbiskupija.hr

KAPELA SVETOG TIJELA KRISTOVA

Grobna kapela smještena na uzvisini s koje se pruža panoramski pogled na Petrovinu. Građevina je imala predvorje, izvorno otvoreni trijem, te zvonik na preslicu. U unutrašnjosti je sačuvan posebno vrijedan drveni oltar Svetog Tijela Kristova iz druge polovice 17. stoljeća. Zbog prodora Osmanlija ovakvi su oltari rijetki. Retabl je arhitektonski koncipiran i ukrašen bogatom hrskavičnom ornamentikom, koja u potpunosti obavlja sve površine, vjerojatno rad domaćeg drvorezbara.

*Plešivica***CRKVA SV. FRANJE KSAVERSKOG**

Nalazi se na brežuljku na rubu naselja i dominira okolnim prostorom. Sagrađena je 1757. godine, 1822. dograđen joj je zvonik, a 1847. značajno je obnovljena. To je centralna građevina s tri polukružne apside. Takav trolisni tlocrt je rijedak na ovim prostorima. Posebnost je i barokno uvinuto konkavno pročelje uz koje je zvonik. Takvo barokno rješenje pročelja je u nas vrlo rijetko. Crkva je, dakle, arhitektonski posebna i vrijedna. Ima i vrijedan kasnobarokni namještaj. Najstariji je bočni ranobarokni oltar sv. Urbana s kraja 17. stoljeća, dok su glavni oltar i bočni oltar Majke Božje Žalosne nastali sredinom 18. stoljeća. Iz toga vremena potječu i slike "Bogorodica od Sedam Žalosti" i "Smrt sv. Franje Ksaverskoga", nepoznatoga domaćeg slikara. Vrijedna je i drvena kasnobarokna oslikana propovjedaonica.

① Župni ured, T 01 6293 127, E zupa.plesivica@zg-nadbiskupija.hr

CRKVA SV. JURJA

Crkva s cinktorom barokna je građevina iz 17. stoljeća, povećana i nadstvođena sredinom 18. stoljeća. Obnovljena je 1847., kada je dograđen zvonik uz glavno pročelje. Pjevalište je izgrađeno 1864. godine i nabavljene su orgulje ljubljanskog graditelja Ferdinanda Malahovskog. Crkva je jednobrodna građevina s prigradenom kapelom i zvonikom postrance prislonjenim na pročelje. Brod je svođen bačvastim svodom, a svetište, sakristija i bočna kapela češkim kapama. Sadrži vrijednu opremu. Glavni oltar svetog Jurja je iz 1791. godine, a oltar Majke Božje Lauretanske u bočnoj kapeli je iz, približno, 1760. godine. Oba oltara su vrijedna kasnobarokna djela. Propovjedaonica je iz 1770. godine. Brižno je i dobro restaurirana.

Poseban je i vrijedan epitaf iz oko 1680. g., Ivana Hrvoja i Eve Drefell, koji su odjeveni u domaću narodnu nošnju.

① Župni ured, T 01 6293 127

Dvorac Oršić

Slavetić

DVORAC ORŠIĆ

Na vrhu brijega, kao plemićki grad – utvrdu, sagradila ga je početkom 16. stoljeća obitelj Oršić, koji su uz prezime nosili pridjevak Slavetički. Utvrda je nekoliko puta pregrađivana i dograđivana da bi konačno bila adaptirana u ladanjski dvorac. Ima komplicirani razvoj koji je rezultirao vrlo slikovitom strukturom s brojnim volumenima različitih oblika i dimenzija uokolo nevelikoga pravokutnog dvorišta. Slavetić još uvijek više izgleda kao utvrda, a manje kao dvorac. Najstariji su glavna kula s uskim prozorima i palas koji sadrže gotičke detalje. Potom je izgrađena jugozapadna kula s erkerima i istočno krilo s glavnim portalom. U 18. stoljeću nastaje južno krilo i dio zapadnoga krila. Sačuvani su, dakako, i renesansni i barokni elementi. Građevnih zahvata je sigurno bilo i kasnije. Dvorac je prilično dobro očuvan i ima izuzetnu arhitektonsku i ambijentalnu vrijednost.

① www.slavetic.info

Dvorac je 1869. godine prešao u ruke Levina Raucha. Rauchovi su dvorcem upravljali do Drugoga svjetskog rata nakon kojeg je nacionaliziran. Jedno vrijeme u njemu je bio smješten dio građe Arhiva Hrvatske. Iza 1990. godine denacionalizacijom u posjed dvorca, ponovno su došli Oršićevi. Današnji Oršići Slavetički, koji žive u inozemstvu, suvlasnici dvorca, žele dvorac prodati. Njegova sudbina je neizvjesna.

CRKVA SV. ANTUNA PUSTINJAKA

Jednobrodna crkva s bočnim kapelama i gotičkom apsidom, na pročelju je trijem s masivnim zvonikom. Prvotna gotička crkva građena je 1600. godine, 1665. je povećana, a građevinskih zahvata bilo je i u 18. i 19. stoljeću.

U Slavetiću se održalo umijeće izrade ogrlice pletene koladre. Ono je vezano uz povijest i područje župe Slavetić, a vjerojatno je u pučku tradiciju ušla iz vlastelinskih krugova. Radi se tipu nizane ogrlice od staklenih perlica, koju mještani Slavetića zovu pletene koladre, a u okolnim mjestima kolarde i koradle. Ogrlica se razlikuje od šire rasprostranjenog nakita na tom području zvanog kraluš ili kraluž. Koliko je poznato, ogrlica je jedinstvena u Hrvatskoj i specifična je za ovo područje.

Sukladno tome, različiti dijelovi crkve svođeni su različitim tipovima svodova. U bočnoj kapeli Uznesenja Blažene Djevice Marije je grobnica obitelji Oršić. Inventar je vrijedan, barokni. U neposrednoj blizini crkve, istovremeno s njom, građen je župni dvor i gospodarski objekti. Čitav kompleks ima izvanredan ambijentalni značaj.

① Župni ured, t 01 6287 177,

e zupa.svetajana@zg-nadbiskupija.hr

Volavje**NE PROPUSTITE!****KAPELA BLAŽENE DJEVICE MARIJE SNJEŽNE – VOLAVSKE**

Proštenjarska crkva sagrađena je u središtu Volavja. Ograđena je kamenim zidom-cinktorom, građenim 1741. godine. U kompleks se ulazilo kroz dva portala. U središtu dvorišta je crkva. Prvotno je bila gotička, iz 15. stoljeća, o čemu svjedoče detalji kao što su gotički prozor i ostaci fresaka koji su iz tog razdoblja. Obitelj Erdődy je u razdoblju od 1684. do 1704. godine dala crkvu znatno proširiti i ona se pretvara u monumentalnu jednobrodnu baroknu crkvu. Zvonik je izgrađen u 17., a povišen u 18. stoljeću. S južne strane lađe je 1732. godine prigraden trijem, svojevrsno predvorje, kao sklonište za hodočasnike. Nekada je bio otvoren, o čemu svjedoče vidljivi toskanski stupovi, ali je sada zazidan.

Oprema crkve je vrlo kvalitetna s kraja 17. i početka 18. stoljeća i ide u red najvrjednijih u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Oltari svetog Stjepana Prvomučenika i Sveta tri kralja, pandani prislonjeni na zid trijumfalnoga luka su iz 1680-ih godina. Ranobarokna je i propovjedaonica. Glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije podignut je darovima grofa Aleksandra Erdődyja oko 1710. godine, sa specifičnim rješenjem arhitektonski koncipiranog retabla kakvog rijetko nalazimo. U dograđenom predvorju je isto tako vrijedan oltar sv. Ivana Nepomuka. Dio sakralnog inventara crkve u Volavju čini i vrijedna manja zbirka liturgijskoga posuđa s primjerima iz 19. i 20. stoljeća.

① Župni ured, t 01 6286 099

Klinča Sela

Kupinec

ŽUPNA CRKVA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Sagrađena je u drugoj polovici 18. stoljeća na mjestu starije crkve. Kvadratnom brodu pridružene su zaobljene bočne kapele koje sa svetištem formiraju trolisnu osnovu crkve. Uz glavno pročelje smješten je zvonik. Crkva je u cijelosti svođena, a svodovi su oslikani.

© Župni ured, T 01 6295 005, E zupa.kupinec@zg-nadbiskupija.hr

Repišće

CRKVA SV. MATIJE APOSTOLA U POPOVOM DOLU

Mala jednobrodna barokna crkva sa svođenim brodom i svetištem, podignuta 1736. godine. Limeni četverostrešni krov obuhvaća lađu sa svetištem, kao i trijem koji određuju dva masivna stuba. Iz krova, iznad ulaza u crkvu, izrasta preslica s jednim zvonom. Ova crkva vrijedan je primjer sakralne izgradnje prve polovice 18. stoljeća.

Tradicijski motiv i vez karakteristični za Zagrebačku županiju

Samobor

Središte Samobora i stari samoborski grad

SAMOBOR JE SMJEŠTEN u uskoj kotlini rječice Gradne, podno staroga plemićkog grada. Kralj Bela IV. 1242. godine poveljom Samoborcima daje status slobodnoga kraljevskog trgovišta. Grad je rastao organski, pa su tako spontano, u skladu s potrebama stanovnika, nastale nepravilne ulice. Središte je gradski trg u koji se slijevaju mnoge od njih. Krivudave ulice formirale su nepravilne blokove kuća. Ova urbana matrica nije se mijenjala sve do 19. stoljeća kada počinje buržoaska izgradnja reprezentativnih kuća koje formiraju nizove. Stilski, to su secesijske ili historicističke zgrade. Takav je grad i danas.

Samobor je poznat i kao stjecište Iliraca. U svoj dvorac, danas muzej, primao ih je Ferdo Livadić. Dolazili su Gaj, Vukotinović, Rakovac, Štoos, Vraz, Bogović, Drašković, Jelačić, Trnski, Preradović, Mažuranić i drugi. Zimi 1833. godine Ljudevit Gaj je kod Livadića napisao poznatu pjesmu

“Još Hrvatska ni propala”, koju je Livadić istu večer uglazbio. U Samoboru se Stanko Vraz, “Ilir iz Štajerske”, nesretno zaljubio u svoju Ljubicu. Pisao joj je pjesme, poklanjao ruže, a ona se udala za drugoga. U spomen na ovu nesretnu ljubav pjesnici se svake godine okupljaju kod njenog groba kod župne crkve i recitiraju svoje ljubavne pjesme.

Samobor je poznat i po svom fašniku za koji je dokumentirano da se održao 1828. godine, no sigurno je i mnogo stariji.

Danas je Samobor turističko mjesto i omiljeno izletišta Zagrebčana.

ŽUPNA CRKVA SV. ANASTAZIJE

Prvotno je bila gotička crkva koja je u 17. stoljeću barokizirana tako da je stara crkva postala svetištem nove, znatno veće dvoranske crkve koju je gradio Hans Allio iz Celja od 1671. do 1675. godine. Zidni plašt gotičkog dijela crkve, apside, još je uvijek poduprijet tipičnim gotičkim kontraforima. Crkva je rano-barokna s dosta klasičnih kasnorenesansnih detalja, kao što je, primjerice, portal. U lađi su po tri bočne kapele s obje strane broda što je svrstava u isusovački tip barokne crkve. Vjerojatno je građena po uzoru na crkvu sv. Katarine u Zagrebu. Svođena je bačvastim svođom sa šiljastim susvodnicama. Glavno pročelje je jednostavno s prozorima i bez ukrasa. Portal na njemu je kasno-renesansni. Zvonik renesansnih oblika je dozidan pročelju. U unutrašnjosti je 1897. godine zidove oslikao Marko Antonini. U crkvi su oltari s kraja 19. stoljeća, a vitraji s početka 20. stoljeća. Crkva je središnja orijentacijska točka u gradu.

① Župni ured, T 01 3360 082,

E zupniured@zupa-svanastazija.com

TOMISLAVOV TRG – SVAKA KUĆA SPOMENIK

Trg je duša mjesta. Tu su se bogati građani mogli šepuriti svojim kućama i palačama. ❶ Na broju ❶ je kasnobarokna palača iz druge polovice 18. stoljeća. U prizemlju su se nalazile trgovine, a kat je imao stambenu funkciju. Recentno je adaptirana za potrebe kavane “Livadić” u prizemlju, te hotela na katu. Priпада najstarijem građevnom sloju trga. ❷ Na broju ❷ je jednokatna uglovnica sagrađena sredinom 19. stoljeća. Kvalitetan je primjer građanske stambene arhitekture ranog historicizma. ❸ Na broju ❸ stariji dijelovi zgrade su iz 18. stoljeća, a kat je iz prve polovice 19. stoljeća kada dobiva klasicističko pročelje. Tu je bio prvi gradski hotel “K gradu Trstu”, a 1843. godine u kavani hotela osnovana je prva čitaonica u Samoboru. ❹ Na broju ❹ je Gradska vijećnica, jednokatnica građena od 1826. do 1830. godine prema nacrtima Bartola Felbingera, najvažnijega klasicističkog zagrebačkog arhitekta. ❺ Na broju ❺ je jednokatnica u kojoj je Gradsko poglavarstvo. Građena je početkom 19. stoljeća u historicističkom slogu. ❻ Na broju ❻ je zgrada s vežom iz prve polovice 19. stoljeća. Pripadajući gospodarski objekt adaptiran je i prenamijenjen u restoran “Samoborska klet”. ❼ Na broju ❼ je prizemnica iz 18. stoljeća, rijedak primjer barokne polururalne arhitekture u povijesnoj jezgri. ❽ Na broju ❽ je jednokatna klasicistička uglovnica iz prve polovice 19. stoljeća. Duž začelja se djelomično ostakljen ‘ganjčec’ nadvija nad potok Gradnu. ❾ Na broju ❾ je dvokatnica sagrađena prema projektu Franje Gabrića, 1908. godine, za ljekarnika Mirka Kleščića. Još i danas je u prizemlju ljekarna “K zlatnom anđelu” u kojoj je očuvan izvorni interijer. Pročelje je kvalitetno secesijsko djelo. ❿ Na broju ❿ je jednokatnica podignuta oko 1860. godine. Glavno

pročelje očituje ranu romantičnu fazu historicizma. Duž začelja se protežu dva ganjčeca iznad potoka Gradne. ❶ Na broju ⑬ je jednokatnica sagrađena krajem 18. stoljeća. Oko 1870. glavno pročelje prvog kata preoblikovano je u neorenesansnim oblicima, a nakon 1910. izvedena je secesijska ornamentika te nadograđeno potkrovlje. Duž začelja protežu se ostakljeni ganjčeci iznad potoka Gradne. ❷ Na broju ⑭ je jednokatnica podignuta 1906. godine. Na uglovima su erkeri. Na zgradi se miješaju kasni historičistički oblici s novim secesijskim stilom.

FRANJEVAČKI SAMOSTAN I CRKVA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Crkva i samostan malo su udaljeni od središnjega trga i nekada su bili izvan naselja.

Stari samostan i crkva, koju je prema predaji gradio Bela IV. još u 13. stoljeću, izgorjeli su u požaru 1640. godine. Novi jednokatni samostan dovršen je 1735. godine. U njemu je klaustar s vrtom i zdencem iz 1717. godine. Nova barokna samostanska crkva velika je

jednobrodna građevina s bočnim kapelama koja je, kao i župna crkva, barokna isusovačkoga tipa. Zvonik je sazidan uz glavno pročelje. U unutrašnjosti i na zvoniku vidljivi su ostaci stare gotičke faze crkve. Pročelje je oslikano arhitektonskim motivima. Sklop je od izuzetne

arhitektonske i povijesne vrijednosti. Unutrašnjost crkve bogato je opremljena baroknim inventarom. Glavni oltar je atektonski i nema retabl tako da se iza njega vidi freska, djelo majstora F. Jelovšeka iz 1752. godine. Ona pokriva cijeli zid apside. To je velika tipično barokna iluzionistička freska koja prikazuje i zamjenjuje (iluzionira) razigranu arhitekturu retabla oltara u koju je

Franjevački samostan i crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije

ukomponirana scena Uznesenja. U bočnim kapelama nalaze se bogato opremljeni, drveni, polikromirani kasnobarokni oltari. Oltari sv. Ivana Nepomuka, Sv. Križa i sv. Josipa imaju oltarne pale iz 1734.-35. godine, sjajna su djela V. Metzingerera, jednog od najboljih baroknih slikara ovih prostora. Propovjedaonica je također dobro barokno djelo. Orgule imaju 16 registara (za ondašnje prilike jedan od najvećih instrumenata kod nas), dva manuala i pedal mehaničkog su sistema s povlačnicama. Majstor Antun Weiner ostavio je zapis o sebi kao graditelju i naveo 1738. kao vrijeme izrade. Očuvane, gotovo u izvornom stanju,

odličnih su foničkih kvaliteta. Kućište je majstorsko djelo stare stolarije. Komponirano je u jedinstvenom bloku, zajedno s pozitivom i ugrađeno u korsku ogradu.

U samostanu je bogata zbirka baroknih slika i crkvenog posuđa te posebno vrijedna knjižnica s knjigama iz 16.–19. stoljeća i tri inkunabule. Po svojoj očuvanosti, raznovrsnosti i inventaru kompleks franjevačkog samostana i crkve najznačajnije su kulturno dobro u Samoboru.

① T 01 336 0810

CRKVA SV. MIHALJA

Nalazi se podno samoborskoga Starog grada. Crkva je izvorno gotička, kasnije barokizirana jednobrodna građevina. Podignuta je u 15. stoljeću, a zatim dograđivana i obnavljana do kraja 17. st. Slikovito razveden volumen tijela crkve dopunjuju sakristija, ulazni trijem, natkrity mostić za ulaz na kor s vanjske strane te masivni zvonik s baroknom lukovicom. Bridovi zvonika i pročelja oslikani su crveno-sivim kvadrima. Sačuvani su kameni gotički detalji poput ulaznog portala, prozora i kustodije u unutrašnjosti. U vrijeme baroka crkva je opremljena glavnim i dva bočna oltara. U južnom zidu svetišta ugrađena je kamena nadgrobna ploča, s reljefnim prikazom Raspeća iz 1589. godine. Zbog svog položaja na maloj uzvisini nad cestom, a podno moćnih zidina Starog grada, zbog razvedenosti i skladnosti svojih volumena, zbog sretne veze mračnog srednjovjekovlja i razigranog baroka, ova pomalo tajanstvena crkva plijeni svojim značenjem i slikovitošću.

① Župni ured, T 01 3360 082

NE PROPUSTITE!

Crkva sv. Mihajla

KAPELA SV. ANE

Nalazi se u park-šumi Anindol na obronku brda Tepec, iznad središta Samobora. Barokna je građevina s jednostavnim zabatnim pročeljem i prizemnim predvorjem. Uz sjeveroistočni dio crkve je masivan zvonik. Lađa i svetište su svođeni. Zidana je od kamena lomljenca s ugao-nim klesanim kvaderima. Unutrašnjost je oslikana 1911. godine. U ovoj baroknoj crkvi još je vidljiva tradicija građenja kasne gotike.

KAPELA SV. FILIPA I JAKOVA

Nalazi se na brežuljku Gradišće. Sagrađena je u 17. stoljeću, te adaptirana u 19. stoljeću. Jednobrodna je građevina sa zvonikom na zabatnom pročelju. Svetište je svođeno, a u lađi je ravni strop. U kapeli je sačuvan vrijedan inventar, glavni oltar sv. Filipa i Jakova iz 1753. godine te bočni oltar sv. Valentina iz 1652. godine.

STARI GRAD SAMOBOR

Prvu visinsku utvrdnu na brijegu iznad važne raskrsnice putova i iznad srednjovjekovnog trgovišta Samobor podigli su pristaše češkog kralja Otokara između 1260. i 1264. godine. To je kamena utvrda podignuta na živoj stijeni. Najstarija je visoka branič-kula, jedini veći ostatak prvo-

Barbara Celjska, u predaji poznatija kao Crna kraljica, bila je gospodarica Staroga grada. Što bi poželjela, to bi dobila. Priča se da je bila nemilosrdna prema svojim bivšim ljubavnicima. Reputaciju zle i okrutne žene vjerojatno je stekla zbog svog bavljenja alkemijom. O njoj kao alkemičarki postoje zapisi. Spominje ju češki alkemičar Johann von Laaz u djelu "Via universalis" i Bazilije Valentin u uvodu sedmog izdanja djela "Chymische Schriften" iz 1717. godine.

Krištofor Erdődy izgubio je Stari grad Samobor u Genovi na kartama, 1777. godine Stari grad je sudskom presudom dan na upravljanje pobjednicima kartaške igre u trajanju od 32 godine.

bitnoga Otokarovog zamka. Uz tu kulu nalazi se polukružna kula s malom gotičkom kapelom sv. Ane iz 16. stoljeća na prvom katu. Slijedi palas građen u 15. i 16. stoljeću, kada su dograđene i dvije baterijske kule te podgrađe s peterokutnim bastionom. U 16. i 17. stoljeću utvrda se pregrađuje i postaje dvorac s baroknom dvorišnom arkadom s toskanskim stupovima, a u 18. stoljeću napuštaju ga zadnji stanari i od tada počinje propadanje.

Prvi znani vladari bili su Babonići, potom gradom upravlja ugarsko-hrvatski kralj, a početkom 15. stoljeća postaje posjed Celjskih grofova. Početkom 16.

stoljeća je posjed Frankopana, a zatim njime vladaju knezovi Tržački, Tahy, Auerspergeri, Kiepachi, a posljednji vlasnici koji su u njemu stanovali bili su grofovi Erdődy i Kulmer. Gotovo tri stoljeća trajali su sukobi gospodara Staroga grada s građanima slobodnoga trgovišta Samobor. Na kraju, 1902. godine Samoborska općina je otkupila grad od

tadašnjeg vlasnika Montecuccolija i od tada služi kao izletište. Danas je Stari grad samo slikovita ruševina u koju je zabranjen ulaz zbog mogućnosti pada kamenja.

Stari samoborski grad, Branko Šenoa, ulje na platnu, 1903. g., Samoborski muzej

DVORAC LIVADIĆ – SAMOBORSKI MUZEJ

Nalazi se u parku u kojemu su sačuvane gospodarske zgrade. Gradio ga je u drugoj polovici 18. stoljeću Franjo pl. Tisztapatak. U drugoj polovici 19. stoljeća dvorac je obnovljen, a današnje stanje interijera potječe iz tog vremena. U 20. stoljeću izgrađeni su balkon na prvom katu i zidani kontrafori.

U dvorcu je danas Samoborski muzej, koji je osnovan je 1949. godine. Fundus muzeja nastao je donacijama njegovih osnivača Ivice Sudnika i dr. Stjepana Oreškovića. U prizemlju je stalni postav geološko-paleontološke i arheološke prošlosti samoborskog kraja. Posebnu cjelinu unutar kulturno-povijesne zbirke čini Livadićeva ostavština, njegov glasovir te fotografska i rukopisna građa. Iz bogate zbirke predmeta staklane Osredok izloženi su raznovrsni primjerci bilikuma, boca, zdjelica, vrčeva, tanjura... Zanimljivi su i izložci vezani za početak samoborskoga i hrvatskog sporta i planinarstva, za samoborski fašnik, Julijanu Cantilly — Vrazovu Ljubicu, te za samoborske građanske obitelji i znamenite Samoborce. Umjetnička zbirka čuva brojna djela sa samoborskim

motivima, pejzaže i skulpture poznatih hrvatskih slikara. U služinskoj kućici pokraj dvorca smještena je etnografska zbirka u kojoj se čuvaju, nošnje i nakit — poznati *kraluši*, kao i mnoštvo predmeta narodnog domaćinstva, gospodarstva i rukotvorstva. Na prvom katu rekonstruiran je ambijent seoske kuhinje i sobe.

① Livadićeva 7, T 01 3361 014, E samoborski.muzej@zg.t-com.hr

"Samoborac" — ilirsko-keltski srebrni novac, 1. st. prije Krista, Samoborski muzej

OSTALI DVORCI I KURIJE

Nedaleko od ceste koja iz Samobora vodi u Breganu, okruženi perivojem, su **BALAGOVİ DVORI**. Sagrađeni su oko 1830. godine. Značajan su primjer klasicističke rezidencijalne izgradnje prve polovice 19. stoljeća. Uz cestu koja vodi prema Rudama je **KURIJA PRAUNSPERGER-BOŠNJAK** (Gornji Kraj 34). Sagrađena je 1590. godine nasuprot Starom gradu. Tijekom vremena bilo je nekoliko pregradnji. Kurija je slobodnostojeća, dvokrilna, jednokatnica L tlocrta. Potpuno su očuvani raspored prostora i svodovlje prizemlja i kata.

Nedaleko od franjevačkog samostana, u Langovoj 20, je **DVORAC REISER**, građen početkom 19. stoljeća. To je jednokatnica s rizalitom klasičističkog sloga.

Na cesti za Breganu je **KURIJA BISTRAC**, jednokatnica građena u 18.–19. stoljeću. Okružena je vrijednim pejzažnim parkom.

U Gajevoj 16, u središtu Samobora, je **KURIJA LEVIČAR**. To je kasnobarokna građevina adaptirana tijekom 19. stoljeća i u prvoj polovici 20. stoljeća.

KURIJA MIRNOVEC, u Velikoj Rakovici, slobodnostojeća je visoka dvokrilna prizemnica građena u 18. stoljeću. Krajem 19. stoljeća dograđeno je sjeverno krilo. U Livadićevoj 16 je **KURIJA ŠPIGELSKI** iz 18. stoljeća. Zbog stare parcelacije okrenuta je zabatom prema ulici. Očuvan je izvorni prostorni raspored, kao i svodovlje.

U Bregani, uz raskrižje ceste Samobor – Bregana, je **KURIJA KIEPACH**, okružena zelenilom i nizom gospodarskih zgrada. Pročelja su glatka, a ističe se kameni polukružni dovratnik portala na sredini glavnog pročelja. Sagrađili su je Draškovići u 18. stoljeću, a u 19. stoljeću vlasnik postaje obitelj Kiepach. Napuštena je i u lošem stanju.

SAMOBORSKI KRALUŠ

Samoborski kraluš raskošna je ogrlica koju su uz svečanu narodnu nošnju nosile žene samoborskoga kraja. Nizanjem staklenih zrnaca na 8, 10 ili 12 niti (iz repa konja) nastaju 'kućice', 'frki', 'šlinge' i 'pužeki' koji zajedno tvore mrežu skladnih boja i ornamenata. Na krajeve ispletenog kraluša vezao se običan ili ukrasni 'panklin', a ispod kraluša nosio se ukrasni okovratnik – 'špice' ili 'kraglini'. Skromniji tip ogrlice bio je kraluš na košić.

Svojom ljepotom i vještinom koju su žene morale svladati kako bi ga mogle izraditi, kraluš zaslužuje da kao vrijedan dio kulturne baštine Samobora i sjeverozapadne Hrvatske bude očuvan od zaborava.

GALERIJA PRICA

Stalni postav je na prvom katu zgrade Hrvatskog doma za koju je mladi Prica oslikao zastor pozornice s motivom Kerestinečke bune. Predstavljen je izbor radova tridesetak Pricinih ulja na platnu i dvije brončane skulpture. Postav prikazuje stvaralačke cikluse u dugogodišnjem umjetničkomu radu.

① Trg Matice hrvatske 6, T 01 3336 214, 3360 112

Braslovje

KAPELA PRESVETOG TROJSTVA

Nalazi se na povišenom položaju među vinogradima. Jednobrodna građevina svođena je bačvastim svodom. Kapela se prvi puta spominje 1683. godine, a na zaglavnom kamenu portala je upisana 1772. godina. U unutrašnjosti su sačuvani barokni oltari.

Galgovo

KAPELA SV. ROKA

Kapela je smještena na najvišem položaju u centru naselja i dominira u prostoru. Jednobrodna je građevina svođena češkim svodovima. Sazidana je 1678. godine na mjestu starije drvene kapele, a 1765. godine je dozidana, a do 1910. godine je dva puta mijenjan zvonik. U svetištu i dijelu bočnih zidova su freske iz 18. stoljeća. Na svodovima lađe su freske iz 1901. godine, a na sjevernom zidu je zidna slika Zlatka Price. Djelomično je sačuvan inventar iz vremena gradnje te iz kasnijih razdoblja.

Kotari

FRANJEVAČKI SAMOSTAN I ŽUPNA CRKVA SV. LEONARDA

Prema predaji, mladi Petar Erdődy, budući ban hrvatski, ovdje je 1528. godine doživio ukazanje te je sagradio zavjetnu crkvicu. Samostan sv. Leonarda osnovan je 1531. godine, no četverokrlna zgrada samostana podignuta je tek krajem 17. stoljeća. O patronatu obitelji Erdődy govore njihova dva kamena grba. Barokna crkva je povećana 1733. godine. Samostan je ukinut i napušten 1789. godine. O crkvi se tada brinu župnici, a samostan propada. S vremenom propala su i uklonjena tri krila samostanske zgrade i danas je preostao samo jedan. Župu i preostalo samostansko krilo 1964. godine preuzimaju franjevci trećoreci koji tu osnivaju svoj samostan i opslužuju župu.

Crkva je jednobrodna, dvoranska, u cijelosti je svođena bačvastim svo-dom. Samostan i crkva ubrajaju se među najvrjednije primjere barokne sakralne arhitekture sjeverozapadne Hrvatske. Sačuvan je vrijedan inventar. Veliki glavni oltar sv. Leonarda je iz 1741. godine, a u središnjoj niši je skulptura titulara. Bočni oltari sv. Franje i sv. Antuna uz trijumfalni luk su iz 1743. godine. Tu su još dva bočna oltara Majke Božje i sv. Josipa iz 1746. godine, oslikana propovjedaonica iz 1740. godine i dvije ispovjedaonice, također iz 18. stoljeća. Sve su to vrlo vrijedna barokna djela sačinjena i rezbarena iz drva, mramorizirana i polikromirana. Oltari su arhitektonskog tipa s visokim retablima sa stupovima na predelama, vijencima i drugim arhitektonskim detaljima. Postaje križnog puta su originalne barokne slike iz 1742. godine, što se rijetko gdje očuvalo u našim crkvama.

Orgulje crkve djelo su kasnobarokne umjetnosti velike povijesne i muzejske vrijednosti. Iz samostanskog *Diariuma* doznaje se da je pozitiv nabavljen 1742., bez navoda autora i mjesta odakle je dopremljen, mehaničkog je sustava s povlačnicama na probod, ima sedam registara i jedan manual bez pedala. Mjehovi su u osnovici orgulja i pokreću se povlačenjem remenja. Pozitiv je posebno zanimljiv u pogledu glazbenog

sastava s obzirom na registar *Mixturu*, kojoj u Hrvatskoj nema analogija. Kućište pozitiva jedno je od najdragocjenijih ostvarenja drvorezbarstva iz 17. stoljeća u Hrvatskoj.

① Župni ured, T 01 3381 518

Mali Lipovec

STARI GRAD LIPOVEC

Visinska utvrda usred šume, nedaleko od Šoićeve kuće, na 582 m nadmorske visine. Ivan Okički je 1251. godine dobio od kralja Bele IV. dozvolu za gradnju *castruma* Lipovca. Kasnije mijenja mnoge vlasnike. Sagrađen je na živoj stijeni vrlo strmih stranica. Napušten je tijekom 17. stoljeća. Danas je ruševina s djelomično očuvanim zidinama. Dostupan je samo planinarskim putem.

Noršić Selo

ŽUPNA CRKVA SV. DUHA

Nalazi se na uzvisini iznad naselja, na kojoj je i groblje. Okružena je cinktorom. Jednobrodna je građevina sa zvonikom i zatvorenim nartekсом na zapadnom pročelju. Sagrađena je 1642. g., preinacjena u 18. stoljeću, a zatim više puta obnavljana. Župna crkva postaje 1831. g. Građena je od kamena i opeke, svodena baroknim križnim i češkim svodovljem. Inventar je iz 19. i 20. stoljeća.

VAPNENICA

Vapnenica, tradicijska peć za pečenje kamena od kojeg se dobiva vapno, spada u rijetko očuvane i još rjeđe prezentirane peći ove vrste u Hrvatskoj. Vapnenice su služile za proizvodnju vapna. Godine 1990. uvrštena je na poučnu stazu. Izvedena je ukopavanjem promjera približno 2,5 m i visine 3 m. Iznutra je obzidana opekом, a vanjština je pokrivena zemljom, dok je tje me kupole zidano kamenom i vidljivo je izvana. Pri dnu je ložište s metalnim vratima.

Otruševac

GROBLJANSKA KAPELA SV. KRIŽA

Nalazi se na vrhu brijega. Okružena je zidanom ogradom. Zidana je u više faza, a najstarija je romanička okrugla lađa kojoj je u temeljima sačuvana polukružna apsida. Na starijim temeljima podignuto je pravokutno gotičko svetište s križno-rebrastim svodom, a čitava kapela je tada obnovljena, prežbukana i ucrtani su gotički posvetni križevi u lađi koja i danas ima ravni strop. U 18. i 19. stoljeću dozidana je sakristija, predvorje i toranj. Sačuvana je kamena građa romaničke lađe, gotička kamena plastika i oslik. Jedna je od najstarijih crkava cijelog kraja. Srednjovjekovne crkve s romaničkim ostacima su vrlo rijetke u cijelom ovom kraju, pa i u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

U unutrašnjosti je ostao sačuvan kasnobarokni oltar nastao u 18./19. stoljeću koji se skladno uklopio u srednjovjekovno svetište.

Rude

PRIPREMA KOLAČA RUDARSKE GREBLICE

Polovicom 16. stoljeća s rudarstvom u Rudama pojavljuje se, prema usmenoj predaji, kolač, *tenki kolač*, rudarska greblica. U skromnim kućanstvima nekad je bila glavno jelo koje su rudari nosili u okna za objed. Ime je dobila po tradicijskom drvenom alatu kojim se razgrtao pepeo u krušnoj peći. Priprema ovog kolača oživljena je manifestacijom *Dani rudarske greblice* koja se početkom srpnja održava od 1985. godine. Priprema kolača upisana je u registar nematerijalnih kulturnih dobara.

RUDNIK SV. BARBARA

Sastoji se od tri rova: Vlašić, Sveto Trojstvo i Kokel. Za posjet su otvoreni dijelovi rovova Sveto Trojstvo i Kokel koji su povezani starim otkopima željezne rude (siderita), dok je rov Vlašić, nekada glavni izvozni rov bakrene rude, i dalje nedostupan. Obnovljeno je ukupno 350 metara rovova, uređena je rudarsko-botanička poučna staza dugačka 1.500 metara. Rudnikom sveta Barbara upravlja Samoborski muzej.

① T 01 3361 014, E samoborski.muzej@zg.t-com.hr

ŽUPNA CRKVA SV. BARBARE

Barbara je zaštitnica rudara, pa je jasno zašto je njoj u Rudama posvećena župna crkva. Ranobarokna je jednobrodna građevina podignuta na groblju u prvoj polovici 17. stoljeća, na istaknutom, povišenom položaju iznad ceste. Kasnije je preuređena u historicističkom stilu. Ograđena je kamenim cinktorom s dva ulazna portala. Svođena je bačvastim svodom. Od inventara ističe se bočni oltar sv. Jošta, jedini sačuvani dio baroknoga inventara iz 1740-ih godina. Vjeruje se da je donesen iz dvorske kapele staroga samoborskog grada. Odlikuje se zanimljivom arhitektonskom kompozicijom retabla i izrazito bujnom dekoracijom vješto rezbarenoga vrpčasto-lisnatoga ornamenta. Oltarna slika prikazuje sv. Jošta.

① Župni ured, T 01 3379 010

E zupa.rude@zg-nadbiskupija.hr

Župna crkva sv. Barbare

Rudarska Draga

KAPELICA SV. NIKOLE

Nalazi se uz cestu u Rudarskoj Dragi. Prema iskazu starijih ljudi, na dan sv. Nikole 1824. godine vozio se Franjo Reiser kolima iz Ruda u Samobor. Kad je došao do mjesta gdje je danas kapelica, s brda se odvalila ogromna kamena stijena i zaustavila se tik iza njegovih kola. U znak zahvale što je izmakao nesreći, Reiser je dao sagraditi kapelicu u čast sv. Nikoli, zaštitniku putnika. Kapelica je sagrađena 1835. godine, a 1990. temeljito je obnovljena. Neposredno nakon Drugog svjetskog rata ukraden je kip sv. Nikole, a kapela je bila zapuštena. Novi je kip prilikom obnove izrađen u kartuziji Pleterje u Sloveniji. Proštenje je redovito svake godine prve nedjelje u srpnju.

① Župni ured, T 01 3379 010

Vrhovčak

KAPELA SV. VIDA

NE PROPUSTITE!

Podignuta je na uzvisini u naselju, a spominje se 1493. godine. Jednobrodna je gotička crkva s masivnim zvonikom i trijemom na glavnom pročelju. Lađa ima ravan tabulat, a svetište, odvojeno gotičkim trijumfalnim lukom od broda, svođeno je gotičkim križno-rebrastim svođom. Sačuvana je izvorna struktura kamenih zidova i žbuke, kameni okviri prozora, profilirani okvir glavnog ulaza i gotička zidna slika u lađi. U 18. stoljeću crkva je dobila barokne oltare, glavni i dva bočna, te vanjski pod neogotičkim trijemom koji je crkvi dozidan u 19. stoljeću.

① Župni ured, T 01 3360 082

Sveti Ivan Zelina

Crkva Sv. tri kralja, Komin

ZELINU U 12. STOLJEĆU prvi spominje hrvatsko-ugarski kralj Bela III. u ispravi kojom zagrebačkim kanonicima potvrđuje pravo na posjed Zelinu. Crkva sv. Ivana Krstitelja na brijegu prvi se puta spominje 1200. godine. Razvoj slobodnog trgovišta počinje kada ban Mikac Mihaljević 1328. godine izdaje ispravu o slobostinama u kojoj poziva “ljude slobodnog staleža koji žele živjeti u slobodnom selu gospodina našega kralja Zelini”. Kako i priliči trgovištu, grad se razvukao duž ceste Zagreb – Varaždin. Središte mu je na trgu pred župnom crkvom.

CRKVA SV. IVANA KRSTITELJA

Nalazi se u samom središtu grada. Masivan zvonik koji dominira naseljem je srednjovjekovni, dok je sve ostalo iz 18. stoljeća. Danas je to barokna, jednobrodna građevina svođena češkim svodovima. U unutrašnjosti je sačuvano malo baroknog inventara iz 18. st., a posebno su vrijedni propovjedaonica iz 1726. g., djelo zagrebačkog kipara Kautza i krstionica izrađena oko 1770. g. U knjižnici crkve čuvaju se brojne stare i rijetke knjige od 16. do 19. st., a među njima i jedna inkunabula.

① Župni ured, T 01 2060 878

KIP SV. ANTUNA PADOVANSKOG

Kameni kip sv. Antuna Padovanskog nalazi se na križanju Nazorove, Sajmišne i Topličke ulice. Podigla ga je 1822. godine zelinska obrtnička obitelj

Trgovac. Pretpostavlja se da je djelo lokalnog kipara ili radionice. Sastoji se od visokog postamenta s natpisom i kipa sv. Antuna s malim Kristom.

Od starih kuća malo je što sačuvano. Jedna je kuća Gegač u Nazorovoj 31. Sagrađena je u prvoj polovici 19. stoljeća. Prizemni kameni dio kuće djelomično je ukopan u teren, dok je kat drven. U prizemnom dijelu nekada se nalazila obućarska radionica obitelji Gegač, a na katu se stanovalo. Druga je jednokatnica u Ulici braće Radić 4, koja je sagrađena 1822. godine. Ima drveni trijem. To je stambena, još pomalo seoska arhitektura. Izvorna stolarija, namještaj i pokućstvo svjedoče o ondašnjem građanskom životu u Zelini. Treća je stambena katnica u Ulici Matije Gupca 21, historicistička kuća građena od 1861. do 1888. godine. Zidana je kamenom i opekom. Spada u najstarije sačuvane stambene objekte u gradu.

STARI GRAD ZELINGRAD

Na Zelinskoj gori, oko 5 kilometara od Svetog Ivana Zeline, kamena je utvrda Zelingrad. U povijesnim izvorima spominje se kao *Zelyn*, *Zelna*, *Zelnawar*. Nastao je u tri etape, i to u 13. stoljeću, nakon 1490. i nakon 1535. godine. Već od 1635. godine spominje se kao ruševina. Sastojao se od središnjega stambenog dijela s unutarnjim dvorištem i vanjskog obrambenog zida s tri polukružne obrambene kule. Ubraja se u značajne srednjovjekovne burgove šire okolice Zagreba. U vlasništvu je i pod upravom Muzeja Sveti Ivan Zelina.

① T 01 2061 544, E muzej@zelina.hr

MUZEJ SVETI IVAN ZELINA

Muzej je osnovan 1988. godine, a nalazi se u zgradi koju je 1951. godine, za potrebe Zadružnog doma, projektirao arhitekt Stjepan Planić. U Muzeju se nalaze predmeti od prapovijesti do današnjih dana, a kako Muzej nema stalni postav, građa se izlaže na povremenim izložbama. Od zbirki vrijedna je zbirka povijesnih isprava, s dokumentima od 14. do 19. stoljeća i arheološka zbirka, s nalazima od kamenog doba do srednjeg vijeka. Numizmatička zbirka sadržava primjerke novca od antike

do danas. U etnografskoj su zbirci predmeti iz svakodnevnog života stanovnika Svetog Ivana Zeline i okolice s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Muzej skrbi i o srednjovjekovnom gradu Zelingradu, kojega obnavlja već dugi niz godina.

① Trg Ante Starčevića 13, T 01 2061 544, E muzej@zelina.hr

Biškupec Zelinski

KURIJA LENTULAJ – DOLENC

Sagrađena je krajem 18. stoljeća kao upravna zgrada biškupečkog posjeda. Proširena je u historicističkim oblicima u 19. stoljeću. Ima podrum i visoko prizemlje. U gradnji starijeg dijela korištena je drvena građa na tradicijski način. Vanjstinom dominira drveni trijem uz dva pročelja starog dijela, te zidani jednokatni trijem u prigradenom dijelu.

Donja Zelina

ŽUPNA CRKVA SV. NIKOLE

Sagrađena je sredinom 17. stoljeća u baroknim stilskim oblicima na mjestu starijeg objekta. Jednobrodna je građevina sa zvonikom uz glavno pročelje. Lađa ima ravan strop, svetište i kapele su svođene. Oslici i crkveni inventar su iz 19. stoljeća. Tijekom 1933. godine u ovoj je crkvi župnik bio blaženi Alojzije Stepinac.

① Župni ured, T 01 2065 683

Komin

NE PROPUSTITE!

CRKVA SVETA TRI KRALJA

Proštenjarska (hodočasnička), barokna, jednobrodna, nadsvođena crkva s cinktorom. Zvonik je na glavnom pročelju. Prva crkva izgrađena je 1669. godine, a posvetio ju je biskup Martin Borković. Današnji oblik

Detalj zidnog ukrasa

dobiva 1726. godine. Cinktor, osim što ima uobičajen niz arkada okrenutih dvorištu, ima trijem i na vanjskoj strani zida, što je jedini takav slučaj u nas. Cijela unutrašnjost je prekrivena freskama koje prikazuju scene vezane uz Kristovo rođenje, darove Duha Svetoga, te uz život sv. Elizabete Ugarske. Zajedno sa štukaturom, tu je mnoštvo likova i obilje vedrih ornamenata i cvijeća. Freske su vjerojatno djelo Antuna Archera.

Veliki i raskošni, barokni, drveni, arhitektonski koncipirani, polikromirani, dijelom pozlaćeni i posrebreni glavni oltar Sveta tri kralja ima retabl na dva kata s mnoštvom kipova i svetaca, a u sredini je oltarna pala koja prikazuje scenu Poklonstvo kraljeva. I bočni oltari, kao i propovjedaonica na čijem se baldahinu, ne slučajno, nalazi prikaz Poklonstva kraljeva, vrijedne su radnje kasnoga baroka.

Arhitektura, oltari, oslik i stucco-dekoracija tvore izuzetno vrijednu baroknu cjelinu. Među najvrjednijima su u sjevernoj Hrvatskoj.

① Župni ured, T 042 616 225,

M 098 374 233,

E rkt@zupa-bisag.com

Crkvi je 1710. godine sa sjeverne strane dograđena kapela Sv. tri kralja. Tu je i mali oltar s reljefom koji prikazuje seljaka koji kleči i moli sklopljenih ruku i vrč ispunjen novcem. Upišana je 1710. godina i inicijali. Radi se o seljaku Bolti Prevareku. Postoje dvije verzije događaja zbog kojeg je podignuta crkva. Jedna je da je seljak Prevarek orao njivu i zapeo u nešto tvrdo, pa su se volovi preplašili, otrgli od pluga i pobjegli. Iznenađen i preplašen kleknuo je i zavjetovao se Bogu da će, ako se volovima ništa ne dogodi, sagraditi na mjestu gdje je plug zapeo crkvu. Plug je zapeo za vrč s rimskim novcem. Druga glasi: 'Bolte je išel z biki na breg. Su se poplašili. On se zavetovao Svetim Trima Kraljima da im bu podigel kapelicu ak ga izbave. Biki su se zastavili na mestu gdi je ta kapelica!'

Novo Mjesto

CRKVA SV. PETRA

NE PROPUSTITE!

Mala crkva ima dug i zamršen razvoj. Izvorno je bila kasnoromanička građevina iz 13. stoljeća, koja je u razdoblju gotike pregrađena, da bi potom bila barokizirana u 17. stoljeću i na kraju obnovljena 1913. godine. To je jednobrodna crkva sa zvonikom nad zapadnim pročeljem. Nad brodom je drveni strop, a nad svetištem gotički križno-rebrasti svod. Osim očuvanosti izvornoga srednjovjekovnog arhitektonskog sloja, veliku vrijednost predstavljaju freske u unutrašnjosti. One su iz nekoliko povijesnih razdoblja. Najstariji sloj je iz 14. stoljeća, slijedi sloj s kraja 14. i početka 15. stoljeća i na kraju je treći slikani sloj, vjerojatno s kraja 15. stoljeća. Ikonografski su posebno interesantne freske na zidu trijumfalnog luka na kojemu je prikazano Jeseovo stablo, biblijski prikaz Kristova rodoslovlja. Dobro očuvane zidne slike, izvorno u cijelosti oslikane unutrašnjosti, najveća su vrijednost crkve. Vrijedan je i oltar Majke Božje, djelo nepoznatog autora iz oko 1650./1660. godine. Crkva se ubraja u najznačajnije srednjovjekovne sakralne građevine sjeverozapadne Hrvatske.

① Župni ured, T 01 2060 878

Srednjovjekovna freska iz 13. stoljeća, crkva sv. Petra, Novo Mjesto

Psarjevo Gornje

KAPELA SV. JURAJA

Crkva je stara i vjerojatno je građena na prijelazu stilskih razdoblja iz romanike u gotiku. Kasnije je više puta pregrađivana. U unutrašnjosti se posebno ističe oltar sv. Juraja iz druge polovice 17. stoljeća.

Sveta Helena

CRKVA SV. HELENE KRIŽARICE

Jednobrodna kasnogotička građevina iz druge polovice 16. stoljeća. U današnjoj crkvi sačuvani su pojedini gotički arhitektonski elementi. Nad glavnim pročeljem izdiže se manji drveni zvonik. Služila je i kao utvrda, kao pribežište od Turaka i bila je okružena drvenim palisadama i jarkom. Jedno vrijeme bila je u funkciji kapele obližnje kurije Adamovich-Hellenbach-Mikšić i tada ju je Koloman Mikšić, 1866. godine, dao pregraditi u neogotičkim stilu. Inventar je iz 19. stoljeća.

Bedenica

Selo se nalazi na obroncima Medvednice uz dolinu potoka Bedenica. Središtem naselja dominira vertikalna tornja župne crkve Svih svetih koja zajedno sa župnim dvorom te zgradama stare škole (1889. godine) i nekadašnjega Prosvjetnog ognjišta (1942.) čini cjelinu povijesne, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti. Ove građevine oblikuju vrijedan povijesni mikroambijent.

U naselju se ističe i tradicijska kuća s okućnicom (Bedenica 64). Čine je drvena stambena kuća, dvije velike i jedna manja drvena gospodarska

građevina. Kuća je prizemnica pravokutnog tlocrta, građena hrastovim *planjkama* međusobno spojenim na *hrvaški vugel*, s podrumom od kamena i opeke. Građena je krajem 19. st. Organizacija prostora unutrašnjosti je tipična, trodijelna. Sačuvana je izvorna stolarija kuće — dvokrilni prozori i ulazna vrata, a većina opreme unutrašnjosti također je izvorna.

ŽUPNA CRKVA SVIH SVETIH

Građena na prijelazu 13. u 14. stoljeće. Kasnije je na pročelju dograđen snažan kasnorennesansni zvonik kroz koji se ulazi u crkvu. U vrijeme turskih prodora zvonik-kula je vjerojatno služila kao pribježište. Tome ide u prilog i činjenica što ima iznimno debele zidove. Svetište je gotičko s kontraforima izvana i gotičkim rebrastim svodovljem iznutra. Očuvan je i poneki romanički detalj, kao što je okrugli prozor (okulus). Barokizirana je u 17. stoljeću, a današnji izgled dobiva sredinom 19. stoljeća. Inventar je iz 18. i 19. stoljeća.

① Župni ured, T 01 2064 086

Omamno

U selu su sačuvane stare tradicijske kuće. Jedna od njih je prizemnica na adresi Omamno 31, koja je građena hrastovim *planjkama* spajanim na *hrvaški vugel* krajem 19. stoljeća. Unutarnja organizacija je tipična trodijelna. Sačuvana je izvorna stolarija. Unutar okućnice, ograđene drvenom ogradom, smještena je velika gospodarska zgrada zidana opekama, manji drveni pomoćni objekt te bunar. Druga je prizemnica na adresi Omamno 32, građena isto krajem 19. stoljeća hrastovim *planjkama* međusobno spojenim na *nemški vugel* i izvana okrečena. Unutar okućnice nalaze se četiri gospodarske zgrade.

Prepolno

CRKVA SEDAM ŽALOSTI BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Barokna crkva sagrađena je 1807. godine sa zvonikom na glavnom pročelju. U cijelosti je svođena. No, najvrjedniji je inventar crkve. Cijeli začelni zid apside zauzima monumentalni, kasnobarokni glavni oltar, rad kipara Franje Antuna Strauba iz 1764. godine. Skulpture su vješto modelirane, u laganom su pokretu, a lica su profinjenih i ljupkih izraza. Oltar s kiparskim djelima vrhunsko je djelo, među najboljima u svojoj vrsti u kontinentalnoj Hrvatskoj. Na zid trijumfnog luka prislonjen je oltar sv. Barbare, djelo nepoznatoga majstora iz 1791. godine, vrijedan primjer kasnobarokne oltaristike. Propovjedaonica je također rad nepoznate radionice s kraja 18. stoljeća.

① Župni ured, T 01 2064 086

Sveta Nedelja

Župna crkva Presvetog Trojstva

ŽUPNA CRKVA PRESVETOG TROJSTVA

Nalazi se u središtu naselja. Građena je u razdoblju od 1768. do 1786. godine na temeljima gotičke crkve. Početkom 18. stoljeća bila je, zbog turskih provala, gotovo ruševina, pa je dva puta tijekom 18. stoljeća barokizirana, a onda je 1811. godine još jednom obnovljena unutrašnjost crkve. Danas je to kasnobarokna, jednobrodna, dvoranska građevina sa zvonikom u ravnini glavnog pročelja. Lađa i svetište su svođeni. Unutrašnjost je ukrašena štukaturama s ornamentima koji su, kao i glavni oltar Presvetog Trojstva, interesantna vrlo rana historicistička djela iz 1811. godine. Tada su se drugdje još radili kasnobarokni oltari. Bočni oltari sv. Florijana i Žalosne Gospe su kasnobarokni, a na drugom je kamena skulptura Majke Božje Žalosne iz 17. stoljeća. Kamena nadgrobna ploča na zidu u lađi župne crkve jedina podsjeća da je 1608. god. ovdje bila kapela sv. Petra, koja je bila i mauzolej za okićkoga vlastelina i dobrotvora župe Petra Erdődyja i njegove žene.

Kao župnik u crkvi je od 1760. do 1787. godine na službi bio župnik Mihalj Šilobod Bolšić, tvorac prve hrvatske aritmetike “Arithmetika Horvatzska”.

Kurija župnog dvora uz župnu crkvu je jednokatnica sagrađena 1889. godine u historicističkom slogu. Osim arhitektonske vrijednosti, kurija ima značajnu ulogu u vizuri naselja.

Stari župni dvor Crkvenjak je nasuprot župne crkve. To je jednokatnica, s drvenim natkrivenim *ganjčecom* što se pruža duž glavnoga i bočnih pročelja, koja je sagrađena krajem 18. stoljeća. Zgrada je barokna s elementima ruralne arhitekture okolice Samobora. Služila je kao *gostinjac*, a kasnije je imala različite namjene. U njoj je neko vrijeme bila pučka škola i stan za učitelje.

📞 Župni ured, T 01 3370 755, E zupa.svnedelja@gmail.com

Svod župne crkve Presvetog Trojstva

KAPELA SVETOG ROKA

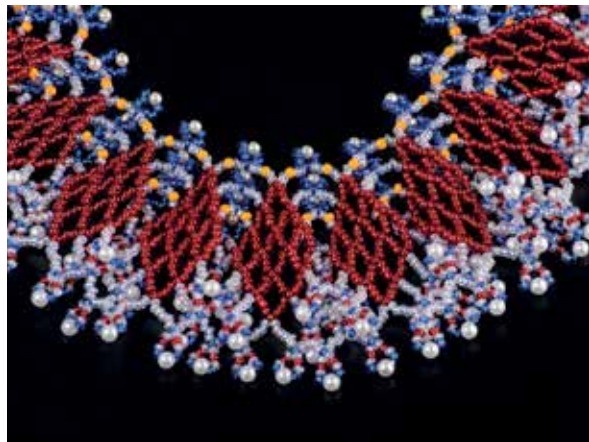
Nalazi se u središtu naselja. Nije pravilno orijentirana, već je okrenuta sjever-jug, vjerojatno zbog toga da ulazno zabatno pročelje gleda na cestu. Na zaglavnom kamenu portala uklesana je 1728. godina, vrijeme gradnje crkve. Iznad pročelja je mali zvonik. Unutrašnjost je svođena križno-bačvastim svodovima. Kapela je vrijedan primjer barokne crkve skladnih proporcija. U unutrašnjosti ove skromne crkve nikada ne biste očekivali impresivan, raskošan pravi barokni razigrani oltar titulara crkve iz 1751. godine. Retabl je prozračne arhitekture. Razvedena predela nosi stupovlje koji drže prelomljeni vijenac s konveksnim linijama. Između stupova stoje velike skulpture svetaca s uzvijorenim draperijama. Sjajno kasnobarokno djelo visoke kvalitete. Propovjedaoica je rad nepoznatog majstora iz 18. stoljeća, s naslikanim likovima evanđelista koji nisu remek-djela, ali su simpatičan spoj baroka i pučke umjetnosti.

📞 Župni ured, T 01 3370 755

NE PROPUSTITE!

SVETONEDELJSKI KRALUŠ

Varijanta raskošne tradicijske pletene ženske ogrlice, kakve se inače rade u kontinentalnoj Hrvatskoj, no razlikuje se od njih po veličini, ornamentima i boji. Još zvan i kraluž ili kragulj, na prostoru svetone-deljskog kraja počinje se pojavljivati u 19. stoljeću te s vremenom postaje dio nakita svečane ženske narodne nošnje. Nosi se uz vrat na 'kraglin', obično je od bijele nabrane čipke, s raznim ornamentima u boji. Nizanjem staklenih ili koraljnih sitnih perli na osnovu od 8 vlasi ili niti bijelog konjskog repa, ili u novije doba od plastike, dobivaju se nacifrani orna-menti. Kraluš najčešće koristi crvenu boju, ali i tro-bojnicu (crven, bijeli, plavi). Iza vrata žene kraluš je vezan crvenom satenskom vrpcom.

Svetoneđeljski kraluš

ZGRADA NEKADAŠNJE MITNICE

Nalazi se na križanju glavnih ulica u središtu naselja. Sagrađena je u razdoblju francuske uprave početkom 19. stoljeća. Prizemnica je građena mješovitim materijalima. Dio kuće zidan je opekom i kamenom, a dio je građen od drvenih *planjki* i kanatnom konstrukcijom. Cijelom dužinom ulaznoga pročelja proteže se drveni trijem. Kuća pripada poluurbanj baroknoj stambenoj arhitekturi. U lošem je stanju.

Brezje**KURIJA GLUCK-HAFNER**

Nalazi se usred prostranoga parka bogate i raznolike vegetacije. Izgrađena je sredinom 19. stoljeća kao katnica. Prizemna pročelja izvedena su u rustici, a katna su glatka. Kurija predstavlja tipičan primjer gradnje takvih građevina u 19. stoljeću.

Danas je u vlasništvu Imunološkog zavoda.

Kerestinec**DVORAC KERESTINEC**

Kaštel (dvorac) u Kerestincu prošao je burnu povijest. Tu se 1573. odigrala jedna od važnih bitaka Seljačke bune, a utvrdu su nekoliko puta opsjedale i pljačkale osmanske čete. Nalazi se u nizini, usred prostranoga perivoja. Nizinsku renesansnu utvrdu s četiri krila i četiri ugaone kule, sa zatvorenim dvorištem, koja je bila okružena vodom (*wasserburg*), sagradila je grofovska obitelj Erdődy. Radovi su počeli 1565. godine,

znatno je proširen i utvrđen 1575. godine. Krajem 18. stoljeća novi vlasnici Pallavicini pretvaraju burg u barokni dvorac. Nakon potresa 1883. godine, u kojemu je pretrpio velika oštećenja, slijedi obnova. U 19. stoljeću dovršeno je uređivanje reprezentativnog perivoja s jezerom koji je obuhvaćao površinu veću od 7 hektara.

Danas dvorac i perivoj vapi za temeljitom obnovom.

① Grad Sveta Nedelja, T 01 3335 444, E ured@grad-svetanedelja.hr

Mala Gorica

KAPELA SV. MARIJE MAGDALENE

Nalazi se na uzvisini iznad naselja. Sagrađena je sredinom 18. stoljeća na mjestu starije crkve iz 17. stoljeća. To je barokna crkva centralnog tlocrta. Bočni zidovi lađe su zaobljeni prema van, pa je tako dobiven četverolisni oblik središnjeg prostora. Glavni oltar posvećen je sv. Mariji Magdaleni. Dopremljen je 1799. godine iz župne crkve u Svetoj Nedelji. Oltar je ranobarokni, drveni, dvokatni, pozlaćen i polikromiran, s pet skulptura, oltarnom palom i slikom Blažene Djevice Marije naatici iz 1648. godine. Vrijedna je i propovjedaonica, djelo kasnoga baroka iz 18. stoljeća.

① Župni ured, T 01 3370 755

Stupnik

Donji Stupnik

CRKVA SV. BENEDIKTA

Nalazi se na blago povišenoj zaravni. Bila je ograđena cinktorom, a danas je ograđena neprimjerenim zidom. Sagrađena je 1696. godine na mjestu stare drvene kapelice. Obnovljena je u 19. stoljeću. U unutrašnjosti je sačuvan bočni barokni oltar sv. Florijana s dva kipa iz kasnijeg vremena.

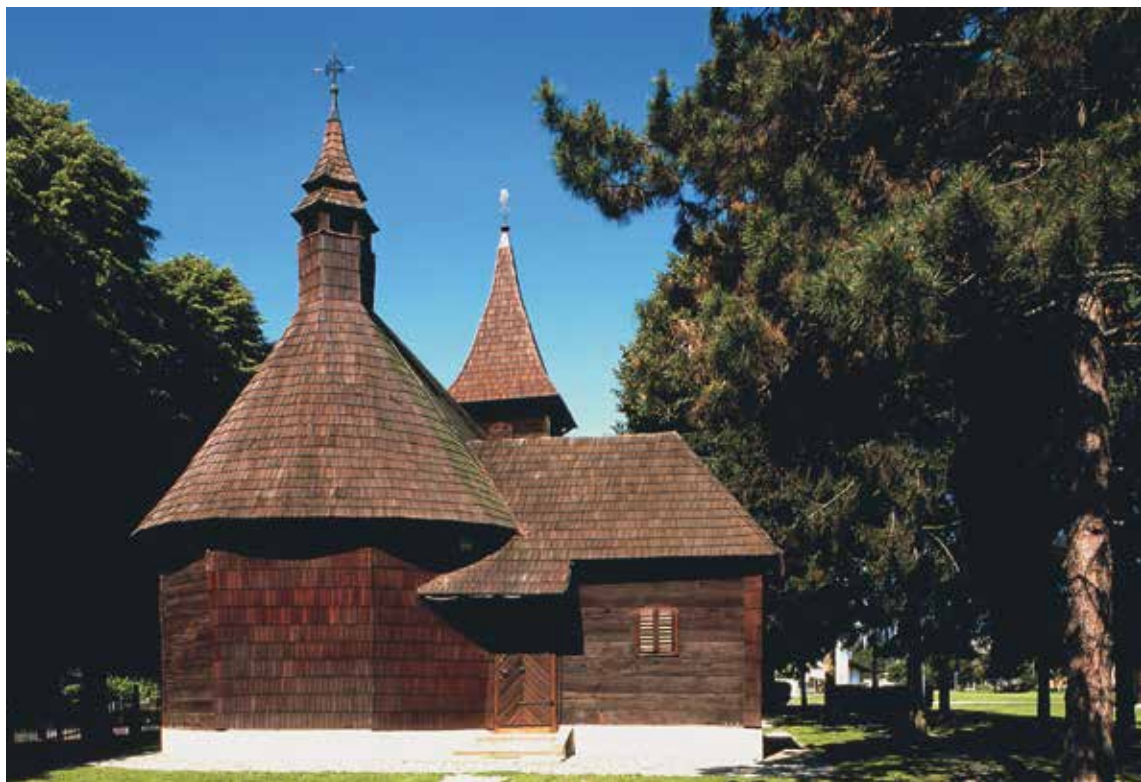
① Župni ured, T 01 6530 129, E sv.ivan.nepomuk@gmail.com

Gornji Stupnik

TRADICIJSKA KUĆA (Donjostupnička 11)

Drvena tradicijska kuća, sagrađena 1893. godine. Prizemnica je građena od hrastovih planjki spajanih na hrvatski *vugel* i obijeljenih. U unutrašnjosti je tradicijska trodijelna podjela prostorija (*hiža*, *hižica* i *komorica*), s ulazom iz malog predvorja. Sačuvan je drveni grednik, daščani podovi, drvenarija i djelomično inventar.

Velika Gorica

Kapela sv. Barbare, Velika Mlaka

VELIKA GORICA SE PRVI PUTA spominje 1228. godine kao sjedište župe. Glavni trg, na kojem su župna crkva i zgrada Turopoljske vijećnice, primjer je srednjovjekovnog trgovišta formiranog spontanom razvojem od 14. stoljeća. Urbani ustroj naselja uvjetovan je topografijom i glavnom prometnicom Zagreb – Sisak. Duž ulica su uglavnom stambeno-obrtničke zgrade iz druge polovice 19. i početka 20. stoljeća. U nekim dijelovima naselja preostalo je još i nešto tradicijskog drvenog graditeljstva.

PLEMENITA OPĆINA TUROPOLJE

Turopolje je naziv koji se upotrebljava od 16. stoljeća za ravnicu južno od Save do Kupe i Vukomeričkih gorica. Ime je nastalo od naziva *tur*, izumrlog pragoveđa koje je živjelo u tom polju. Običajno pravo i povlastice popisani su prvi puta 1278. godine u Hrvatskom saboru, o čemu je

ban Nikola izdao svečanu ispravu. Tako je formirana neovisna zajednica plemića, a Turopolje upravno postaje Plemenita općina Turopolje. Statut su kasnije potvrđivali mnogi vladari. Turopoljski plemići su sami birali svoga župana. Skupština na kojoj se glasanje događalo zvala se *spravišće* i održavala se na dan Sv. Jurja, a od početka 17. stoljeća na dan Sv. Lucije. Kralj Karlo III. podijelio je 1737. godine Plemenitoj općini grb i pečat. Plemenita općina Turopolje ukinuta je 1947. godine. Uspostavom Republike Hrvatske, 1991. godine općina je obnovljena pod nazivom “Plemenita općina turopoljska”, ali bez starih ovlasti.

© T 01 6260 001,

E plem-op-turopoljska@zg.t-com.hr

Spoj hrastovih planjki na *nemški vugel*

VIJEĆNICA “PLEMENITE OPĆINE TUROPOLJSKE”

(Trg kralja Tomislava 1)

Vijećnica je građena 1765. godine za potrebe Plemenite općine. Od tada se *spravišća* više ne održavaju u Starom gradu Lukavcu, već ovdje. Jednokatna je barokna palača s arkadnim trijemom u prizemlju. Prostorije su svođene, a na katu dekorirane štukom i oslikom. U prizemlju je bio zatvor. Osim izvorne prostorne dispozicije, sačuvan je i dobar dio izvorne opreme. Zgrada je rijedak primjer zidanja opekama u 18. stoljeću na turopoljskom području i najznačajnija je barokna građevina Velike Gorice.

MUZEJ TUROPOLJA

Osnovan je 1960. godine i koristi zgradu “Plemenite općine turopoljske”. U stalnom postavu na katu možete razgledati arheološke predmete pronađene u Turopolju. Srednjovjekovno doba predstavljeno je karakterističnim nakitom, tzv. *sljepoočničarkama*. Povijesni pregled prati razvoj Turopolja od 15. stoljeća do danas, s naglaskom na posebnostima Plemenite općine Turopolje. Predstavljani su predmeti iz svakodnevnog života, oruđe, oružje, portreti poznatih Turopoljaca te slikarski prikazi ljudi i krajeva, grbovnici, cehovski predmeti i drugo. Etnografska

HRAST LUŽNJAK

Hrast je zasigurno dio identiteta Turopolja. Nekad je većina površine Turopolja bila hrastova šuma. Turopoljci su žirom hranili svoje svinje, lovili divljač, a od hrastovine radili kuće, staje, sjenike, ali i kurije i crkve. Mnogo je te tradicijske gradnje ugroženo i izloženo propadanju, pa se ulažu napor da se što više sačuva.

zbirka sadrži građu iz 19. i 20. stoljeća: nošnje, posoblje i alate. Zbirka likovnih djela obuhvaća razdoblje od 19. stoljeća do danas. Tu su djela važnih autora kao što su B. Čikoš-Sesija, M. Klement Crnčić, T. Krizman i drugi.

① Trg kralja Tomislava 1, T 01 6221 325, E muzej-turopolja@muzej-turopolja.hr

Vijećnica "Plemenite općine turopoljske"

JURJEVSKI OPHODI

NE PROPUSTITE!

Ako vas put nanese u Turopolje negdje oko 23. travnja, pogledajte *jurjevski ophod*. U čitavoj sjeverozapadnoj Hrvatskoj Jurjevo označava početak proljeća i gospodarske godine. Skupine mladića i djevojaka uoči, ili na samo Jurjevo obilaze seoske kuće, pjevaju jurjevske pjesme i sakupljaju darove. Glavni lik među njima je *Zeleni Juraj*. On nosi masku u obliku stožastog koša od pruća i prolisalih grančica ili neku vrstu zastave od rubaca, traka, trobojnice i sl. Njegovi pratioci nose rukovet grančica, a jedan od njih košaru u koju prima poklone. Prateći običaj su i *jurjevski krijesovi*, velike lomače koje se pale večer uoči Jurjeva ili na samo Jurjevo.

ŽUPNA CRKVA NAVJEŠTENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Nalazi se na glavnom trgu, danas parku. Sagrađena je 1692. godine. Brigu o crkvi 1757. godine preuzima Plemenita općina Turopolje i tada su dograđene dvije bočne kapele. Nakon snažnog potresa 1880. godine, koji je znatno oštetio građevinu, proširena je i temeljito obnovljena po nacrtima Hermanna Bolléa. Jednobrodna prostrana građevina s bočnim kapelama svođena je križno-bačvastim svodom. Ulaznim pročeljem, neoromaničkog sloga, dominira oktogonalni zvonik. Najveća je crkva u Turopolju. Vrijedan je primjer historicističke crkvene arhitekture. Freske Rođenje Kristovo i Isusovo uskrsnuće naslikao je Marko Antonini. Prozore krasi vitraji.

① Župni ured, T 01 6222 019, E zupa.navjestjenja.b.d.marije@zg.t-com.hr

KAPELA SV. FILOMENE (na gradskom groblju)

Sagrađena je 1891. prema nacrtu arhitekta Koste Tomca. Jednobrodna je neogotička građevina, tlocrtno u obliku latinskog križa s poligonalnom apsidom i dvije plitke bočne kapele te zvonikom u osi glavnog pročelja. Lađa je svođena križnim svodovima. U prozorima su recentno izvedeni vitraji s prikazom sv. Filomene i kršćanskim simbolima.

KAPELA RANJENOG ISUSA

Jednobrodna drvena kapela nalazi se u blizini naselja Pleso (Pleško Polje). Podigla ju je i opremila udovica plemića Ladislava Plepelića 1758. godine, Rozalija Plepelić. U kapelici je postojala isprava iz 1767. godine, koja se danas čuva u Muzeju Turopolja, iz koje je vidljivo da su se Plepelići i dalje nastavili brinuti o njoj. Temelji kapele su od cigle, a pod od kamenih ploča položenih na beton. Temeljne su grede, isto kao i stijene, piljene i spojene na *nemški vugel*, a trijem s četiri stupa izveden je u historicističkom duhu tradicijskoga graditeljstva, kao rezultat obnove iz 1896. godine.

① Župni ured, T 01 6222 170

Buševac**KAPELA SV. IVANA KRSTITELJA**

Prva, drvena crkva sagrađena je 1668. godine, a 1768. godine sagrađena je nova lađa. Stara crkva je postala svetište novoj. Sve je izvedeno na tradicijski način. Iznad glavnog pročelja je mali drveni zvonik pokriven šindrom. Zidovi crkve izvedeni su od hrastovih *platica*, na *nemški vez*, a unutrašnje plohe obložene su oplatom od jelovih dasaka. Unutrašnjost je oslikana, a posebno je vrijedno pučko barokno slikarstvo 17. stoljeća

na drvenoj oplati svetišta. Bočni oltari sv. Roka i sv. Josipa kvalitetna su ostvarenja nepoznate domaće radionice s početka 18. stoljeća na kojima

Kad ste već u Buševcu, svratite u novu suvremenu kapelu koja je također posvećena sv. Ivanu Krstiju. Ne zato da biste uživali u suvremenoj arhitekturi, nego da biste vidjeli stari vrijedan barokni glavni oltar iz drvene crkvice. On je djelo radionice Mihaela Komersteinera. Arhitektonski je koncipiran s trodjelnim retablom, polikromiran, mramoriziran i ukrašen bogatom rezbarenom vegetabilnom ornamentikom. Nakon restauratorske obnove premješten je u novu kapelu.

su, na žalost, originalne skulpture titulara zamijenjene tirolskim radovima s početka 20. stoljeća. Zanimljivo, od svega skulpturalnog bogatstva i vrijednosti u crkvi, nepoznati lopov ukrao je samo, ne baš toliko vrijednu, tirolsku skulpturu sv. Josipa. Dobar rad je i barokna rezbarena polikromirana propovjedaonica. Zanimljive su oslikane uklade, djelo pučkog naivnog slikarstva 18. stoljeća.

Uz crkvu sv. Barbare u Velikoj Mlaki, ova u Buševcu je najvrjednija drvena sakralna građevina. Bila je uzorak za niz drvenih kapela u Turopolju i Pokuplju.

① Župni ured, T 01 6230 300 (ključarica, 6255 822)

Cvetković Brdo

KAPELA SV. ROKA

Nalazi se na brežuljku na kraju naselja. Jednobrodna drvena građevina malih dimenzija sagrađena je 1888. godine, a obnovljena 1913. godine. Nad glavnim pročeljem je drveni tornjić. Ima konzolno izbačen zabat. Unutrašnji prostor svođen je koritastim svodom. Vrijedan je primjer drvene sakralne arhitekture.

① Župni ured, T 01 6267 407 (ključarica, 6264 769)

Donja Lomnica

NE PROPUSTITE!

KURIJA MODIĆ-BEDEKOVIĆ

Jedan je od rijetkih sačuvanih primjera autohtone stambene gradnje drvenih kurija turopoljskog plemstva. Sagrađena je 1806. godine. Jednokatna je građevina od hrastovih planjki, građena na tradicijski način na hrvatske vugle. U prizemlju su gospodarske prostorije, a na katu sobe. U dobroj je mjeri sačuvan izvorni izgled unutrašnjosti. U prostorijama se nalaze peći, stilski namještaj i rodoslovlje obitelji Modić. Kurija je u cijelosti očuvana u izvornom obliku, uključujući drvenu stolariju i dio inventara. Na parceli su i gospodarski objekti, također građeni od drveta i na tradicijski način.

① Muzej Turopolja, T 01 6221 325

ZGRADA OSNOVNE ŠKOLE

Sagrađena je 1900. godine. Glavno pročelje naglašeno je i razvedeno oblicima pojednostavljenog kasnog historicizma s prijelaza 19. u 20. stoljeće. Središnji rizalit s glavnim, danas zazidanim ulazom, posebno je naglašen trokutasto završenom atikom iznad krovnog vijenca.

*Dubranec***CRKVA MAJKE BOŽJE SNJEŽNE**

Sagrađena na brijegu, barokna crkva dovršena je 1716. godine, ali je 1886. godine cjelovito obnovljena i opremljena prema nacrtima Hermana Bollea u historicističkim oblicima. Ima kasetirani drveni strop. U unutrašnjosti su glavni oltar Majke Božje i dva pokrajnja, sv. Josipa i sv. Katarine. Sve je projektirao Bolle.

① Župni ured, T 01 6267 407

*Gustelnica***RURALNA CJELINA**

Naselje Gustelnica s dominantnom vertikalom kapele sv. Antuna Padovanskog nalazi se na najvišoj poziciji Vukomeričkih Gorica. Organizirano je uz glavnu cestu na koju su priključeni seoski slijepi putovi. Sačuvana je izvorna tradicijska matrica sa stambenim drvenim prizemnicama zabatno orijentiranim prema cesti i gospodarskim građevinama u dnu parcele. Stambeni objekti potječu iz razdoblja od kraja 19. do sredine 20. stoljeća, dok su gospodarske građevine uglavnom starije. Gustelnica je jedno od najbolje sačuvanih naselja tradicijskog graditeljstva u ovom kraju.

KAPELA SV. ANTUNA PADOVANSKOG

Sagrađena je 1888. godine, a autor projekta bio je Herman Bolle. Jednobrodna je drvena crkva s trijemom ispred pročelja nad kojim se uzdiže tornjić. Gradili su je strani majstori načinom gradnje koji odudara od domaćega tradicijskog načina. Građena je, kako narod kaže, *na žale*, a između njih su složene *platnice* (daske). Iznutra je oplata od jelovih dasaka. Glavni oltar sv. Antuna Padovanskog je stariji od crkve i potječe iz stare kapele. Nastao je 1723. godine, a autor skulptura je Claudius Kautz. Retabl tektonskoga tipa tijekom vremena je proživio preinake. U središnjoj niši stoji kip sv. Antuna Padovanskog, a tu su još dva kipa svetaca. To su kvalitetni barokni kipovi karakterističnih Kautzovih fizionomija. Ukrašavanje crkve, a djelomično i njen inventar, djelo je zagrebačke Obrtne škole, kojoj je osnivač upravo Bolle.

① Župni ured, T 01 6267 407

Kuče

KAPELA SV. FABIJANA I SEBASTIJANA

Sagrađena je početkom 20. stoljeća na mjestu starije drvene kapele. Jednobrodna je građevina sa zvonikom uz glavno pročelje i trijemom. Pročelje je historicističko s elementima romanike i njemačke renesanse. Vrijedan je glavni oltar sv. Fabijana i Sebastijana, jedan od rijetko sačuvanih oltara s kraja 17. stoljeća. Djelo je radionice Mihaela Komersteinera. Oltarne slike neznanoga majstora starije su od oltara i potječu iz 1648. godine. Dva bočna oltara su iz 1911. godine.

① Župni ured, T 01 6230 300

KRČKA VRATA U ŠUMI TUROPOLJSKI LUG

Izvorno drvena vrata podignuta su 1779. u znak sjećanja na veliko krčenje šume zbog dobivanja obradivog zemljišta. Nakon stradanja u poplavi 1914., nova betonska vrata sagrađena su 1916. Sastoje se od dva bogato ukrašena stupa položena na piramidalne baze te povezana kasetiranim gređem u koji je umetnuta replika drvene spolije s latinskim natpisima. Rijedak primjer spomenika ljudskom radu.

ZGRADA BIVŠE OSNOVNE ŠKOLE

Školska zgrada drvena je katnica od hrastove građe i jedina je takva sačuvana u Hrvatskoj. Izgrađena je 1923. godine na parceli gdje se prethodno nalazila *Općinska hiža* za potrebe Plemenite sučije Kuče. Plemenita općina Turopolje gradnju je povjerila građevnom mjerniku Nikoli Hribaru. Na katu su bili razredi, a u prizemlju je jedna prostorija služila za sastanke Plemenite sučije Kuče (jedne od 22 koje pripadaju Plemenitoj općini Turopolje) dok je ostatak prizemlja bio učiteljski stan. Škola je radila sve do 1970. godine.

Lukavec

STARI GRAD LUKAVEC

Današnjem gradu prethodile su dvije drvene palisadne nizinske utvrde s opkopom s vodom (*wasserburg*), prva iz druge polovice 15. stoljeća i druga s početka 17. st. Zidani grad kakav danas poznajemo podignut je 1749. godine. Sagrađen je kao četverokrilni kaštel s četiri četvrtaste kule na uglovima, što je začudno ponavljanje renesansne koncepcije u 18. stoljeću. Iznad ulaza s baroknim portalom i grbom "Plemenite općine turopoljske", izdiže se visoki toranj. Pod njim je bila kapela sv. Lucije, jedina svodena češkim svodom, dok su svi ostali svodovi križnobačvasti. Grad nikada nije imao stambenu namjenu. U njemu se održavalo

turopoljsko *spravišće*. Prema dvorištu su otvorene arkade na tri krila, a četvrti je zatvoreni prostor, gdje je bila dvorana *spravišća*. To je i danas dvorac turopoljskih plemića koji ima svog kaštelana.

① "Plemenita općina turopoljska", T 01 6260 001

Mraclin

CRKVA SV. VIDA

Skladna neogotička jednobrodna građevina sagrađena je 1894. godine po nacrtima kraljevskog inženjera Koste Tomca. Na pročelju je zvonik, a tijelo crkve je poduprto slikovitim kontraforima. Prostor lađe svođen je križnim svodovima. Oltare je izradio velikogorički stolar Strukelj.

① Župni ured, T 01 6222 019

ZGRADA ŠKOLE

Sagrađena je 1923. godine prema nacrtima građevnog mjernika Nikole Hribara. Dio zgrade je prizeman, a dio je katnica, pa se doima kao da je nedovršena. Pročelja su ukrašena historicističkom i secesijskom dekorativnom plastikom.

Novo Čiče

ŽUPNA CRKVA SV. IVANA KRSTITELJA

Sagrađena je 1829. na mjestu starije građevine. Jednobrodna je građevina sa zvonikom ispred pročelja. Lađa je svođena češkim kapama, dok je svetište svođeno polukalotom. Zidovi su oslikani biljnim i geometrijskim motivima. Inventar (oltari, propovjedaonica, krstionica itd.) većinom su iz vremena obnove crkve na kraju 19. i početku 20. stoljeća. U neposrednoj blizini nalazi se župni dvor sagrađen 1830. Iz ranijih vremena sačuvan je samo kip Majke Božje s djetetom iz 1693. godine.

① Župni ured, T 01 6232 691, E rkt.zupa.sv.ivana.krstitelja@zg.t-com.hr

ZGRADA STARE ŠKOLE I UČITELJSKA KUĆA

Nalaze se blizu župne crkve. Prizemnice su, sagrađene 1897. godine u duhu historicizma. Stara pučka škola podignuta je prema nacrtima poznatoga velikogoričkog graditelja Nikole Hribara.

Vukovina

ŽUPNA CRKVA POHODA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Sagrađena je 1658. godine u baroknom stilu na mjestu starije građevine. Lađa je okrugla i njoj je priključeno pravokutno svetište. Nad pročeljem se uzdiže zvonik. Nad lađom je kupola s lanternom. Crkveni namještaj

je noviji s početka 20. stoljeća. Unutrašnjost je 1893. godine oslikao Marko Antonini. Jedno je od najstarijih hrvatskih marijanskih prošteništa u čijem je središtu drveni pozlaćeni čudotvorni kip Bogorodice. Potpuno je uređena i restaurirana.

① Župni ured, t 01 6230 300

KURIJA ALAPIĆ (Vukovina 2)

Sagrađena je krajem 18. stoljeća. To je jednokatna barokna građevina. Građena je tesanim hrastovim *planjkama* vezanim na *hrvaški vugel*, te je ožbukana i obijeljena. Pokrivena je četverostrušnim krovom. Prizemlje je nekoć imalo gospodarsku, a kat stambenu funkciju. Jedan je od rijetko sačuvanih primjera drvene stambene arhitekture nižeg plemstva na području kontinentalne Hrvatske. Nije u najboljem stanju i trebala bi joj obnova.

Ščitarjevo

ARHEOLOŠKI PARK "ANDAUTONIA"

Andautonia je starorimsko naselje, municipij uz rijeku Savu, na mjestu današnjega sela Ščitarjeva, u blizini Velike Gorice. Osnovano je u 1. stoljeću na rimskoj cesti Siscia – Petovio (Sisak – Ptuj). Tijekom 400 godina bilo je glavno upravno, političko i kulturno središte ovoga djela Panonije. Sačuvana je u temeljima javna i stambena arhitektura, gradska infrastruktura, dijelovi kamenom opločenih ulica, kvalitetno izvedeni zidovi sa zidnim slikarstvom, podovi s mozaicima i nekropola. Visoko urbanizirani način života očituje se u kompleksu otkrivenom u centru Ščitarjeva, veličine 3.000 m², koji predstavlja dio gradske četvrti s ulicama i monumentalnim zgradama, od kojih je jedna kompleks gradskog kupališta – termi. Nalazi štukatura, mramornih oplata i zidnih oslika govori o luksuznoj razini i urbanom načinu života rimskog municipija. Jedan je od vrlo rijetko interpretiranih i prezentiranih arheoloških nalazišta u cijeloj Hrvatskoj.

① Arheološki muzej u Zagrebu, t 01 4800 009, www.andautonia.com

Velika Mlaka

NE PROPUSTITE!

KAPELA SV. BARBARE

Najveća je i najljepša drvena kapela u Turopolju, pa i u Hrvatskoj. Njezina gradnja započeta je 1642. godine, a nakon brojnih dogradnji tijekom stoljeća konačan oblik dobiva 1912. godine prigradnjom *pristaška* ispred južnog ulaza. Građena je od tesanih hrastovih planjki vezanih *nemškim vuglima*. Pokrov je od šindre. U unutrašnjosti sve je oslikano, i

Otvoreni krilni oltar sv. Barbare iz 1679. godine

tabulat i zidovi obloženi daskama. Uz očito barokom inspiriranih girlandi, buketa, vitica i slične ornamentike, na zidovima su prikazane i scene iz životopisa sv. Barbare i interesantan prikaz sv. Kümmernisse, bradate svete na križu, vrlo rijedak u Hrvatskoj. Oslíkana unutrašnjost djelo je nepoznatih domaćih slikara i prezentira izraz narodne umjetnosti inspirirane barokom. Glavni oltar sv. Barbare potječe iz 17. stoljeća. Oltar je prijelaz iz ranijih srednjovjekovnih i renesansnih krilnih oltara prema trodijelnoj podjeli arhitektonski koncipiranoga retabla uobičajenog u baroku. Ima po dva krila na svakoj strani, od kojih su prednji pokretni. Kada se krila zatvore, prikazuju prizore iz Muke Kristove, a kada su otvorena, u sredini imamo oltarnu palu s prikazom sv. Barbare, a sa strana prizore iz njezina života. Crkva i njena unutrašnjost reprezentativni su primjerak turopoljske pučke graditeljske i slikarske baštine.

© Župni ured, T 01 6234 761, E zupnik@barka.com.hr

Pokupsko

ŽUPNA CRKVA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Crkva je bila posvećena sv. Ladislavu čiji je kip bio u središtu glavnog oltara, ali je kasnije posvećena Majci Božjoj, dok je Ladislav ostao kon-patron. Izgradnja crkve, pod vodstvom biskupa Jurja Branjuga, započela je 1736., a dovršena 1739. godine. Građevina ima zrelobaroknu četverolisnu lađu svođenu kupolastim svodom. Arhitektura crkve je važna, jer je to prva centralna četverolisna barokna crkva ne samo u Hrvatskoj, već i u Štajerskoj. Ona je uzor crkvama istoga tipa. Okružena je cinktorom s četiri ugaone kule. Crkva i cinktor teško su stradali u Domovinskom ratu, ali je otada sve obnovljeno.

Glavni oltar djelo je zagrebačke radionice biskupa Branjuga iz oko 1740. godine i vrijedno je barokno djelo. Bočni oltar sv. Križa, iz iste radionice kao i glavni, poseban je jer je zidna slika iza oltara, prikazuje duboki pejzaž izvan zidina Jeruzalema u sceni raspeća, sastavni dio oltara. I ostali dio crkvene opreme su barokna djela visoke kvalitete. U crkvi je jedno vrijeme kao škropionica služila naopako okrenuta i prilagođena antička stela iz 2. ili 3. stoljeća.

① Župni ured, T 01 6266 046

Auguštanovec

KAPELICA – POKLONAC SV. ILIJE

Minijaturna crkva sagrađena je kao zvonara 1926., proširena je 1975. i ponovno obnovljena 2004. godine. Za jedne vremenske nepogode 1953. godine u zvonaru je udario grom i usmrtio zvonara koji je zvonio za uzbunu. Nakon te nesreće zvonaru su posvetili sv. Iliji, zaštitniku od groma, pa od tada mještanima služi kao kapelica.

① Župni ured, T 01 6266 046

Cerje Pokupsko

KAPELA SV. PETRA I PAVLA

Drvena crkva stoji na širokom travnatom brežuljku. Izrađena je 1932. godine u tradicijskom duhu. Ulazni trijem na četiri stupa ukrašen je urezanim ukrasima. Tu je urezana i godina gradnje. U crkvi je oltarić iz 17. stoljeća.

① Župni ured, T 01 6266 046

Lijevi Štefanki

KAPELA SV. JURJA

NE PROPUSTITE!

Jedna od najstarijih drvenih kapela u Turopolju, građena je 1677. godine. Rastavljena je, preseljena i iznova podignuta 1704. godine na mjestu na kojem stoji i danas. Građena je od drva na tradicijski način. *Planjke* su vezane starinskim *hrvaškim vuglom*. Prekrivena je šindrom. Nad trijemom je zvonik. U unutrašnjosti su kasetirani koritasti strop i zidovi oslikani bogatom ornamentalnom dekoracijom iz 1725. godine. Iz iste godine je kvalitetan barokni oltar s oltarnom palom Sv. Juraj ubija zmaja i skulpturama svetaca. Sačuvani su i svijećnjaci, lijepi barokni rad nastao istovremeno s oltarom. Crkva je najvrjedniji primjer tradicijskoga crkvenog graditeljstva pokupskoga kraja.

① Župni ured, T 01 6266 046

Kapela sv. Jurja, detalj drvenog oltara

Lukinić Brdo

KAPELA SV. IVANA KRSTITELJA

Ovu drvenu grobljansku kapelu sagradila je 1908./1909. godine tesarska družina Mate i Jure Jankovića iz Čičke Poljane. Riječ je o jednobrodnoj građevini s trijemom na pročelju, zvonikom nad njim i koritastim svodom u unutrašnjosti. Nad stupovima što podupiru trijem izveden je ukrasni drvorezbareni friz na proboj.

① Župni ured, T 01 6267 407

Pokupski Gladovec

KAPELA PRESVETOG TROJSTVA

Jedna je od najvećih drvenih kapela. Građena je 1847. godine od hrastovih *planjki* na brežuljku iznad sela na mjestu stare kapele. Nad ulazom je streha, a nad njom drveni zvonik obijen hrastovom kalanom šindrom i bakrenim piramidalnim krovicom. Unutrašnjost je opremljena raskošnim kasnobaroknim glavnim oltarom i propovjedaonicom, vjerojatno prenesenim iz stare crkve Presvetog Trojstva u Slatini, te skromnijim oltarićem iz stare kapele.

① Župni ured, T 01 6266 046

Orle

Bukevje

CRKVA SV. ANTUNA PADOVANSKOG

Neogotička jednobrodna građevina iz 1870. godine. Izvana su zidovi poduprti kontraforima. Na glavnom pročelju nalazi se plitki ulazni trijem, a čitavim korpusom crkve dominira zvonik naslonjen na istočni zid lađe. Crkva je presvođena križnim svodovima i oslikana geometrijskim motivima. Vanjština i unutrašnjost, zajedno s inventarom, dosljedno su oblikovani neogotičkim elementima.

① Župni ured, T 01 6232 691

Veleševac

CRKVA SV. PETRA APOSTOLA

Reprezentativan primjer očuvane dosljedne neogotike iz druge polovice 19. stoljeća. Izgrađena je između 1869. i 1871. godine prema (nešto malo modificiranim) projektima češkog arhitekta Carla Rziwnatza (Karela Řivnáča). Crkva je 1870-ih godina dobila najveći dio unutrašnje opreme: tri oltara (od kojih je glavni jedan od najreprezentativnijih primjera kasnog romantizma u arhitekturi oltara Hrvatske), orgulje izrađene 1874. kod zagrebačke tvrtke Heferer, klupe, propovjedaonicu, krstionicu, ispovjedaonice. Zagrebački slikar i arhitektu August Posilović oslikao ju je 1885. godine, nastojeći stvoriti specifičan spoj narodnog i gotičkog stila. Figuralni dio oslika izrađen je kasnije. Župni dvor građen od 1868. godine.

Orgulje mehaničkog sustava s 12 registara, dva manuala i pedalom potpisano su djelo Mihaela Heferera, građene 1874. Organološki i likovno gledano, zanimljivo su ostvarenje domaćih majstora. Dapače, zaslužuju

pažnju kao najranije djelo utemeljitelja domaće tvrtke Heferer i kao najveće orgulje tih godina sagrađene u Hrvatskoj.

© Župni ured, T 01 6239 265

Tradicijski motiv i vez karakteristični za Zagrebačku županiju

Pisarovina

Jedna od gospodarskih zgrada, Zavičajni muzej Donja Kupčina

ZA PODRUČJE OPĆINE koja je dio Turopolja karakteristična je drvena gradnja tradicijskih kuća, crkava, štala, sjenika. Ona, na žalost, svakodnevno nestaje pred našim očima, što posebno vrijedi za seosku drvenu gradnju. Zbog toga je važnost etnoparka u Donjoj Kupčini, u kojemu su zaštićeni upravo profani drveni objekti, neprocjenjiva.

Donja Kupčina

CRKVA SV. MARIJE MAGDALENE

Kasnobarokna crkva, sa zvonikom na pročelju, sagrađena 1749. godine, centralna je građevina s trolisnim tlocrtom dobivenim građenjem plitkih bočnih kapela. Nad brodom je kupolasti svod, oslikan krajem 19. stoljeća s figuralnim prikazima svetaca i ornamentalnim motivima. Teško je stradala u granatiranju tijekom Domovinskog rata, a potpuno je obnovljena 2007. godine. Inventar je iz 18. i 19. stoljeća.

① Župni ured, T 01 62 92 011

ZAVIČAJNI MUZEJ DONJA KUPČINA

Sredinom 20. stoljeća na prostor muzeja premješteno je pet zgrada narodnoga graditeljstva izuzetne kulturne i povijesne vrijednosti, koje su tipični seoski stambeni i gospodarski objekti Pokuplja, Turopolja i hrvatske Posavine.

Prostorije u sačuvanim objektima mještani su neprekidno popunjavali tijekom tri desetljeća donoseći iz vlastitih domaćinstva predmete koji su s vremenom izlazili iz svakidašnje uporabe. Tako je nastala bogata zbirka tekstila (narodne nošnje i ostale narodne rukotvorine ukrašene tradicijskim ornamentima), namještaja (stare peći, ormari, drveni kredenci, stolovi, stolice, kreveti) te keramičkoga, željeznoga i drvenog posuđa. Tu je i bogata poljodjelska zbirka, oruđe za dizanje i vuču drvenih zgrada, sprave za obradu tekstila te brojni drugi predmeti tradicijske baštine Donje Kupčine i njezine okolice.

① Donja Kupčina bb, T 01 4826 220, M 099 7531 224, E stignjedec@gmail.com

NE PROPUSTITE!

Žrnje (žrvanj)

Dvoranci

CRKVA PRESVETOG TROJSTVA

Mala drvena crkvice sagrađena je u 18. i obnovljena u 19. stoljeću. Građena na seoski tradicijski način kako su se gradile i drvene hiže (kuće) i gospodarski objekti. Vez ili sjek je *nemški* (njemački). Zvonik nije posve na pročelju, nego se izdiže iz krova malo uvučeno od pročelja (tzv. tip

jahač). Unutarnji prostor natkriven je drvenim oslikanim tabulatom. Sačuvan je barokni inventar iz vremena nastanka crkve, ali je prebojan u više navrata i treba restauraciju.

① Župni ured, T 01 6292 011

Gradec Pokupski

CRKVICA SV. LEONARDA

Mala drvena crkvice izgrađena je 1922. godine na tradicionalan način. Vez je *nemški*, a zvonik je tipa *jahač*. Iako je iz 20. stoljeća, ova arhitektura ima sva obilježja tradicijske gradnje u čemu je njena glavna vrijednost. U crkvi je oltar sv. Leonarda koji je zaštitnik stočara, te oltari sv. Nikole i sv. Nikole Tavelića.

Jamnica Pisarovinska

ŽUPNA CRKVA SV. MARTINA

Barokna, jednobrodna crkva sa zvonikom na pročelju sagrađena je između 1740. i 1749. godine. Dominira cijelim krajolikom. Ograđena je cinktorom. S obje bočne strane broda su kapele čime je tlocrt dobio oblik latinskoga križa. U brodu je novi ravni strop, a svetište je svođeno križnim svodom. Sačuvan je barokni inventar. Na bočnom oltaru Četrnaest Svetih Pomoćnika je istoimena slika vještoga nepoznatog slikara sredine 18. stoljeća, koja zauzima istaknuto mjesto u likovnoj baštini cijeloga kraja.

Barokna kurija župnog dvora sagrađena je 1785. godine, prizemnica je, s podrumom, građena kamenom i drvom.

① Župni ured, T 01 6291 024

Lučelnica

CRKVA SV. DUHA

Drvena crkvice iz 19. stoljeća građena je na tradicijski način s *planjkama* vezanim na *nemški* sjek. Na pročelju je plitki trijem, a nad njim maleni zvonik pokriven šindrom. Prostor je natkriven drvenim koritastim stropom. U crkvi je vrijedan oltar koji potječe iz 1749. godine. Od starog oltara sačuvan je mali retabl, dok je menza nova. Oltarna slika prikazuje Krunidbu Bogorodice. Kipovi sv. Jurja i sv. Florijana su vješto djelo nepoznatoga majstora. Na atici je kip sv. Mihovila okruženog anđelima. Retabl je vrijedno barokno djelo.

Tradicijski motiv i vez karakteristični za Zagrebačku županiju

Vrbovec

Dvorac Lovrečina, Kučari

STARI KAŠTEL, KULA I DVORAC PATAČIĆ

Kaštel je podignut radi obrane od Turaka, ali se ne zna tko ga je i kada izgradio. Sabor je 1554. godine donio odluku da žitelji Križevačke županije moraju započeti sa sječom stabala radi utvrđivanja Vrbovca, pa se pretpostavlja da je utvrda bila drvena. Tvrđavu su 1591. godine kratkotrajno zauzeli i opustošili Turci. Tada je utvrda temeljito obnovljena i više nije bila drvena, iako je možda bila okružena palisadama. O tome svjedoči jedina sačuvana kula od opeke i prikazi utvrde u 18. stoljeću.

Bio je to nizinski burg s opkopom za vodu (*wasserburg*). Nakon što je utvrda uništena u seljačkoj buni 1755. godine, Patačići su na ruševinama podigli novi zidani dvorac iznad jednog krila oštećene utvrde. To je pravokutna jednokatna zgrada koja se sačuvala do današnjih dana. Tijekom vremena većina je ostataka stare utvrde potpuno nestala, a na njezinu povišenom mjestu danas se nalazi park sa župnom crkvom. U kaštelu je 1621. godine rođen hrvatski ban i mučenik Petar Zrinski. Zato jedinu sačuvanu kulu utvrde zovemo kula Petra Zrinskog. Ona je simbol grada i nalazi se na gradskom grbu.

ŽUPNA CRKVA SV. VIDA

Crkva je izvorno gotička građevina s kraja 15. ili početka 16. stoljeća. Godine 1591. Turci su spalili kaštel i crkvu. Današnji izgled dobiva baroknom obnovom u drugoj polovici 18. stoljeća te prigradnjom bočne kapele i ulaznog trijema u 19. stoljeću. Od stare gotičke crkve ostalo je svetište poduprto kontraforima i masivan zvonik s četiri gotičke bifore. Zvonik je u srednjem vijeku bio osmatračnica. Kasnije mu je dodan još jedan kat i postavljena lukovica. Unutrašnjost jednobrodne građevine je u 18. stoljeću u cijelosti nadgrađena. Barokni inventar samo je djelomično sačuvan. Bečki slikar Josef Hempeel, koji se nastanio u Vrbovcu 1859. godine, donio je sa sobom iznimno vrijedne slike i rezbarene oltare tirolskih majstora koje je darovao crkvi. Kasnije, u zamjenu za popravak crkve, oltari su predani Muzeju za umjetnost i obrt. To su tzv. vrbovečki oltari. Slike i oltarska krila iz vrbovečke crkve čuvaju se u Strossmayerovoj galeriji u Zagrebu. Uz crkvu je župni dvor sagrađen je 1819. godine donacijom grofice Eleonore Patačić.

① Župni ured, T 01 2791 226

GROBLJANSKA KAPELA SV. TRI KRALJA

Barokna kapela građena je 1713. godine i rijedak je primjer trikonhalne građevine. Na glavnom pročelju je zvonik. U cijelosti je sgrađena. Djelomično je sačuvan barokni inventar.

MUZEJSKA ZBIRKA POU VRBOVEC

Zbirka je smještena na katu u Dvorcu Patačić. Sadrži arheološke, etnografske, kulturno povijesne i likovne predmete.

① Kolodvorska 1, T 01 2791 115

GROBNICA OBITELJI D'HAVLIN I DE PIENNES

Kad ste već u Vrbovcu, prošetajte do groblja. Tamo ćete lako uočiti velikašku grobnicu podignutu 1912. godine. De Piennesi su bili vlasnici vrbovečkog dvorca i posjeda. Konstruirana je od betona te obložena crnim granitom s klasicističkim stupovima. U unutrašnjosti je kupola obložena zlatnim mozaikom. Projekt je nastao unutar arhitektonskog poduzeća Kovačić & Ehrlich, a autorstvo se pripisuje najznačajnijem arhitektu moderne u Hrvatskoj Viktoru Kovačiću.

Gornji Tkalec

NE PROPUSTITE!

OSTACI DVORCA I KAPELA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Dvorac je bio sagrađen u 17. stoljeću, ali je radi ruševnosti uklonjen 1986. godine. Ostao je samo podrum i ulazni dvorišni portal. Prvotno je bio u posjedu jezuita, a zatim križevačke nadbiskupije.

Kapela je jednobrodna građevina s drvenim zvonikom na glavnom pročelju. Svođena je baroknim križnim svodom. Izuzetno vrijedan inventar kapele potječe iz 17. stoljeća. Posebno je vrijedan bočni oltar Svete Obitelji. Datiran je zapisom na predeli u 1628. godinu. Ubraja se među najranije sačuvane oltare sjeverozapadne Hrvatske. Na glavnom oltaru ističu se ranobarokne skulpture isusovačkih svetaca iz 1660. godine. Očito je riječ o vrsnim i dobro školovanim kiparima neznane radionice. Inventar kapele je jedno od najvrjednijih ostvarenja 17. stoljeća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Kučari

DVORAC LOVREČINA

Dvorac je poznat i pod nazivom Lovrečina grad. Sagraдио ga je I. Gezthya u 16. stoljeću, nakon kojega se izmjenjuju brojni vlasnici. Posjed je 1909. godine kupio grof de Piennes i poklonio ga sestrama milosrdnicama, u čijem vlasništvu je i danas. Tvrdava grad spominje se prvi puta 1540. godine. Za vrijeme seljačke bune 1755. godine bio je oštećen, pa ga tadašnji vlasnik Ladislav Kiš obnavlja i istovremeno proširuje, dograđivši postojećim dvama krilima dva nova koja su zatvarala središnje dvorište. Dio dvorca je propao, a nova obnova poduzeta je 1898. godine u slikovitom historicističkom stilu. Dograđuju se kule, središnji rizalit i altana, uz bogate neorenesansne ukrase.

Lovrečka Varoš

CRKVA SV. LOVRE

Stara kasnogotička crkva stradala je u vrijeme turskih osvajanja. Sadašnja je kasnobarokna iz 1779. godine. Brod je svođen bačvastim

svodom, a svetište češkom kapom, ima jednostavno i čisto, a opet istinski barokno pročelje.

① Župni ured, T 01 2726 533

U crkvi je barokna propovjedaonica u obliku Jonine ribe i bršljana iz 1780. godine. Tijelo ribe je na ogradi stuba koje vode na propovjedaonicu, a glava okrenuta prema gore rezbarena je na ogradi propovjedaonice. Ovaj motiv vrlo je rijedak u svijetu, a ovakvih propovjedaonica ima još samo u Češkoj i Njemačkoj.

Dubrava

ŽUPNA CRKVA SV. MARGARETE

Gotička građevina s kraja 15. stoljeća, koja je barokizirana 1720. godine. U srednjem vijeku u njoj su često boravili zagrebački biskupi jer je tu bilo biskupsko vlastelinstvo. Gotička crkva izvorno je bila zidana opekom i bila je neožbukana, što je u to vrijeme rijetkost na prostorima sjeverne Hrvatske. Turci su je 1552. godine razorili. Danas je to barokna ožbukana crkva s križno-bačvastim svodovljem. Inventar je iz 18., 19. i početka 20. stoljeća. Na glavnom drvenom oltaru sv. Margarete iz 1918. godine je oltarna pala slikara Ivana Tišova. Oltar je, inače, rijedak primjer oltara nastalih u duhu secesije.

U biskupskoj Dubravi, kao sigurnom biskupskom mjestu, 1527. godine održan je Hrvatski sabor na kojemu je za kralja izabran Ivan Zapolja.

① Župni ured, T 01 2725 218

CRKVA SV. MARTINA

Crkva je ostatak nekadašnje gotičke župne crkve koja se spominje od 1315. godine. Razorili su je Turci, a obnovljena je sredinom 17. stoljeća. Dijelom je porušena 1819. godine, nakon čega je formirana postojeća kapela. Ima ravni strop, ali dijelovi rebara i peta svodova pokazuju da je tu bio gotički križno-rebrasti svod. Sačuvani su i ostali arhitektonski elementi poput trijumfnog luka i gotičkih prozora. Na začelnom zidu svetišta i unutar prozorskih okvira je vrijedan gotički oslik s prikazom figura svetaca.

Farkaševac

Bolč

Arheološki prostor srednjovjekovnog naselja okruženog jarkom, parohijska crkva sv. Arhangela Mihajla i Gavrila s parohijskom kućom, građevine stambene i gospodarske namjene smještene na izvorno sačuvanim prostranim parcelama te drvored divljih kestena čine cjelinu povijesne, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti. Svojim skladnim arhitektonskim oblikovanjem, izvornim stilskim detaljima i uklopljenošću u krajolik, građevine oblikuju vrijedan povijesni mikroambijent.

CRKVA SV. ARHANGELA MIHAJLA I GAVRILA

Pravoslavna kasnobarokna crkva iz 1795. g. je jednobrodna građevina sa zvonikom na pročelju. Obnavljana je 1824. godine. Teško je oštećena u Domovinskom ratu. Prostor broda nadsvođen je češkim kapama, a svetište bačvastim svodom. Zanimljiv je oslik interijera — zidne površine su marmorizirane, a na svodnim poljima smješteni su ovalni i okrugli medaljoni profiliranih okvira.

Dveri i krst s prvobitnog ikonostasa restaurirani su i nalaze se u Muzeju Srpske pravoslavne crkve u Zagrebu.

Parohijski dom je iz 1896. godine, ali je u lošem stanju.

*Gradec***ŽUPNA CRKVA RANJENOG ISUSA**

Sagrađena je kao kasnobarokna crkva između 1768. i 1824. godine u blizini nekadašnje starije zidane crkve. Nakon požara 1862. godine poduzeta je cjelovita obnova. Zvonik na pročelju je iz 1900. godine. Prostor broda nadsvođen je nizom čeških kapa, a nad svetištem je kupola. Svodna polja i ograda pjevališta dekorirani su štukom, a kupola je oslikana. Inventar potječe iz 19. stoljeća.

① Župni ured, T 01 2797 155

BISKUPSKI DVORAC

U središtu naselja Gradec, na blago povišenom položaju je klasicistički dvorac okružen zelenilom. Njegovu izgradnju, koja je dovršena 1822. godine, naručio je biskup Maksimilijan Vrhovec. To je jednokatnica pravokutna tlocrta sa središnjim rizalitom na glavnom pročelju.

Prostorije prizemlja svođene su bačvastim svodovima sa zaobljenim susvodnicama, a hodnici nizovima čeških kapa, dok prostorije kata zaključuju ravni stropovi. Dvorac je značajan primjer klasicističke građevine.

Rakovec

CRKVA SV. JURJA

Crkva je gotička barokizirana građevina. O gotičkom sloju svjedoči apsida izvana poduprta kontraforama i gotički bočni portal. Barokizacijom oko 1750. godine povećana je i presvođena, te dobiva novi krov i zvonik uz svetište. Crkva je u cijelosti svođena češkim kapama. U unutrašnjosti se nalazi vrijedan barokni inventar.

① Župni ured, T 01 2798 013

Lipnica

CRKVA SV. OCA NIKOLE

Pravoslavna crkva brvnara, građena je 1795. godine, a obnovljena je u nekoliko navrata tijekom 19. i početkom 20. stoljeća. Zadnja obnova bila 2006. godine kada se nastojalo sačuvati starije slojeve. Prostor broda svođen je lažnim drvenim bačvastim svodom. Sačuvan je ikostas i nekoliko pojedinačnih ikona. Pravoslavnih crkava brvnara bilo je mnogo u krajevima u ili blizu Vojne krajine. Malo ih je ostalo sačuvano, a ova je, koliko je poznato, jedina u Zagrebačkoj županiji, pa time i vrijedna pažnje.

Preseka

Pogančec

CRKVA SV. MAJKE BOŽJE LAURETANSKE

Kasnobarokna građevina građena između 1780. i 1795. godine. Ima dva para stupova postavljena unutar broda, no unatoč tome, nije trobrodna građevina. Stupovi nose kupolu s lanternom nad središnjim travejem broda, dok je ostatak crkve svođen češkim kapama. Ovo specifično prostorno rješenje ubraja crkvu među značajne barokne sakralne građevine kontinentalne Hrvatske.

Sačuvan je vrijedan barokni inventar iz vremena gradnje. Glavni oltar nastao u doba izgradnje crkve je kasnobarokni. Loše je premazan slojevima boje, nekima i iz 20. stoljeća, ali se svejedno može zaključiti o visokoj vrijednosti arhitektonski koncipiranog retabla i pojedinih skulptura na njemu.

Zaprešić

Ban Josip grof Jelačić Bužimski (1801. – 1859.)

NOVI DVORI JELAČIĆEVI

Jedinstveni su primjer očuvanosti cjelovitog gospodarskoga vlastelinskog kompleksa. Dvorac se nalazi usred pejzažnog perivoja i do njega vodi aleja kestenova. Odmah na ulazu su dva sačuvana gospodarska objekta — žitnica i vršilnica. U žitnici je danas Muzej Matije Skurjenija. Vršilnica je jedino sačuvano takvo zdanje u svojoj vrsti u Hrvatskoj. Alejom se dolazi do dvorca koji je jednokatna barokna građevina iz 18. stoljeća. Jelačić sredinom 19. stoljeća dodaje samo nekoliko ranohistoricističkih detalja, primjerice stepenasto zaključen zabat na pročelju, motiv koji je preuzet iz repertoara njemačke gotike.

No, tijelo dvorca i prostorna struktura su barokni. U dvorcu je od sredine 19. stoljeća do svoje smrti živio ban Josip Jelačić. U blizini dvorca je kapelica sv. Josipa, neogotičko djelo, koje je Jelačić 1855. godine dao sagraditi kao grobnicu za svoju preminulu devetomjesečnu kćerkicu Anu. U šumskom dijelu imanja smještena je grobnica obitelji Jelačić, koja je 1884. godine sagrađena po nacrtima Hermanna Bolléa u neogotičkom slogu od kamena iz potresom razrušene zagrebačke katedrale. U njoj su pokopani ban Jelačić i članovi obitelji. Grobnica je dugo bila zapuštena, pljačkana i devastirana. Tek iza 1990-ih godina je uređena i obnovljena i danas je u dobrom stanju.

MUZEJ MATIJE SKURJENIJA

Nalazi se u trokatnoj žitnici Jelačićevih Novih dvora, koja je 1987. godine uređena kao galerija. Fundus Muzeja temelji se na donaciji naivnog umjetnika Matije Skurjenija općini Zaprešić 1984. godine, a 2000. godine obogaćen je donacijom slika, crteža i grafika iz kolekcije Milke Kobeščak, učiteljice i dugogodišnje slikarove suradnice te idejne začetnice galerije.

① Aleja Đ. Jelačića 8, T 01 3310 540, E muzej-matija-skurjeni@zg.t-com.hr

ŽUPNA CRKVA SV. PETRA APOSTOLA

Sagrađena je 1869. godine na mjestu drvene kapele. Jednobrodna je neogotička građevina sa zvonikom iznad pročelja. Unutrašnji prostor lađe i svetišta svođeni su križnim svodovima. Na bočnim zidovima u svetištu i lađi, te u zidnoj slici iza glavnog oltara prikazano je 12 apostola. Glavni oltar je drveni rad tirolske radionice. Obnovljena je 2005. godine.

① Župni ured, T 01 3310 474,
E zupa.zapresic@zg-nadbiskupija.hr

*Lužnica***DVORAC LUŽNICA**

Dvorac se nalazi na prostranom imanju nedaleko od Zaprešića. Prvi vlasnik imanja i dvorca bila je obitelj Čikulin, podrijetlom iz Italije, a kasnije ga preuzima obitelj Rauch. Od Rauchovih ga, još prije Drugog svjetskog rata, kupuju časne sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskog, koje su mu vlasnice i danas. Raniji dvorac je 1791. godine znatno dograđen i tada je dobio današnji izgled. O tome svjedoči zapis na stubi drvenog stubišta "1791". Dvorac je trokrilna jednokatna građevina tlocrtnog 'U'

NE PROPUSTITE!

Dvorac Lužnica

oblika s četiri ukrasne ugaone cilindrične kule. Usprkos reminiscencijama na renesansne kašte, prostorni koncept, kao i arhitektonska dekoracija, potpuno su barokni. U sredini dvorca na katu je palas, glavna svečana dvorana koja je izvana naglašena rizalitima. U dvorskoj kapeli je lijepi drveni, rezbareni, pozlaćeni i polikormirani kasnobarokni oltar. Oltarna pala, dobra barokna slika, prikazuje Raspeće.

Dvorac Lužnica ubraja se među najznačajnije primjere svoje vrste u kontinentalnoj Hrvatskoj. Vrlo je vrijedan pejzažno koncipirani perivoj s ribnjakom, koji s dvorcem čini nedjeljivu cjelinu.

① Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor – Lužnica, t 01 3350 944,
www.luznica.com

Jablanovec

KAPELA SV. IVANA KRSTITELJA

Prema pisanim izvorima, sagrađena je u 17. stoljeću na mjestu starije drvene kapele, a današnji izgled dobila je u drugoj polovici 19. stoljeća kada je proširena i dograđena. Jednobrodna je kapela sa zvonikom na pročelju, svetište je svođeno dubokom bačvom sa susvodnicama, ostacima stare crkve. Visoke je arhitektonske vrijednosti.

① Župni ured, t 01 3390 611, e zupa.bistra@zg-nadbiskupija.hr

Bistra

Gornja Bistra

DVORAC ORŠIĆ

Dvorac je dao sagraditi podmaršal grof Krsto II. Oršić u razdoblju od 1770. do 1775. godine. To je kasnobarokna građevina tlocrtna 'U' osnove. Na katu je palas (salon), središnja ovalna dvorana s mitološkim fresko oslikom na svodu. Uz dvorišna pročelja proteže se hodnik presvođen češkim kapama iz kojega se ulazi u prostorije dvorca. Prostorije prizemlja uglavnom su presvođene bačvastim svodovima, dok su na katu koritasti svodovi. Dvorska kapela sv. Josipa, smještena u dnu istočnoga krila, pravokutnoga je tlocrta te zaprema visinu obiju etaža, a zaključena je češkim svodom. Sačuvan je vrlo kvalitetan kasnobarokni inventar: glavni i dva bočna niska oltara tipa tabernakul. Polja iza oltara su oslikana. Dvorac je otmjen i vjerojatno najreprezentativniji primjer barokne profane arhitekture u Hrvatskom zagorju.

Ostaci lijepog perivoja oko dvorca s polovice 18. ili početka 19. stoljeća vidljivi su i danas. U 19. stoljeću vlasnik mu je bio francuski grof

Carion koji se neuspješno bavio eksploatacijom ruda s obronaka Medvednice. Danas je u dvorcu bolnica za kronične bolesti dječje dobi.

☎ T 01 3391 111, 01 3390 032,
specijalna@bolnica-bistra.hr

KAPELA SV. JOSIPA

Nalazi se u sklopu dvorca Oršić. Sačuvan je vrlo kvalitetan rokoko inventar: glavni i dva bočna niska

Dvorac Oršić

oltara tipa tabernakul, emporij i orgulje, te ulazna vrata. Polja iza oltara oslikana su oltarnom arhitekturom i figuralikom. U dvorskoj kapeli iz 18. st. do danas se sačuvao pozitiv orgulja koji ima 5 registara mehaničkog sustava na probod te u cijelosti predstavlja pravi *Gesamtkunstwerk* kvalitetnog instrumenta i majstorski rezbarenog rokoko kućišta. Izradio ga je Antun Scholz oko 1780. Instrument je izvan upotrebe.

☎ T 01 3390 611

Poljanica Bistranska

ŽUPNA CRKVA SV. NIKOLE I ŽUPNI DVOR

Nalaze se na brežuljku iznad naselja Bistra. Crkvu je 1631. godine dao sagraditi barun Ivan Mascon. To je jednobrodna građevina sa zvoničkom uz pročelje. Barokni bačvasti svod sa susvodnicama oslikao je 1887. godine rimski slikar Marko Antonini. Sačuvan je inventar s kraja 17. i 19. stoljeća. Stari župni dvor je iz 1631. godine, novi iz 19. stoljeća, a tu je još i klijet iz 1928. godine. Svi oni zajedno s crkvom oni čine značajan i živopisan kompleks.

☎ Župni ured, T 01 3390 611, E zupa.bistra@zg-nadbiskupija.hr

ZGRADA STARE ŠKOLE

Jednokatna zgrada je, osim razreda, izvorno sadržala i dva učiteljska stana. Prostorije prizemlja i kata natkrivene su ravnim stropovima, a podrum svođen pruskim svodom. Jedna je od rijetkih u velikoj mjeri očuvanih školskih zgrada iz druge polovice 19. stoljeća na području Zagrebačke županije.

Jakovlje

DVORAC JAKOVLJE

Do dvorca, u središtu naselja, vodi aleja divljih kestena. Sagrađen je u drugoj polovici 18. stoljeća kao jednokatna kurija, a početkom 19. stoljeća proširen je dogradnjom dvaju bočnih krila. U drugoj polovici

PARK SKULPTURA JAKOVLJE

U perivoju dvorca je Park skulptura. Nastao je 1993. godine zalaganjem kipara Ratka Petrića i pokretanjem Prve međunarodne kiparske kolonije. U perivoju je postavljeno preko šezdeset skulptura suvremenih hrvatskih i stranih umjetnika, među kojima djela Ivana Kožarića, Branka Ružića, Šime Vulasa, Petra Barišića i drugih.

istog stoljeća dobiva novu pročelnu dekoraciju i altanu. Tada nastaje i središnje, neobarokno stubište u interijeru središnjeg krila. Prostor uokolo dvorca bio je uređen i podijeljen u nekoliko cjelina. Prilazna aleja vodila je kroz gospodarski prostor s gospodarskim građevinama do perivoja pred samim dvorcem. Iza dvorca bile su geometrijski organizirane površine

s povrtnjacima. Dvorac i imanje mijenjalo je vlasnike, a među njima su, uz Oršiće, bili Gottali, Rauchovi, Josipovići i Kronfeldi. Danas je tu park skulptura na otvorenom.

① T 01 3351 736

Kraljev Vrh

CRKVA SV. TRI KRALJA

Historicistička neoromanička građevina sagrađena je 1879. godine na vrhu brijega na čijoj je zapadnoj padini smješteno groblje. Ima oblik latinskoga križa i zvonik između kraka transepta i apside. Unutrašnjost crkve oslikao je August Posilović u specifičnome narodnom hrvatskom stilu spajajući elemente srednjovjekovne i nacionalne ornamentike. Glavni oltar su, prema nacrtu Posilovića, izveli braća Schiller u Beču 1889. godine. Osim arhitektonskih vrijednosti, crkva ima izrazito ambijentalno značenje.

① Župni ured, T 01 3352 695

Pušća

Donja Pušća

ŽUPNA CRKVA SV. JURJA

Crkva je srednjovjekovna, barokizirana u 18. stoljeću i radikalno obnovljena u 19. stoljeću, jednobrodna građevina s visokim zvonikom

na pročelju. Sačuvana su tri klasicistička oltara, propovjedaonica i klupa, te dva kaleža iz 18. stoljeća.

① Župni ured, T 01 3310 580,
E zupa.pusca@zg-nadbiskupija.hr

U unutrašnjosti crkve je pet grobnica. Jedna od njih je grobnica obitelji Rauch i tu je pokopan, iz političke povijesti po zlu glasu poznat, barun Levin Rauch, ban hrvatski i najveći mađaron, osnivač mađaronske stranke.

CRKVA MAJKE BOŽJE VINSKE (ČISELSKE)

Nalazi se na vrhu brijega iznad župne crkve. To je barokna, jedno-brodna, svođena građevina sa zvonikom iznad pročelja građena u 18./19. stoljeću. U kapeli nalazimo barokni glavni oltar iz 1722. godine, dva bočna oltara u kasnobaroknom stilu, propovjedaonicu, klupe i sakristijski ormar. Posebno je vrijedan i jedinstven atektonski barokni oltar s retablom u obliku isprepletene vinove loze. Radi se o jednom od najvrjednijih sakralnih inventara sjeverne Hrvatske.

Župna crkva, župni dvor, mjesno groblje i crkva Majke Božje Čiselske čine vrijednu kulturno-povijesnu cjelinu smještenu na padini brijega.

① Župni ured, T 01 3310 580

NE PROPUSTITE!

ZGRADA STARE ŠKOLE

Jednokatnica zatvorenog volumena s dekorativnim detaljima kasne secesije na pročeljima. Zgrada je podignuta 1913. godine.

Gornja Pušća

KURIJA RAUCH

Nalazi se izvan naselja, na povišenom položaju, okružena ostatkom perivoja iz 20. stoljeća. Građena je u 18. i 19. stoljeću. Bila je u vlasništvu obitelji Rauch. Kasnije je prepuštena postepenom propadanju, a tako je i danas.

Hrebine

CRKVA SV. KATARINE

Mala jednobrodna građevina s drvenim zvonikom nad pročeljem. Izvorno je gotička crkva koja je mijenjana tijekom vremena. Od gotike ostalo je u cijelosti sačuvano gotičko svetište svođeno križno-rebrastim svodom. Od inventara treba spomenuti oltar sv. Katarine Aleksandrijske, rad nepoznatoga majstora iz prve polovice 18. stoljeća, s tektonski koncipiranim retablom. Oltarna pala prikazuje titulara crkve. Od skulptura, tu su Petar i Pavao i dvije neznane svete. Oltar je visoke kvalitete.

① Župni ured, T 01 3310 580

Brdovec, Dubravica, Marija Gorica

Dvorac Vranyczany-Dobrinović, Laduč

NASELJA I OPĆINE BRDOVEC, DUBRAVICA I MARIJA GORICA nalaze se u savsko-sutlanskoj dolini i dijelom na okolnim bregovima. To područje zovu i Sutlansko prigorje. Na zapadu je rijeka Sutla granica prema Sloveniji, na jugu je Sava, a na istoku je na nekoliko kilometara Zaprešić, dok se bregovi na sjeveru šire prema Zagorju. Dolina je prostrana, a bregovi blagi. To je pitom i gusto naseljen kraj.

Starosjedioci govore kajkavskim donjosutlanskim ikavskim dijalektom, koji je registriran kao nematerijalno kulturno dobro. Nastao je pokajkavljenjem čakavaca koji su u 16. stoljeću došli ovamo bježeći od Turaka. Ovi kajkavci su u mnogim riječima zadržali ikavicu, pa će tako reći *brig* (*breg*, *brijeg*), *mliko* (*mleko*, *mlijeko*), *dilati* (*delati*, *raditi*)...

Brdovec

ŽUPNA CRKVA SV. VIDA

Prema predaji, mještani su jednog jutra pronašli kip sv. Vida koji je dopluta Savom i zaustavio se na vrbi. Zbog tog čudesnog znaka, na tom mjestu sagradili su srednjovjekovnu crkvu. 1679. godine posvećena je nova preuređena i barokizirana crkva, a neke promjene doživjela je i kasnije u 18. stoljeću. Nalazi se na rubu naselja, uz groblje s kojim je zajedno opasana niskim cinktorom. To je jednobrodna građevina s poligonalnom apsidom i dvije kapele. Ispred glavnog pročelja prislonjen je visoki zvonik koji ima puškarnice i koji je osobito debelih zidova, pa se pretpostavlja da je nekoć to bila crkva – utvrda u koju se okolno stanovništvo sklanjalo u vrijeme turskih pohoda. Unutrašnjost je svođena, ukrašena štukaturama i medaljonima i u njoj ima vrijednog kasnobaroknog crkvenog namještaja iz 18. i 19. stoljeća, dok dio opreme pripada 19. stoljeću.

① Župni ured, T 01 3313 212, E zupa.brdovec@zg-nadbiskupija.hr

KRUŽNA KAPELA s prijelaza 15. u 16. stoljeće prvotno je bila obrambena kula. Danas je kapela sv. Barbare u sklopu župne crkve. Pretpostavlja se da je bila namijenjena rudarima iz rudnika galenita (rudača srebra) podno zapadnih obronaka Medvednice u vlasništvu francuskog grofa Cariona, jer je sv. Barbara zaštitnica rudara. U kapeli se nalaze pomalo naivne, ali vrlo zanimljive freske s prikazima iz života svete.

NE PROPUSTITE!

MUZEJ BRDOVEC

Zavičajni muzej osnovan je 1973. godine. Smješten je u jednokatnici izgrađenoj početkom 20. stoljeća. U prizemlju je izložbeni salon, a na katu stalni postav. Izložena je geološko-paleontološka, arheološka, etnografska i kulturno-povijesna građa. Vrijedan je nalaz monoksil, čamac izduben od hrastova debla (pronađen kod Pojatnoga, uz rijeku Krapinu), kakvi su se izrađivali već u prapovijesnom vremenu. Etnografsku zbirku čine predmeti koje su ljudi tog kraja donedavno upotrebljavali. Tu je i dio namještaja i slika iz dvoraca u Cornjoj Bistri i Januševcu. U dvorištu Muzeja smještene su dvije skulpture (od četiri) — prikazi jeseni i zime, koje su nekada stajale na ulazu u dvorac Laduč. U dvorištu su postavljene tradicijska drvena kuća i staja iz okolice Brdovca.

① Ije Gregorića 13, T 01 3310 288, E muzej.brdovec@zg.t-com.hr

Laduč

DVORAC VRANYCZANY-DOBRINOVIĆ

Dvorac je sagrađen potkraj 19. stoljeća na mjestu Starih dvora. To je jednokatna građevina s jednostavnim rusticiranim pročeljima. Glavno pročelje okrenuto prema jugu ukrašeno je velikom altanom s tri luka. Stropovi soba prvog kata su oslikani.

Iza altane, u unutrašnjosti je veliko predvorje s monumentalnim i reprezentativnim stubištem s ogradom od balustara, kojim je vlasnik dvorca nastojao impresionirati svoje goste. Dvorcu se prilazilo s juga kroz reprezentativni parterni vrt uobičen geometrijskim poljima i šišanim biljem. Ovakav tip parka (francuski) je vrlo rijedak u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Danas je u dvorcu dom za djecu.

① Dječji dom Laduč, T 01 3395 765

Prigorje Brdovečko

DVORAC JANUŠEVEC

Najljepši klasicistički dvorac u Hrvatskoj. Gradio ga je oko 1828. godine umirovljeni general Vrkljan (Werklein) potomak stare ličke vojničke obitelji u vrijeme dok je bio ministar financija Marije Lujze, parmske nadvojvotkinje koja je poznatija kao druga Napoleonova žena. Moguće je da je dvorac projektirao najznačajniji i najplodniji klasicistički arhitekt iz Zagreba B. Felbinger, ali to nije sigurno. U svakom slučaju, radi se

o renesansnom paladijevskom tipu vile s mnogim klasicističkim elementima, klasičnim stupovljem te dva portika i dvije lođe kao glavnim arhitektonskim akcentima na sve četiri strane građevine zatvorenog kvadratnog tlocrta. Perivoj oko dvorca je potpuno devastiran i danas, osim nekolicine starih stabala, ne postoji.

Kada je Vrkljan zapao u financijske poteškoće, 1845. godine prodao je dvorac promućurnom francuskom grofu De Corberonu koji je prodajom bakrenog lima kojim je dvorac bio pokriven vratio uloženo i još zaradio. Novi pokrov od drvenih dasčica (šindre) bio je loš, često je prokišnjavao, pa su kasniji vlasnici šindru zamijenili limom.

Dvorac je često mijenjao vlasnike, a 1945. godine je prilikom povlačenja ustaške vojske miniran i potpuno uništen. Obnova ruševine trajala je gotovo četiri desetljeća. Unutrašnjost nije obnavljana i u njoj se danas nalazi depo Hrvatskog državnog arhiva. Zanimljivo je da je obnovu dvorca vodio arhitekt Zvonimir Vrkljan, potomak generala Vrkljana koji ga je podigao. Dio dvorca je vidljiv s ceste, a поближе se može razgledati samo uz prethodnu najavu Državnom arhivu.

① Hrvatski državni arhiv, T 01 4801 999

Dvorac Januševac

Šenkovec

ZGRADA STARE ŠKOLE (Zagrebačka 44)

Prizemnica u središtu naselja. Nekadašnja učionica okrenuta je zabatom prema. U drugom dijelu bio je učiteljski stan s dva prozora i ulazom pod ravnom krovnom strehom. Mala seoska škola je sagrađena 1902. godine.

Marija Gorica

Nalazi se na brežuljkastom terenu. Novija izgradnja ostala je diskretna i nije narušila doživljaj cjeline. Skladan je to spoj brežuljkastog terena i organski prilagođene gradnje s naglašenom vertikalom crkve i zvonika. Nedaleko od crkve pronađeni su zubi praslona *Deinotherium giganteum*. Imao je velike uvrnute kljove i jedini je nalaz ove vrste u Hrvatskoj. Njegov se lik nalazi na suvremenom grbu općine Marija Gorica.

U Žlebecu Goričkom i Kraju Gornjem mogu se vidjeti dijelom očuvana tradicijska sela. Okućnice s kućama i gospodarskim objektima na broju 38 u Žlebecu i u Voćarskoj 5 u Kraju Gornjem, zaštićena su kulturna dobra koja nam pokazuju nekadašnji tradicijski prostorni raspored objekata na okućnici i način na koji je narod gradio svoje građevine.

ŽUPNA CRKVA POHODA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Bosanski franjevci su ovamo doveli narod koji je bježao pred Turcima. Stjepan Zylagi, gospodar Susedgrada, dao je za fratre sagraditi samostan i crkvu posvećenu sv. Petru 1517. godine. Od nje malo je što ostalo jer je crkva od 1753. godine znatno proširena, potpuno preoblikovana i barokizirana. Crkvu je gradio zagrebački majstor Matija Leonhart. Nova crkva posvećena je Pohodu Blažene Djevice Marije. Nakon ukinuća franjevačkog reda 1789. godine samostan se ruši. Na njegovom mjestu izgrađen je 1843. godine župni dvor prema planu graditelja Angela Chiccoa u klasicističkom slogu. Danas je crkva velika jedno-brodna građevina sa zvonikom uz glavno pročelje. Glavno pročelje je jednostavno, s lijepim baroknim kamenim portalom. Unutrašnjost je svodena križno bačvastim svodovima.

Vrlo je vrijedan gotovo u cijelosti sačuvani namještaj i oprema crkve. Ističu se gotički kip Bogorodice s djetetom na mramornom baroknom glavnom oltaru koji su franjevci donijeli iz Bosne, vrlo vrijedna četiri drvena bočna kasnobarokna oltara i drvena kasnobarokna propovjedaonica. Posebno ističemo sjajne barokne ispovjedaonice kakve su rijetko gdje sačuvane. Boje na bočnim oltarima, propovjedaonici i ispovjedaonicama nisu originalne. Na njima je više slojeva naknadno nanesenih namaza koje valja skinuti. Kada to jednoga dana restauratori učine, zasjat će ponovno u svoj svojoj raskoši.

Orgulje s 14 registara, dva manuala i pedalom mehaničkog sustava potpisano su djelo I. J. Eisla iz 1759. Originalno su očuvane u svim svojim dijelovima i rijedak su primjer umjetnički i povijesno vrijednog instrumenta u sjevernoj Hrvatskoj, a u upotrebi su i danas. Smještene su u kolosalnom kućištu, još originalno bojanom, izuzetnih likovnih vrijednosti te, uz primjere iz Lepoglave i Čazme, znače najviše domete našeg orguljarstva 18. st.

① Župni ured, t 01 3395 848

NE PROPUSTITE!

Na začelnom zidu iza glavnog oltara je prije koje desetljeće otkrivena velika barokna fresko slikarija koja funkcionira kao retabl glavnog oltara. Ikonografska tema je Pohod Marije Elizabeti. Radi se o pokušaju tipično baroknoga iluzionističkog slikarstva. Na zidu se slikarskim sredstvima stvara iluzija da se radi o velikoj i razigranoj arhitekturi. Da bi se to moglo, mora se savršeno vladati perspektivom i kraćenjima što anonimnom majstoru, za kojeg se pretpostavlja da bi mogao biti neki od fratar, nije bilo u potpunosti dano. Zbog toga freska nije izgubila na značaju, čak joj ovo nesavršenstvo daje neku spontanost i dražest.

Sveti Križ Brdovečki

KAPELA SV. KRIŽA (na groblju)

Izgrađena je na povišenoj zaravni s koje dominira ovim krajem. Slikovita građevina nastala je sukcesivnom gradnjom od srednjega vijeka do 19. stoljeća. Najstariji sloj je gotički. U 16. stoljeću prigraduje se zvonik, a kapela i sakristija su iz 18. stoljeća. Tako je formirana građevina stupnjevanih volumena. U crkvi su sačuvana dva barokna oltara. Glavni, sv. Križa iz 1757. godine, ima kvalitetne kipove. Na njemu, što je doista rijetkost, potpis je polikromatora, pa tako znamo da se zvao Marco Kimpiler. Kasnobarokni oltar Trećega Isusa iz oko 1760. godine je, što je također rijetko u ovim krajevima, atektonskog tipa, što znači da nema arhitekturno koncipiran retabl. Bočni oltari Presvetog Srca Isusovog i Blažene Djevice Marije su iz 19. stoljeća.

Rozga

ŽUPNA CRKVA SV. ANE I ŽUPNI DVOR

Građena je 1842. godine mješavinom kasnobaroknog i klasicističkog stila.

Značajan je stari župni dvor (kurija), kulturno dobro velike vrijednosti. Sagrađen je 1789. godine. Prizemlje je zidano, a kat je građen od drveta i ožbukano. Duž glavnoga pročelja proteže se drveni *ganjak* s karakterističnom rezbarenom ogradom. Pripada skupini rijetkih očuvanih drvenih stambenih građevina iz 18. stoljeća na području sjeverozapadne Hrvatske.

① Župni ured, T 01 3399 042

KAPELA MAJKE BOŽJE LUŠAČKE (na groblju)

Sagrađena je 1771. godine na mjestu starije kapele, o čemu svjedoči kamena škropionica s uklesanom godinom 1609., koja je uzidana kao spolija u prizemlje zvonika. Kasnobarokna kapela je jednobrodna građevina s masivnim zvonikom ispred glavnoga pročelja. Unutrašnjost kapele svođena je bačvastim svodom, a svetište polukulatom.

① Župni ured, T 01 3399 042

Krašić

Crkva Presvetog Trojstva

KRAŠIĆ KAO SLOBODNA OPĆINA postoji od 15. stoljeća. Na križanju cesta se formirao trg, a crkva Presvetog Trojstva na njemu je prostorni i vizualni akcent naselja. Zgrade Krašića su malogradsčkog i ruralnog karaktera. Prepoznatljivi su primjeri ranog baroka, historicizma i secesije, ali ipak dominiraju zgrade ruralnog karaktera.

CRKVA PRESVETOG TROJSTVA

Ova skladna crkva kompleksna je građevina s jedinstvenim razvojem. Prvotno je bila gotička s kraja 14. stoljeća, a kasnije je barokizirana. Od 1911. do 1913. godine obnovljena je prema projektima Stjepana Podhorskog u skladu s tada aktualnim tzv. aktivnim odnosom prema kulturnoj baštini. Gotičko svetište postaje kapela, gradi se novo svetište, 'rađa' se potpuno nova crkva u koju su inkorporirane i gotička i barokna faza. Arhitektonski izričaj Podhorskog u ovoj crkvi je pomalo, ali ne u potpunosti, secesijski. Središnji dio ove nove crkve nadstvođen je kupolom u donjoj zoni rastvorenoj prozorima. Staro gotičko svetište s vrijednim gotičkim freskama iz nekoliko faza ostalo je potpuno sačuvano i od crkve je odvojeno, ali i povezano lučnim otvorima. Crkva je primjer projektantskog pristupa koji poštuje i štiti zatečenu povijesnu situaciju, ali istovremeno gradi u oblicima tada moderne arhitekture. Osim baroknog oltara, inventar potječe s početka 20. stoljeća. Slike u kupoli i svetištu nove crkve djelo su Marka Rašice.

① Župni ured, T 01 6270 703, E zupa.krasic@zg-nadbiskupija.hr

Spomenik bl. kardinalu Alojziju Stepincu

SPOMEN-SOBA BL. ALOJZIJA STEPINCA

Zbirka u staroj župnoj zgradi blizu crkve posvećena je uspomeni na kardinala. Javnosti su dostupne dvije prostorije u kojima je blaženik Alojzije Stepinac, kardinal i nadbiskup zagrebački, provodio zatočeničke godine kućnog pritvora na koji su ga osudile komunističke vlasti. Nakon robijanja u Lepoglavi, boravio je ovdje od kraja 1951. godine sve do svoje smrti 1960. godine. Tu su namještaj i predmeti kojima se kardinal koristio, fotografije, portret sa suđenja, oltar za svetu misu, misno ruho i posuđe, posmrtna maska i drugi predmeti osobne prirode.

① Župni ured, T 01 6270 703

NE PROPUSTITE!

HIŽA MRZLJAK

U tradicijskoj drvenoj kući obitelji Mrzljak je stalna izložba kolekcionara Božidara Čuka koja, između ostaloga, sadrži mnoge tradicijske predmete.

① Krašić 72, T 01 6270 510

*Brezarić***ETNOGRAFSKO-MEMORIJALNA ZBIRKA U RODNOJ KUĆI****KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA**

Visoka prizemnica je zidanica iz 19. stoljeća. Zbirka se nalazi u stambenom dijelu, *družinskoj hiži* i u vinskom podrumu. Predmeti su uglavnom tradicijski s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Nekoliko predmeta odnosi se na članove obitelji i samog kardinala. Prezentirani su na mjestu gdje su korišteni u razdoblju u kojemu je bila na okupu velika zadružna obitelj Stepinac, u doba dječastva Alojzija.

① Brezarić 65, Krašić, M 099 694 7032

*Dol***NE PROPUSTITE!****CRKVA MAJKE BOŽJE DOLSKE**

Proštenjarska crkva, iznad naselja na ravnini usječnoj u strminu brjega, građena je od 1740. do 1767. godine na mjestu starije kapele. To je jednobrodna građevina s tri bočne kapele uz sjeverni zid. Na pročelju je masivan oktogonalni zvonik, koji je očito građen po uzoru na onaj u Pribiću. Unutrašnjost je svođena bačvastim svodovima.

Posebno je vrijedno gotovo u potpunosti sačuvano kasnobarokno uređenje interijera.

Monumentalni glavni oltar je jedan od najreprezentativnijih primjera oltaristike druge polovice 18. stoljeća. Nastao je u neznanoj radionici, vjerojatno putujućeg majstora, 1753. godine. Na njemu je stariji kip Bogorodice s Djetetom, središte kulta. U bočnim kapelama su u 18. stoljeću na zidovima naslikani iluzionistički retabli. Interesantni su i drveni pozlaćeni svijećnjaci. Oltarne pale su iz 19. stoljeća i rad su slovenskog slikara G. Tavčera. Propovjedaonica je, kao i oltari, kasnobarokna.

Crkva je iznutra oslikana vedrom rokoko ornamentikom i scenama iz Marijinog života. Posebnu draž ovih fresaka daju prizori iz života sv. Izidora i sv. Notburge koji su prikazani u nošnjama.

Domagović

CRKVA SV. KATARINE ALEKSANDRIJSKE

Crkva je sagrađena na mjestu starije drvene kapele u historicističkoj maniri. Jednobrodno nadsvođena je građevina sa zvonikom na pročelju. Eksterijer je oblikovan u duhu neoromanike. Glavni oltar rad je domaće radionice iz 1686. godine. U modeliranju skulptura lako je uočiti nespretnosti, ali upravo stoga jer je dijelom pučka umjetnost, oltar je vrijedno ostvarenje. Recentnim neprimjerenim preslikom premazan je natpis koji bilježi ime donatora, zagrebačkoga biskupa i pavlina Martina Borkovića, te godinu pozlaćivanja oltara. Dva bočna oltara, sv. Florijana i sv. Roka, djela su s prijelaza 19. u 20. stoljeće.

Gornje Prekrižje

CRKVA SV. MIHOVILA

Nalazi se na uzvisini povrh sela, na mjestu gdje je nekad bila drvena kapela koja je izgorjela 1633. godine. Nova zidana i svođena crkva podignuta je 1683. godine. Sredinom 18. stoljeća otvoreni su prozori lađe, crkva je popločana i izgrađen je zvonik. Na portalu je uklesana 1759. godina. Riječ je o ranobaroknoj, jednobrodnoj građevini s nekim izmjenama u kasnome baroku.

Hrženik

CRKVA SV. IVANA KRSTITELJA

Jednobrodna, kasnobarokna građevina s kraja 18. stoljeća sa zvonikom na pročelju. Brod je svođen bačvastim svodom, a apsida polukupolom. Oslik u brodu je s kraja 18. stoljeća s kasnobaroknim medaljonima unutar kojih su naslikane scene. Iz vremena gradnje crkve (kraj 18. stoljeća) ostao je sačuvan gotovo u cijelosti sjajan kasnobarokni glavni oltar. Bočni oltari sačuvani su samo u fragmentima, bez retabla. Primjerice, na oltaru sv. Antuna Pustinjaka je oltarna pala iz 20. stoljeća, a s obje njene strane su skulpture svetaca-đakona iz vremena izgradnje crkve. S drugog bočnog oltara očuvane su samo dvije manje skulpture anđela lučonoša.

Medven Draga

KURIJA PL. OBITELJI MEDVEN

Sastoji se od stambene zgrade – kurije i gospodarskih objekata. Uz duže katno pročelje kuće proteže se drveni trijem s izrezbarenom ogradom i oslikom na zidu. Nad ulazom u kuću upisana je bojom godina 1868., te ime vlasnika. U gospodarskom dijelu danas su u funkciji vinski podrum (kapacitet tri vagona vina), prešnica s kamenim

podom te *tijeskom* (prešom) za grožđe iz 1902. i rakijašnica sa starim kotlom za pečenje rakije s kraja 19. stoljeća.

① Medvenova Draga 13, Kostanjevac, T 01 6270 347, 6270 665

Pribić

ŽUPNA CRKVA SV. SIKSTA II. PAPE

Jedina crkva u Hrvatskoj koja nosi ime ovoga sveca. Na njenom mjestu bila je starija crkva koja se spominje u 14. stoljeću. Turci su je poharali 1643. godine. Nova crkva je sloje-

Sixtus II. je ranokršćanski svetac i mučenik iz 3. stoljeća i, osim što su obojica bili pape, nema veze sa Sixtusom v., koji je bio papa krajem 16. stoljeća, koji nije svetac i za kojega postoje indicije da bi mogao biti hrvatskoga podrijetla.

vita građevina baroknih karakteristika sagrađena u 17. stoljeću, te dograđena u 18. i 19. stoljeću. Jednobrodna je i nad-svođena baroknim bačvastim svodom. Poligonalan zvonik na pročelju građen je 1653. godine. Trijem uz južno proče-

lje naknadno je zazidan. Barokni inventar sačuvan je fragmentarno. Bočna kapela Majke Božje dovršena je 1759. godine.

① Župni ured, T 01 6270 080,

E zupa.pribic@zg-nadbiskupija.hr

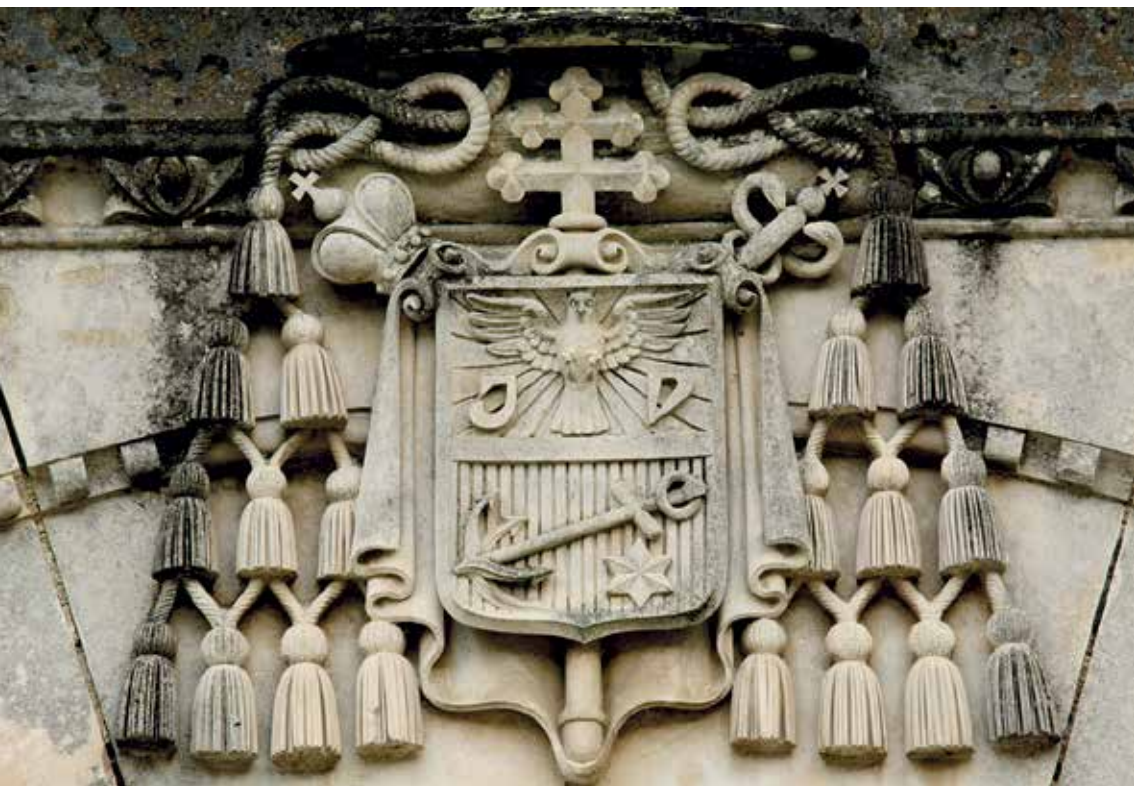
Strmac Pribićki

NE PROPUSTITE!

KOMPLEKS DVORA I KAPELE SV. MARIJE

Kompleks je na posjedu grkokatoličkih biskupa. Njegov najstariji dio je dvorac građen na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće, koji je obnovljen u 18. stoljeću, o čemu svjedoči godina uklesana na portalu, 1751. Dograđen je početkom 20. stoljeća u vrijeme izgradnje kapele prema projektu arhitekta S. Podhorskog. On je jednokatnicu staroga dvorca uklopio u svoju arhitektonsku zamisao, pa je dvorcu dodao dugi trijem koji vodi prema novoj kuli. Tako je dobio izrazito slikoviti kompleks.

Kapela Marijinog navještenja nalazi se na otoku usred vodenog opkopa koji je okružuje. Do nje vodi mostić. Djelomično je dovršena 1911. godine. Datum je važan jer je crkvice građena u spomen na 1611. godinu kada su se kršćani istočnog obreda sjedinili s Katoličkom crkvom (Marčanska unija). No, potpuno je dovršena tek 1942. godine. To je centralna građevina s kupolom. Podhorski grkokatoličkom episkopu Juliju Drohobecom gradi malu, ali skladnu, prekrasnu, crkvicu neobizantskih karakteristika s pozlatom i mozaicima. Dvor, dodani trijem s kulom i kapela čine jedinstven kompleks vješto uklopljen u okolni pejzaž, bajkovitog ugođaja, koji nema paralele nigdje u Hrvatskoj.

Detalj s pročelja grkokatoličke crkve Blagovijesti, Strmac Pribički

Žumberak

Stari grad Žumberak

ŽUMBERAK JE SLABIJE NASELJENI gorski kraj zapadno od Zagreba, dijelom u Sloveniji. Slovenski dio zove se Gorjanci. Zapravo se radi o nekoliko gorskih lanaca: Žumberačka gora, Samoborsko gorje i Plešivica. Područje je izrazite prirode ljepote i značaja, pa je zato zaštićen kao park prirode. No, Žumberak je značajan i kao povijesni ruralni krajolik, područje arheoloških nalazišta, starih crkava i niza starih utvrđenih gradova. Od utvrde Sichelberg možda potječe ime Žumberka. Sichelberg

je, pretpostavlja se, ime vezano uz oblik Žumberačke gore, koja je formirana u obliku srpa (*sichel* – srp i *berg* – brijeg). Drugo tumačenje kaže kako je ime dobiveno po gospodaru grada u 15. stoljeću Schönbergeru, od čega je nastao slavenski naziv Šumberk, danas Žumberak.

Žumberak su u drugoj polovici 15. stoljeća opustošili Turci, zbog čega neko vrijeme i nije bilo stanovnika. Habsburški vladari su puste krajeve naselili Uskocima. Prve skupine dolaze 1530. godine, a naseljavaju se i kasnije. Među njima je bilo i katolika i pravoslavaca.

CRKVA SV. NIKOLE

Nalazi se izvan naselja. Prvotno je bila gotička crkva, o čemu svjedoče dijelom očuvani gotički prozori u svetištu. Barokizirana je 1654., a obnavljana 1871. i 1894. godine, o čemu svjedoče natpisi na zidu. Na dijelovima pročelja i zvonika su ostaci oslika. Od baroknog namještaja sačuvana je samo propovjedaonica i slika “Klanjanje Presvetom oltarskom sakramentu”, vjerojatno iz druge polovice 18. stoljeća. Ostala oprema je s kraja 19. stoljeća

Uz crkvu je barokna kurija nekadašnjeg župnog dvora, gospodarska zgrada i barokni pil pred kojim su kažnjavani prestupnici u vrijeme Vojne krajine.

① Župni ured, t 01 6270 080

STARI GRAD ŽUMBERAK

Visinska utvrda nalazi se duboko u Žumberačkom gorju na izoliranoj uzvisini. Vjerojatno je da su izgradnju utvrde na Gradini, kako zovu to mjesto, naložili koruški vojvode Spanheimi. *Sichelberg* se spominje u 13. stoljeću kao posjed koruških vojvoda. Utvrda mijenja vlasnike, a među njima su bili knezovi Babonići i austrijski nadvojvode. Već u 16. stoljeću grad se napušta. Sačuvan je dio branič-kule, dio kule kod ulaza u utvrdi i dio ziđa. Mjesto na kojemu je bila kapela izvan zidina, danas je označeno križem. U gradu su arheološkim istraživanjima pronađene strelice za luk i samostrel, dijelovi vojničkog oklopa i kugle za topove i katapulte, što svjedoči o burnoj i vojničkoj povijesti utvrde. Do Starog grada može se samo planinarskom stazom.

Nakon Uskočkog rata (1615. – 1617.) između Austrije i Venecije, u kojemu nije bilo pobjednika, potpisan je mir u Madridu. Njime je bilo određeno da se uskočke lađe spale, a Uskoci iz Senja presele u unutrašnjost. Tako ih je dio naselio i na Žumberak. Zato se u starim dokumentima ovaj kraj, na njemačkom, naziva ‘Uskokengebirge’ – Uskočke planine. Mlec, kojima su Uskoci stalno pljačkali trgovačke lađe, zvali su ih ‘Sochi’, pa su tako naznačeni i na starim prikazima gusarenja Uskoka. U Žumberku i danas postoji selo koje se zove Skoki. To, možda, nije slučajno. Uskoci su do kraja Vojne krajine (1873. godine) bili krajišnici graničari. Među njima, kao i u ostaloj Krajini, bilo je pravoslavaca. Ovi na Žumberku su prešli u grkokatolike (pounijačili se). Zbog toga, uz katoličke crkve, u Žumberku imamo i grkokatoličke.

Nekoliko kilometara dalje, blizu naselja Žumberak, u 16. stoljeću je bila izgrađena utvrda Novi grad i to za obranu od Turaka. Jedno vrijeme bio je sjedište uskočkih kapetana. U 18. stoljeću stradao je od požara, a ostaci grada su danas prekriveni zemljom. Navodno su kameni ostaci utvrde iskorišteni za gradnju nedaleke škole.

Budinjak

RIMOKATOLIČKA CRKVA SV. PETRONILE

Nalazi se na povišenom položaju povrh naselja. Sagrađena je 1827. godine s dvostrukom preslicom nad glavnim pročeljem. Obnovljena je u 20. st. Pripada nizu manjih sakralnih objekata s historicističkim detaljima kakvi se podižu na području Žumberka i Samoborskog gorja u 19. stoljeću. Pokraj crkve nalaze se temelji starije grkokatoličke crkve sv. Petke koja je srušena 1841. godine.

ARHEOLOŠKO NALAZIŠTE BUDINJAK

Prapovijesno naselje nalazi se na vrhu brijega na području sela Budinjak, na izvanrednom strateškom položaju koji je s tri strane okružen prirodnim strminama, dok je na jedinoj pristupačnoj strani opasan s tri reda zemljanih bedema. Nekropolu čini 141 grobni humak iz razdoblja kasnoga brončanog doba i starijega željeznog doba. U grobnim humcima otkriveno je niz grobnih priloga — u cijelosti sačuvanih dijelova nakita, oružja, oruđa i opreme koji pokazuju srodnost s halštatskim krugom jugoistočnoga alpskog prostora.

① Eko-centar Slani Dol, T 01 3327 660, E park@park-zumberak.hr

NE PROPUSTITE!

Nekoliko arheoloških nalazišta povezano je stazom i uređeno kao Arheološki park – Staza kneževa. To je poučna staza u dužini od 4,2 km koja će vas kroz 10 točaka upoznati s ostacima pretpovijesnoga nase-

lja s grobljem u Budinjaku (kneževski tumuli), antičkim grobljem u selu Bratelji i drugim zanimljivostima iz kulturnog i prirodnog naslijeđa ovoga kraja. Polazište je Eko-centar Budinjak, a vrijeme potrebno za obilazak staze je oko dva sata.

Staklena ogrlica, Budinjak, 8. – 7. stoljeće prije Krista, Samoborski muzej

Brezovac Žumberački

Naselje je formirano od četiri međusobno udaljena zaseoka: Brezovac, Pavkovići, Pavlanci i Višoševići. U neposrednom kontaktu uz okućnice su voćnjaci, vrtovi i oranice, a u širem prstenu su pašnjaci i šume. Zaseoci Brezovac i Pavkovići su do danas sačuvali prostorne i arhitektonske značajke karakteristične za seoske aglomeracije Žumberka, a nove intervencije nisu bitno narušile izvorne i tradicijske vrijednosti. Selo Brezovac Žumberački i njegovi zaselci su kao kulturno-povijesna cjelina registrirani kao kulturno dobro.

Cernik

U selu su sačuvane tradicijske kuće čija su prizemlja građena od kamena, a prvi kat od drveta, s karakterističnim *ganjcima* (trijemovima). U središtu sela, na raskrižju puteva, nalazi se rimokatolička kapelica sv. Jelene Križarice, sagrađene oko 1920. godine. U danas slabo naseljenom Cerniku se 18. kolovoza, na blagdan Sv. Jelene, okuplja mnoštvo nekadašnjih stanovnika i njihovih potomaka iz cijelog svijeta, Europe i Sjeverne Amerike koji ulažu u razvoj sela.

Glušinja

Glušinja se nalazi na nadmorskoj visini od 557 metara, 14 km sjeverno od naselja Kostanjevac. Do nje vodi cesta koja u njoj završava. Tko voli seosku tradiciju i narodno umijeće, treba posjetiti selo Glušinju gdje je očuvan stari ruralni raspored kuća i drugih objekata, a dvije su tradicijske kuće koje pokazuju sve umijeće i vrijednost tradicijskoga načina gradnje na Žumberku. Kuća na broju 13 je iz sredine 19. stoljeća. Drvena je prizemnica masivnih planjki. Nagib terena je iskorišten za izvedbu podruma *zidanice* koji je djelomično ukopan. Drveni trijem ukrašen je dekoriranom daščanom ogradom. Krovšte je još uvijek djelomično pokriveno *škopom* – raženom slamom. Kuća na broju 14 je iz prve polovice 20. stoljeća. Drvena je prizemnica masivnih planjki, i ona ima zidani podrum.

Galgovo

CRKVA SV. ROKA

Nalazi se na najvišem položaju u naselju i dominira prostorom. Građena je 1678. godine na mjestu starije drvene kapele, a 1765. je dozidana. To je jednobrodna građevina svođena češkim svodovima. Kod svetišta izdiže se zvonik koji je do 1910. godine dva puta mijenjan. U svetištu i dijelu bočnih zidova su freske iz 18. stoljeća, a na svodovima lađe iz 1901. godine. Na sjevernom zidu je zidna slika Zlatka Price "Uskrsnuće

Kristovo". Djelomično je sačuvan inventar iz vremena gradnje, ali i kasnijih razdoblja.

Kalje

ŽUPNA CRKVA SV. MIHOVILA

Ova katolička crkva vrlo je stara. Jedan mali prozor u svetištu je završen polukružnim lukom što sugerira da je u srednjem vijeku vjerojatno prvotno bila građena romaničkim stilom. Današnje svetište je gotičko, a takav je i trijumfalni luk. Crkva je barokizirana 1672. godine, a obnovljena i posvećena 1821. godine.

① Župni ured, T 01 6277 012

Kostanjevac

CRKVA MAJKE BOŽJE ŽALOSNE

Nalazi se na uzvisini iznad naselja i vidljiva je izdaleka. Građena je u drugoj polovici 17. stoljeća, o čemu svjedoči godina 1672. uklesana na kapitelima dovratnika portala. Bila je to mala kapela s drvenim tornjićem nad vratima. Obnovljena je 1899. godine i ta je godina upisana na kapi zvonika. Unutrašnjost je oslikana u secesijskom stilu.

Kravljak

STARI GRAD TUŠČAK

Utvrdna je na grebenu iznad doline Bregane, na visini od 585 m. Sastoji se od dvije kule, debljine zida oko 1,50 m. Uglovi su ojačani velikim tesanim blokovima. Prva kula nije nikada dovršena. U drugoj je stanovao vlasnik i vjerojatno vojnička posada, na što ukazuju nalazi. Kula je gorjela, a po zatečenim slojevima imala je dva kata i drveni pokrov od šindre. Stari grad Tuščak karakterističan je burg 13. stoljeća. Vjerojatno je vrlo rano, možda čak u 14. stoljeću, bio napušten i ruševan te se nije dalje razvijao kao, primjerice, Okić ili Samoborski grad.

Dostupan je planinarskom stazom, a s vrha se pruža lijep vidik.

Mrzlo Polje

GRKOKATOLIČKA ŽUPNA CRKVA SV. PETRA I PAVLA

Oltarni prostor ove crkve (apsida) i pola današnje lađe izgrađeni su 1666. godine, a ostatak crkve je kasnije preuređivan u 18. i 19. stoljeću. Zvonik je nov, s početka 20. stoljeća.

① Župni ured, T 01 6277 027

KAPELA SV. LOVRE

Sačuvani su temelji romaničke crkve. Sagradili su je u 13. stoljeću cisterciti iz samostana u Kostanjevici u susjednoj Dolenjskoj u Sloveniji. Mrzlo Polje je u to vrijeme bilo jedan od feudalnih posjeda ovog samostana. Kapela je dio Žumberačkoga arheološkog puta.

*Noršić Selo***CRKVA SVETOG DUHA**

Smještena na uzvisini iznad naselja, crkva je jednobrodna građevina s dvokatnim zvonikom i zatvorenim narteksom na zapadnom pročelju. Sagrađena je 1642. godine, mijenjana je u 18. stoljeću, a u više navrata i kasnije. Župna crkva postaje 1831. godine. Građena je od kamena i opeke, svodena baroknim križnim i češkim svodovima. Inventar je iz 19. i 20. st.

① Župni ured, T 01 3379 010, M 098 8625 12

*Sošice***GRKOKATOLIČKA ŽUPNA CRKVA SV. PETRA I PAVLA I****RIMOKATOLIČKA CRKVA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE****NE PROPUSTITE!**

Crkve su, na uzvisini, izgrađene jedna pored druge, na istoj katastarskoj čestici. Grkokatolici se drže istočnoga, a rimokatolici zapadnoga obreda, tako da ovdje na malom prostoru imamo rijetku koegzistenciju, ili barem mirno susjedstvo, dviju različitih obreda unutar jedne kršćanske zajednice – katoličke.

Grkokatolička (sjeverna) je starija i građena je od 1750. do 1775. godine. To je prostrana crkva s lijepim ikonostasom i iznimno vrijednim dvjema crkvenim zastavama, po starini jedinstvenim na području Žumberka. Unutrašnjost je oslikana 1913. godine. Rimokatolička je manja i građena je od 1821. do 1828. godine, a znamo i ime graditelja — Vincent Muelbauer. Obje crkve su jednobrodne, užih svetišta sa zvoncima na pročelju. Crkve, zajedno sa samostanom sestara bazilijanki i zgradama stare i nove škole, čine vrijedan ambijent u idiličnom pejzažu Žumberka.

ETNOGRAFSKA ZBIRKA SAMOSTANA SESTARA BAZILIJANKI

Zbirka etnografske građe obuhvaća predmete vezane za svakidašnji život ljudi na Žumberku i alate kojima su tamošnji ljudi obrađivali zemlju. Građa je izložena u tri prostorije. Tradicijska materijalna kultura Žumberka prikazana je u tematskim cjelinama: tradicijsko gospodarstvo, kultura stanovanja i tekstilno rukotvorstvo.

① Sošice 11, T 01 6297 559

Stojdraga

GRKOKATOLIČKA ŽUPNA CRKVA SV. JURJA

Sagrađena je početkom 19. stoljeća na brežuljku ponad naselja. U njoj je vrijedan kasnobarokno-klasicistički ikonostas, djelo majstora Markovića, dovršeno 1800. godine. Raskošno je izrezbaren i pozlaćen. Ikonostas je stariji od crkve i ovamo je prenesen polovicom 19. stoljeća kada je poznati graditelj Herman Bollé obnovio grkokatoličku katedralu u Križevcima i kada je u nju postavljen novi ikonostas.

Početkom 20. stoljeća, uz crkvu i župni dvor uređen je perivoj u kome je u spomen na tisućitu godišnjicu krunidbe hrvatskoga kralja Tomislava, postavljen pet metara visok Milenijski križ.

① T 01 3387 600

ŽUMBERAČKI USKOČKI MUZEJ

Otvoren je 2006. godine u nekadašnjoj gospodarskoj zgradi grkokatoličkoga župnog dvora. Bogat fundus etnografskih predmeta svjedoči o baštini, identitetu i povijesti žumberačkih Uskoka od doseljenja na žumberačko područje do danas. Izloženi su etnografski predmeti iz

Žumberački uskočki muzej

svakodnevnoga života, grupirani u cjeline: kuhinja, ognjište i prostor za spavanje, te brojni alati i predmeti seoskoga žumberačkog kućanstva i gospodarstva, kao i kulturno-povijesni dokumenti, fotografije, grbovi žumberačkih uskočkih obitelji, pokućstvo i posuđe.

① Stojdraga 16, T 01 3387 600

Sveta Gera

CRKVA SV. ILIJE PROROKA

Sveta Gera je najviši vrh Žumberačke gore (1.178 m). Na samom vrhu je grkokatolička crkva, sagrađena u 16. stoljeću i posvećena zaštitniku od groma sv. Iliji. Ostaci te stare kamene crkve '90-ih godina prošloga stoljeća arheološki su istraženi i prezentirani te zaštićeni drvenim pokrovom. Dostupna je samo planinarskom stazom, a unutar crkve se nalazi malo planinarsko sklonište.

Sveti Martin pod Okićem

CRKVA SV. MARTINA

Crkva se nalazi u središtu naselja okružena cinktorom. Građena je od ranoga srednjeg vijeka do 18. stoljeća. Na pročelju je masivan osmerokutni toranj pravokutnoga podnožja, a na sjevernoj strani lađe je poligonalna kapela. Najstarije je podnožje zvonika koje je u ranom srednjem vijeku bilo branič-kula. Kasnije je dozidan manji prostor koji je danas svetište i zvonik. Do sredine 17. stoljeća dograđena je današnja lađa i svodovi, a crkva je postepeno barokizirana. Sačuvan je dio kamene plastike od srednjeg vijeka do baroka.

STARI GRAD OKIĆ

Srednjovjekovni burg izgrađen je na izdvojenom stjenovitom vrhu i poput orlovskoga gnijezda dominira okolišem. Prvi se puta spominje 1193. godine. Promijenio je mnoge vlasnike, a među njima su bili i knezovi Okići, Babonići, Frankopani i Erdődy. Grad se sastoji od gornjeg dijela koji je bio glavni stambeni prostor bez izrazite branič-kule. Uz ulaz smještena je kapela romaničkog tlocrta i vodosprema. Donji dio burga na nižem položaju je ulazni i gospodarski prostor sa spremištima i stajama. Najstarije ziđe je tanko tek 77 cm, a podebljanja slijede u 15. i 16. stoljeću. Očuvani su prozori, stubište, puškarnice i zahod u debljini zida. Glavnina ziđa je dobro očuvana. Nakon što je sazidan kaštel Kereštinec, grad je napušten te razrušen 1616. godine. Pristup mu je težak, samo stazom izdubljenom u stijeni, no vidik s grada je veličanstven.

NE PROPUSTITE!

Tupčina

KURIJA BISKUPA ČOLNIĆA

Sagrađena je 1752. godine. Barokna je građevina s tipičnim središnjim i bočnim salonima na katu. Posebnost je kapelica poligonalnog tlocrta koja je prigradena kuriji i kojoj se pristupa iz bočnog salona. Ima očuvan izvorni prostorni raspored prostorija, svodne konstrukcije, stolariju interijera i štuko dekoracije stropova.

Kurija je zapravo barokni dvorac kakvih inače na graničarskom i siromašnom Žumberku nema. To ne čudi s obzirom da ga je na svom posjedu Oštrc dao izgraditi đakovački biskup Josip Antun pl. Čolnić. U dvorcu je neko vrijeme bila smještena uprava uskočke XI. kumpanije. Dvorac tradicionalno zovemo kurija zato što ga je gradio i što je bio u posjedu crkvenog velikodostojnika. Za takve objekte uobičajen naziv bio je kurija, a ne dvorac.

Tradicijski motiv i vez karakteristični za Zagrebačku županiju

TURISTIČKA ZAJEDNICA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

Preradovićeve 42, Zagreb
T 01 4873 665, T/F 4873 670
www.tzzz.hr, info@tzzz.hr

NAKLADNIK

Turistička zajednica
Zagrebačke županije

ZA NAKLADNIKA

mr.sc. Ružica Rašperić

TEKSTOVI

prof. Želimir Laszlo

OSTALE INFORMACIJE

PRIKUPILI I OBRADILI

Sanja Vujić (lektura)
Roman Fekeža

FOTOGRAFIJE

arhiva TZŽ,
sustav TZG, TZO, TZP

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Likovni Studio d.o.o.,
Sveta Nedelja

TISAK

Printera Grupa d.o.o.

NAKLADA

2.000 kom.

Zagreb, prosinac 2014.

TZG DUGOG SELA

J. Zorića 1, Dugo Selo
T 01 2753 705, F 2753 244
www.tzds.hr

TZG IVANIĆ-GRADA

Moslavačka 11, Ivanić-Grad
T/F 01 2881 591
www.tzig.hr, info@tzig.hr

TZG JASTREBARSKOGA

Vladka Mačeka 1, Jastrebarsko
T/F 01 6272 940
www.tzgj.hr, info@tzmj.hr

TZG SAMOBORA

Trg kralja Tomislava 5, Samobor
T 01 3360 044, F 3360 050
www.tz-samobor.hr, info@tz-samobor.hr

TZG SVETE NEDELJE

Trg A. Starčevića 5, Sveta Nedelja
T/F 01 3373 919
www.svetanedelja.hr, info@svetanedelja.hr

TZG SVETOG IVANA ZELINE

Trg A. Starčevića 13, Sveti Ivan Zelina
T 01 2061 808
www.tz-zelina.hr, tzg@zelina.hr

TZG VELIKE GORICE

Kurilovečka 2, Velika Gorica
T/F 01 6222 378, tel. 6221 666
www.tzvg.hr, tzvg@tzvg.hr

TZG VRBOVCA

Trg P. Zrinskog 7a, Vrbovec
T/F 01 2791 661
www.tz.vrbovec.hr, tzvrbovec@tzzz.hr

TZG ZAPREŠIĆA

Trg žrtava fašizma 9, Zaprešić
T 01 3311 611, T/F 3310 309
www.zapresic.hr, tz-zapresic@zg.t-com.hr

TZG KRAŠIĆ

Krašić 101, Krašić
T 01 6270 488, F 6271 635
www.tzokrasic.hr

TZO KRIŽ

Trg Sv. Križa 5, Križ
T 01 2831 510, F 2831 523
www.opcina-kriz.hr

TZO PISAROVINA

Trg Stjepana Radića 13, Pisarovina
T 01 6291 197, F 6291 616
www.pisarovina.hr, tzpisarovina@pisarovina.hr

TZP "SAVSKO-SUTLANSKA DOLINA I BRIGI"

Ilije Gregorića 13, Prigorje Brdovečko
T/F 01 3398 747
www.turistickazajednica-dib.hr
turistickazajednica.dib@gmail.com

Detalj s ručno oslikane staklene vaze, Samoborski muzej